Hjalmar Söderberg

DOKTOR GLAS

Çeviri: Cenk Çelebi

KUZEY IŞIĞI

Hjalmar Söderberg (1869-1941)

İskandinav yazın hayatının en seçkin yazarlarındandır. Stockholm'de doğup büyüyen Söderberg hayatının son 25 yılını Kopenhag'da geçirdi. Bir süre memur olarak çalıştıktan sonra gazeteciliğe döndü ve kendini tam zamanlı bir edebi kariyere adadı. Romanlarının yanı sıra; kısa hikâyeler, oyunlar ve din hakkında edebi eleştiriler ve felsefi eserler yazdı. Stockholm'e dair kurgusal betimlemeleri ile övgüler alan yazar, eserlerindeki; psikanalitik kuram ve bilinç akışı kullanımıyla bu alanın öncülerinden sayılmaktadır. Diğer taraftan İskandinavya'nın *Albert Camus*'u olarak da adlandırılmaktadır. Türkçeye ilk çevrilen kitabı *Doctor Glas*'tır. *Förvillelser, Martin Bircks Ungdom* ve *Den Allvarsamma Leken* yazarın diğer önemli romanlarıdır. Doktor Glas, Söderberg'in başyapıtı olarak kabul edilir.

HJALMAR SÖDERBERG

DOKTOR GLAS

Çeviri: Cenk Çelebi

Orjinal Adı: Doctor Glas

Doktor Glas

Hjalmar Söderberg

© 2018 Kuzey Işığı Yayınları

Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1.Basım: Mayıs 2018

Yayın Yönetmeni: Mustafa Şimşek

Editör: Enver Erbaş

Dizgi-Mizanpaj: Pera Dizgievi

Kapak Tasarımı: Kadir Özmen

ISBN 978-605-81739-9-6

Baskı ve Cilt:

Ankamat Matbaacılık Sanayi Limited Şirketi 1333. Cadde 1344. Sokak No: 60 İvedik Organize Sanayi - Ankara

Sertifika No: 13256

KUZEY IŞIĞI KAĞIT ÜRÜNLERİ HEDİYELİK EŞYA İTHALAT İHRACAT SANAYİ TİCARET LİMİTED ŞİRKETİ

Cumhuriyet Mahallesi Sakarya Caddesi 13/88
Kızılay - Çankaya/ANKARA

www.kuzeyisigi.com
bilgi@kuzeyisigi.com

Sertifika No: 40325

HJALMAR SÖDERBERG

DOKTOR GLAS

Böyle bir yaz hiç görmemiştim. Mayıs ortasından beri bunaltıcı bir ısı dalgası var. Yoğun bir bulut kümesi tüm gün boyunca sokakların ve pazar yerlerinin üzerinde öylece duruyor.

Yalnız akşam olduğunda insanın içi birazcık kıpırdanıyor. Akşam gezmesinden yeni dönüyorum. Hemen hemen her gün hastalarımı ziyaret ettikten sonra bunu yapıyorum. Şu yaz döneminde sayıları zaten pek az. Doğudan sürekli gelen serin bir esinti var. Isı dalgası havalanıp yavaşça sürükleniyor ve batıya doğru uzanan kızılımsı ve uzun bir perdeye dönüşüyor. Artık işçilerin el arabalarının sesi gelmiyor; sadece zaman zaman bir faytonun ya da bir tramvayın zil sesi duyuluyor. Adımlarım beni yavaş yavaş sokağın öbür tarafına götürüyor. Ara sıra bir tanıdığa rastlıyorum ve sokak köşesinde bir süre ayaküstü sohbete dalıyoruz. Ama tüm bu insanların arasında neden ben Muhterem Gregorius'a koşmayı sürdürmek zorundayım. Ne zaman o adamı ziyarete gidecek olsam, Schopenhauer'in anlatmış olduğu hikâye geliyor aklıma. Bir akşam bu haşin filozof, kafesinin bir köşesinde her zamanki gibi tek başına oturuyormuş. Kapı açılmış ve içeriye rahatsız edici tavırlı biri girmiş. Adamdan iğrendiğinden dolayı yüz hatları gerginleşen Schopenhauer ona şöyle bir bakmış, ayağa fırlamış ve sopasıyla onun kafasına şiddetle vurmaya başlamış. Tüm bunları sadece adamın görüntüsünden dolayı yapmış!

Tamam, ben Schopenhauer değilim. Papazın Vasa Köprüsü'nün karşısında, uzaktan bana doğru geldiğini gördüğümde birdenbire durdum ve dönüp kollarımı par-

maklıklar üzerine yaslayarak manzaranın keyfini çıkardım. Helgeand Adası'nda gri evler vardı. Eski İskandinav stili hamamın ahşap mimarisi, akan sularının üzerine büyük yaşlı söğütlerin yapraklarını döktüğü ırmağa yansıyordu. Papazın beni görmemiş olduğunu ya da arkamdan gördüğü için beni tanımadığını umuyordum. Doğrusu, neredeyse onu unutmak üzereydim. Sonra aniden onun karşımda durduğunu fark ettiğimde kolları benimki gibi parmaklıklara dayanmıştı ve kafasını bir tarafa doğru biraz eğmişti. Yirmi sene önce Jacob's Kilisesi'nde, kilisenin aile bankında şu anda ölmüş olan annemin yanında otururken, vaaz kürsüsünde sanki iğrenç bir mantarın bitmiş olduğunu andıran o tiksindirici yüz ifadesini ilk kez gördüğüm ve onun Peder Abba'sı ile sohbetini dinlediğim andaki pozun aynısıydı bu. Aynı aklaşmış bodur surat, aynı pasaklı sarımsı belki de biraz aklaşmış favoriler: Ve gözlüklerin arkasından anlamsız bir zalimlikle bakan gözler. Onlardan kaçış yok! Şimdi daha birçokları gibi onun da doktoruyum. Bazen acılarla ve ağrılarla bana gelir.

"Kimler gelmiş... İyi akşamlar, papaz. Nasılsınız?"

"Pek iyi değilim; aslında hiç iyi değilim. Kalbim ağrıyor, düzensiz atıyor, geceleri bazen duruyor bile, en azından bana öyle geliyor."

Sanırım bunu duyduğuma sevindim. Tek istediğim senin bir an önce ölmen, seni yaşlı hergele. Seni görmekten de kurtulurum böylece. Ayrıca muhtemelen hayatını kararttığın epey genç bir karın da var, sen ölünce o da yeniden evlenecek ve kendine çok daha iyi bir koca bulacak. Ama dışımdan dedim ki:

"Gerçekten mi? Gerçekten mi? Öyle mi? Belki o gün-

lerin birinde gelip beni görmeniz gerekebilir. Sorunun ne olduğuna bakarız."

Ama hakkında konuşmak istediği daha birçok konu vardı. Önemli şeylerdi bunlar: Birisi, bu sıcakların ne kadar doğaüstü bir olay olduğuydu. Diğeri de şu: Bu küçük adada bu kadar büyük parlamento binalarının yapılmasının ne kadar salakça olduğu. Bir de sıra gelirse karısının da iyi gitmeyen sağlığı...

Sonunda defolup gitti ve ben de kendi yoluma koyuldum. Storkyrkobrinken boyunca uzanan Eski Şehir'e girerken dar sokaklarda başıboş bir biçimde yürüdüm. Sıkışık pasajların ve evlerin arasına akşamın boğucu atmosferi karışmıştı ve duvarlar boyunca tuhaf gölgeler görünüyordu. Bizim mahallelerde böyle gölgeler görünmezdi.

Ah, evet, Bayan Gregorius! Önceki gün bana yaptığı ziyaret pek bir garipti. Muayenehaneme gelmişti. Onun geldiğini fark etmiştim. İyi bir vakitte gelmesine rağmen kendisinden sonra gelenlerin beni daha önce görmelerine izin verip en sona kadar bekledi. Sonunda içeri geldi. Utangaçtı ve kekeliyordu. En sonunda boğaz ağrısıyla ilgili bir şeyler geveledi.

"Neyse, şimdi daha iyisiniz."

"Yarın tekrar gelirim, dedi. Şu anda sadece biraz acelem var da..."

Şu ana kadar geri gelmedi.

Dar sokaklardan çıkıp Skeppsbron Rıhtımı'na doğru yürüdüm. Ay, Skeppsholmen Adası'nın üzerinde yükseliyordu, mavimsi tanyerinin içinde sapsarı bir limon gibiydi. Ama Papaz'la karşılaşmak benim huzur dolu ve dingin

ruh halimi yok etmişti. Sanki dünyada böyle insanlar olmak zorundaymış gibi! İki ya da üç fakir iblisin bir kafe masasında toplanınca hep tartıştığı şu eski ikilemi duymayan var mıdır ki: Şöyle ki, duvardaki bir düğmeye basınca ya da istenen daha başka basit bir hareketi yapınca, Çinli bir yüksek memuru öldürüp onun mirasına konabiliyorsunuz, bunu yapar mıydınız? Bu soruya bir cevap bulmak için daha önce kafamı hiç yormamıştım, çünkü belki de gerçekten fakir olmanın zalim ızdırabını hiç yaşamamıştım. Ama eğer duvardaki bir düğmeye basıp o rahibi öldürebiliyor olsaydım, sanırım bunu yapardım.

Solgun tanyeri altında evime doğru ilerlerken, sıcaklık sanki öğlen vaktiymişçesine etkisini sürdürüyordu ve Kungholmen fabrikalarının bacaları ardında tabakalar halinde süzülen kızıl toz bulutları karanlığa karışıp uyuklayan musibetleri andırıyordu. Uzun ve yavaş adımlarla Klara Kilisesi'ni arkamda bıraktım, şapkam elimdeydi ve alnımdan terler damlıyordu. Kilise avlusundaki devasa ağaçların gölgesinde bile hava serin değildi. Neredeyse tüm banklarda fısıldaşan çiftler vardı, hatta bazıları leyla bakışlar atarak birbirlerinin kucağına oturmuşlardı ve öpüşüyorlardı.

***

Artık açık penceremin kenarında oturup yazıyordum. Kimin için mi? Bir dost ya da metres için değil. Olsa olsa kendim içindi. Bugün, dün ne yazdığımı okumuyorum, bunu da yarın okumayacağım. Öylesine yazıyorum ki, elim ayrı aklım ayrı telden çalıyor. Uyuyamadan geçirdiğim saati öldürmek için yazıyorum. Neden uyuyamıyo-

rum? Sonuçta bir suç işlemedim ki ben.

***

Bu sayfalara kondurduklarım birer itiraf değil. Kime neyi itiraf edeceğim ki? Kendi hakkımdaki doğrulardan da bahsetmiyorum, sadece söylemekten zevk aldığım şeyler bunlar ama hiçbiri doğru şeyler değil. Zaten eğer varsa, ruhumun sefaletini yalan söyleyerek defedemem ki.

***

Dışarıda harika bir gece mavisi, kilise avlusunun ve ağaçların üzerine çökmüştü. Şehirde öyle bir sessizlik hâkimdi ki, aşağıda gölgeler arasındaki o fısıldaşmalar ve iç çekişler ta benim evime kadar ulaşıyordu. Ve bir anda küstah bir kahkaha, karanlığı delip geçti. Sanki o anda dünyada benden daha yalnız kimse yokmuş gibi hissettim. Ben, tıp doktoru Tyko Gabriel Glas, her zaman başkalarına yardım eden ama kendine bir yararı asla olmayan ve son otuz yıldır bir kadının yanına dahi yaklaşmamış bir adam.

14 Haziran

Bu nasıl bir meslek! O kadar meşgale arasında kendime en uymayacak olanı seçmek zorunda mıydım acaba? Bir doktor mutlaka şu ikisinden biri olmalı: Ya bir hayırsever ya da itibar budalası. Gerçekte bir anda ikisi birden olduğumu düşünmüştüm.

Bir gün fakir bir kadın gelmişti, ağlayarak ve yalvararak ona yardım etmemi istiyordu, bu kadını yıllardır tanıyordum. Yılda dört bin kron kadar kazanan, düşük mertebede bir memurla evliydi ve üç de çocuğu vardı. İlk üç yıl bebekler ardı ardına gelmişti. O zamandan beri geçen beş ya da altı senede kendine iyi baktı. Biraz sıhhat, güç ve gençlik buldu. Evini düzenleyecek zamanı da oldu, sorunlarından arınıp biraz kendini buldu. Ekmek, tabii ki yetmedi. Ama yine de bir şekilde toparlamayı başardılar. Ve şimdi, birdenbire tekrar ortaya çıktı işte.

Gözyaşları içinde, zar zor konuşabiliyordu.

Tabii ki, her zaman verdiğim dersle ona cevap verdim. Ezberimden çıkarmam bunu, böyle durumlarda da hep söylerim: Doktor olarak görevimdir. Ne kadar zayıf olsan da hayata saygı göster.

Ciddi ve hareketsiz duruyordum. Sonunda utanarak, şaşırarak ve çaresizce uzaklaşmak zorunda kaldı.

Pratisyenliğimdeki bir olayı hatırladım. Ve ben bir jinekolog değilim.

Bunu asla unutmamalıyım. Yirmi iki veya o yaşlarda uzun ve siyah saçlı, bir bakışta anlayabileceğiniz kadar sıradan bir güzelliği olan genç bir kız. Eğer şunu yazarken haklı idiyse, dünyayı Luther Günü'nde sarmış olması gereken bir güzellik bu: "Bir kadın için erkeksiz yaşamak, bir erkeğin kendi burnunu ısırıp koparması kadar imkânsızdır." Koyu orta sınıf kanı, babası zengin bir iş adamı. Aile doktorları benim, o yüzden bana geldi. Perişan bir haldeydi, aklını yitirmişti ama pek de utangaç değildi.

"Kurtar beni, kurtar beni!" diye yalvardı. Görevimin

gerektirdiği şekilde bir yanıt verdim ama bunu pek anlamadığı belliydi. Yasanın bu gibi durumlarda üçkâğıdı nasıl hoş görmediğini anlattım ona. Anlamaz şekilde bir bakış attı.

"Yasa mı?"

Sırrını annesine açmasını tavsiye ettim:

"O, babanla konuşur ve düğün yaparsınız."

"Hayır, olmaz. Nişanlımın bir kuruşu bile yok, babam beni asla affetmez."

Tabii ki nişanlı değillerdi, 'nişanlı' kelimesini başka bir kelime bulamadığı için kullanmıştı. 'Sevgili' de romansı bir kelimeydi, ağza yakışmıyordu.

"Kurtarın beni! Siz de hiç merhamet yok mu? Ne yapacağımı bilmiyorum! Kendimi limandan atacağım!"

Hafif sabırsızlanmaya başlamıştım. Doğrusu bu kız içimde hiçbir merhamet duygusu uyandırmamıştı. Paranın olduğu yerde böyle şeyler kendi kendine düzelir. Sadece gurur birazcık kırılır. Burnunu çekti, nefesini dışarı verdi, deli deli konuştu ve sonunda kendini yere atıp tekmeler savurarak bağırdı çağırdı.

Neyse, sonunda tabii ki her şey beklediğim gibi sonuçlandı. Babası olacak kaba herif yüzüne bir iki tokat attı, onu suç ortağıyla hemencecik baş göz etti ve paketleyip yurtdışında balayına gönderdi.

Böyle durumlar beni hiç endişelendirmez. Ama bugün o zavallı küçük kadın için gerçekten üzülmüştüm. Ufacık bir zevk için bunca acı ve ızdırap...

İnsan hayatına saygı mı, ağzımdan çıkan bu basit hipokrasi[1] haricindeki söz de nedir böyle? Boş saatlerini felsefe yaparak zevkle geçirmiş birinin dudaklarından başka hangi söz dökülebilir? Her tarafta etrafımızı saran o insan hayatı. Uzaktaki hayatlar, görülmemiş insanlar... Kimse onları ufacık da olsa önemsememiştir. Belki diğerlerinden biraz daha aptal olan birkaç hayırsever hariç herkes bunu hareketleriyle belli eder. Dünyadaki tüm devletler ve parlamentolar bunu belli ederler.

Görev mi? Yapılması gerekeni yapmak istemediğimiz zaman arkasına sığınmak için çok güzel bir perdedir o.

Ayrıca hiç kimse, kendinden farksız olan yabancılara yardım etmek için; kendi sosyal konumunu, saygınlığını ve geleceğini tehlikeye atmaz. Onların sessizliğine güvenmek mi? Bu çocukça olurdu. Bazı kadın arkadaşlar aynı söze, yardımın bulunacağı yere ilişkin fısıldanmış bir kelimeye kulak verirler ve sonra sen mimlenmiş bir adam olursun. Hayır, Potemkin'in köylerini andıran bir dekor gibi olsa da en iyisi görevine sarıl. Tek korkum; görev tanımımı o kadar sık anlatıyorum ki, sonunda buna ben bile inanacağım. Potemkin sadece imparatoriçesini kandırdı; bir insan daha alçakça nasıl kandırılabilir.

***

Konum, saygınlık, gelecek... Oysa ben, herhangi bir gün ve anda yelken açacak ilk gemiye bu paketleri yüklemeye hazır değilmişim gibi.

---

1 Hipokrasi: İkiyüzlülük

Yine pencere kenarında oturuyorum. Gecenin mavisi benden daha uyanık, ağaçların altında hışırtılar, fısıltılar duyuluyor.

Dün, akşam gezintimi yaparken gözüm evli bir çifte takıldı. Kadını ilk görüşte tanımıştım. Onunla bir baloda dans edişimizin üzerinden pek fazla yıl geçmemişti ve onu her görüşümde bana nasıl uykusuz geceler geçirttiğini unutmamıştım. Ama onun bundan haberi yoktu. Henüz bir kadın olmamıştı. Daha bakireydi. Yaşayan bir rüyaydı o; bir erkeğin kadına dair rüyasıydı.

Şimdi kocasının koluna girmiş, sokak boyunca yürüyordu. Eskisinden daha pahalı ama kabaca ve daha orta sınıf şeyler giyinmişti. Bakışlarında sönük ve bitkin bir şeyler vardı. Yine de aynı zamanda halinden memnun, kadınsı bir bakıştı bu, sanki karnını vücudunun önünde gümüş bir tepsiyle taşıyordu.

Hayır, bunu anlamıyorum. Bu neden böyle olmak zorunda, bu neden hep böyle olmak zorunda? Neden aşk ikinci gününde sararmış yapraklara, yahut pisliğe ve israfa dönen budalaların altını gibi olmak zorunda? Oysa aşk için duyulan hasret bütün insanlığı, en basitinden, hayatta kalma güdüsünün üstüne çıkaran şeydir. Bizim güzellik anlayışımızın başka bir kaynağı yoktur. Tüm resimler, tüm şiirler, tüm şarkılar onunla mest olur. Raphael'in Meryem Analar'ı ve Steinlen'in Parisli Küçük İşçi Kızlar'ı gibi en sönük modern tarih resimleri; şarkıların şarkısı olan 'Ölüm Meleği' ve Şarkıların Kitabı, İlahiler ve Viyana Valsi... Ayrıca, içinde yaşadığım kasvetli evdeki tüm alçı süslemeler, duvar kâğıdındaki motifler, şuradaki Çin va-

zosunun şekli, atkımdaki desenler, başarılı olsa da olmasa da mutluluk veren ve hayata renk katan her şey bu kaynaktan doğmuştur, sıklıkla en uzun ve dolambaçlı yolları izlese de. Bu, gecenin etkisiyle benim aklıma gelen parlak bir fikir de değil, önceden yüzlerce kez kanıtlanmış bir şey.

Ama bu kaynağın ismi aşk değil. Aşk rüyası.

Ve sonra, diğer tarafta da bu rüyanın gerçekleşmesi, içgüdüsel doygunluk ve sonrasında olanlar... En derin içgüdülerimize bu iğrenç ve çirkin bir şeymiş gibi gelir. Bu kanıtlanamaz. Sadece bir duygudur; benim duygumdur ve inanıyorum ki herkesin duygusudur da. İnsanlar hep birbirlerinin gönül işlerini aşağılık veya komik bulur, hatta kendilerininki için bile aynısını düşünürler. Ve sonuçlar... Hamile bir kadın ürkütücü bir varlık olur. Yeni doğan bir çocuk ise mide bulandırır. Çığlıklar, pislik ve kan curcunası yüzünden bir çocuğun doğumu da ölüm döşeğindeki gibi berbat bir his verir.

Ama ilk ve son kez olayın kendisi... Çocukken okul bahçesindeki kestane ağaçlarının altında, okuldan bir arkadaşımın 'neler olduğunu' anlatmasını asla unutamam. Buna inanmak istememiştim. Aptallığıma gülen diğer çocuklar da gelip beni inandırmak zorunda kalmıştı. Ondan sonra bile onlara zor inanmıştım. Sinirlenip oradan uzaklaşmıştım. Babam ve annem bunları mı yapmıştı yani? Ben de büyüyünce bunları mı yapacaktım? Bundan kaçış yok muydu?

Panolara ve duvarlara kötü sözler yazan kötü çocuklara karşı her zaman büyük bir acıma hissetmişimdir. Ama o anda sanki tanrının kendisi ilkbaharın mavi gökyüzüne kötü sözler yazmış gibi gelmişti bana. Sanırım bu, tanrının

gerçekten var olup olmadığını merak etmeye başladığım ilk andı.

Bugün bile şaşkınlıktan tam kurtulamamış durumdayım. Neden günün belirli zamanlarında atıkları boşaltmak için kullandığımız bir organ tarafından türümüzün varlığı korunuyor ve arzularımız yerine getiriliyor? Bu, güzel ve ağırbaşlı bir şekilde ve şehvet dolu hareketlerle yapılamaz mıydı? Kilisede, herkesin gözü önünde ya da karanlıkta yalnızken yapılabilen bir hareket olamaz mıydı? Ya da güllerle dolu bir tapınakta, güneşin altında, koronun seslendirdiği şarkı ve dans eden düğün misafirleri eşliğinde olamaz mıydı?

***

Odamda ne kadar gezindim durdum? Bilmiyorum.

Dışarıda hava daha aydınlık ve kilisenin rüzgâr gülü doğuya doğru dönüyor. Aç serçeler tiz sesleriyle ötüşüyorlar.

Güneş doğmadan önce hep havada bir titreme oluyor, ne tuhaf.

18 Haziran

Bugün hava biraz daha serin, ben de bir aydan fazla bir süre sonra ilk kez ata binmeye gittim.

Ne sabah ama! Erkenden yattım ve tüm gece boyunca mışıl mışıl uyudum. Uykumda rüya görmediğim hiç olmaz ama dün geceki rüya müstehcen ve ışıltılıydı: Atı-

mı Haga'ya doğru sürdüm, kiliseyi geride bıraktım, polis köşklerini geçtim. Çalılar ve ufak ağaçların üzerleri çiğ taneleri ve örümcek ağları ile kaplıydı ve ağaçların arasından büyük bir uğultu geliyordu. Deva[2] çok keyifliydi, toprak tıpkı yaratılışın ilk pazar sabahı kadar genç ve körpeymişçesine altımızda dans ediyordu. Küçük bir meyhaneye gelmiştim. Geçen ilkbaharda ata bindiğim zamanlarda sıklıkla buraya gelirdim. Orayı tanıdım, atımdan indim ve bir bardak birayı bir dikişte bitirdim. Kahverengi gözlü kızı belinden kavradım, onu etrafımda çevirdim, saçlarından öptüm ve atıma binip uzaklaştım.

Tıpkı şarkıdaki gibi.

19 Haziran

Evet, Bayan Gregorius. İşte bu onun işiydi! Biraz alışılmadık oldu, kabul etmeliyim.

Bu sefer geç geldi, muayene saati bitmişti ve bekleme odamda tek başına kalmıştı. Odama girdi, çok solgun görünüyordu. "Günaydın," dedi ve odanın ortasında ayakta bekledi. Ona sandalyeyi işaret ettim ama olduğu yerde çakılı kaldı.

"Geçen sefer sizi kandırmıştım," dedi. "Hasta değilim; tamamen sağlıklıyım. Sizinle konuşmak istediğim konu bambaşka bir şeydi, doktor. Sadece söyleyememiştim."

Bir bira arabası gürültülü bir biçimde sokaktan geçiyordu. Gittim ve pencereyi kapattım. Bir anda etrafı kap-

2 Doğa tanrıçası

layan sessizlik içinde onun alçak ama titreyen bir sesle bir şeyler söylediğini duydum, sanki ağlamak üzereydi.

"Kocama karşı büyük bir tiksinti duyuyorum."

Sırtımı köşedeki sobaya vermiş, ayakta duruyordum. Anladığımı göstermek için başımı öne eğdim.

"Bir insan evladı değil o," diye devam etti. "Bana hep kibar ve iyi davranır, tek kötü söz söylemez. Ama bende inanılmaz iğrenç bir tiksinti uyandırıyor."

Derin bir nefes aldı.

"Durumumu nasıl anlatacağımı bilmiyorum. Sizden istemeyi düşündüğüm şey çok sıra dışı bir şey. Belki de sizin doğru kabul ettiklerinizle çelişen bir şey. Böyle durumlarda ne düşündüğünüzü bilmiyorum, doktor. Ama sizde bana güven veren bir şey var ve bu konuda içimi dökebileceğim başka birinin olup olmadığını bilmiyorum. Dünyada hiç kimse bana yardım edemez. Doktor, kocamla konuşamaz mısınız? Ona bir hastalığım olduğunu, mesela rahmimde iltihap olduğunu ve haklarından en azından bir süre için vazgeçmesi gerektiğini söyleyemez misiniz?

Haklar? Elimi alnıma götürdüm. Ne zaman bu kelimenin bu şekilde kullanıldığını duysam kan beynime sıçrar. Tanrı aşkına, insanların beynine ne olmuş. Kendi haklarını ve görevlerini belirlerken onu kullanmak zorundalar!

Bu durumda eğer yapabiliyorsam yardıma koşmam gerektiğini hemen anlamıştım. Ama sonra söyleyecek bir şey bulamadım. Onun konuşmaya devam etmesini istiyordum. Muhtemelen ona karşı duyduğum acıma hissine bir miktar merak karışmıştı.

"Bayan Gregorius," diye seslendim.

"Sorduğum için bağışlayın ama kaç senedir evlisiniz?"

"Altı yıl."

"Peki, kocamın hakları diye bahsettiğiniz şeyler... Onlar da size her zaman şimdiki gibi zor mu geliyordu?"

Biraz utandı.

"Her zaman zor geldi," dedi. "Ama son zamanlarda dayanılmaz bir hal aldı. Artık daha fazla dayanamayacağım, benden ne istediğini bilmiyorum."

"Ama gözlemlerime göre papaz artık genç bir adam değil. Bu yaşta sizi bu kadar çok... Rahatsız edebilmesi beni şaşırttı. Kaç yaşında o?"

"Sanırım elli altı. Hayır, belki elli yedi. Ama tabii ki daha yaşlı görünüyor."

"Peki, ama bana şunu söyleyin, Bayan Gregorius. Onunla bu konu hakkında hiç konuşmadınız mı? Bunun sizin canınızı ne kadar yaktığını söylemediniz mi, dostça bir şekilde ondan sizi bağışlamasını istemediniz mi?

"Evet, bir kez istedim. Ama bana bir vaaz ile cevap verdi. Şu ana kadar çocuğumuz olmamasına rağmen Tanrı'nın bize bir çocuk vermek isteyip istemediğini bilemeyeceğimizi ve bu yüzden Tanrı'nın çocuğumuz olması için yapmamızı istediği şeyi yapmayı bırakırsak bunun çok büyük bir günah olacağını söyledi... Belki de haklıdır ama bu benim için çok zor oluyor."

Gülüşümü tutabilmem için bu çok fazlaydı. Bunak herif, ne taş kalpli bir günahkârmış!

Gülüşümü gördü ve sanırım yanlış anladı. Bir süre orada sessizce durdu, sanki kafasını topluyordu. Daha sonra tekrar kısık, titrek bir sesle konuşmaya başladı. Yüzündeki kızarma daha da şiddetlenmiş ve yayılmıştı.

"Hayır," dedi. "Tüm hikâyeyi bilmeniz gerekir. Belki bana bakarak neler olduğunu tahmin etmişsinizdir. Sizden benim iyiliğim için bir numara yapmanızı istiyorum. Peki, o zaman, en azından size apaçık bir biçimde anlatmalıyım. Beni istediğiniz gibi yargılayın. Ben sadakatsiz bir kadınım. Başka bir adama aitim. İşte bu yüzden bu bana son derece zor geliyor."

Bunları söylerken bakışlarını benden kaçırmıştı. Ama ben, onu ilk kez şimdi gerçekten görmüştüm. İlk defa odamda bir kadının durduğunu gördüm. Kalbi tutku ve mutsuzluk dolu olan, kadınlığının çiçeği aşk parfümü kokan ve bu parfümün güçlü ve fark edilebilir olması için utangaçlıktan kızaran bir kadın...

Solgunlaştığımı hissettim.

Kafasını kaldırdı ve ona baktığımı gördü. Bakışlarımdan ne süzdüğünü bilmiyorum ama daha fazla dayanamadı ve bir sandalyeye yığıldı. Ağlarken titriyordu. Belki tüm bu durumu hafife aldığımı ya da umursamaz ve kalpsiz olduğumu düşündü. Belki de yaşadıklarını yabancı birine boşu boşuna anlattığını fark etti.

Yanına gittim, elini aldım ve yavaşça sıktım:

"Lütfen, lütfen, ağlamayın. Artık daha fazla ağlamayın. Size yardım edeceğim, söz veriyorum."

"Teşekkür ederim, teşekkür ederim..."

Elimi öperken gözyaşlarıyla onu ıslattı. Bir daha hıçkırdı. Ağlarken yüzünde bir anda bir gülümseme belirdi.

Ben de gülümsemeliydim.

"Ama son kısmı bana söyleyerek aptallık ettiniz," dedim. "Sizin güveninizi sarsacağımdan ufak da olsa bir şüphe etmeniz gerektiğinden dolayı değil ama bu tür durumlar gizli kalmalıdır. Her zaman, istinasız bir şekilde, olabildiği kadar uzun zaman boyunca gizlenmelidir! Ayrıca tabii ki size yardımcı olacaktım zaten."

Şöyle cevapladı:

"Size söylemek istedim! Saygı duyup hürmet ettiğim birinin bunu bilmesini ve beni hor görmemesini istedim."

Sonra uzun bir hikâye anlattı. Bir seferinde, yaklaşık bir sene önce papaz olan kocası ve benim aramda geçen bir konuşmayı duymuş. Kendisi hastaydı ve onu ziyaret ediyordum. Tartışmamızın konusu fahişeliğe dönmüştü. Söylemiş olduğum her şeyi hatırlıyordu ve şimdi bana bunları tekrarlamıştı. Söylediğim şeyler aslında basit ve sıradandı. O zavallı kızların da insan olduğunu ve onlara da insan gibi davranılması gerektiğini falan söylemiştim.

Ama o daha önce böyle konuşan birini hiç duymamıştı. O günden sonra bana saygı duymaya başlamış ve bu nedenle bana gelip içini dökme cesaretini gösterebilmişti.

Tüm bunları tamamen unutmuştum... Ama; karda kaybolan ne varsa karlar eriyince açığa çıkar.

Evet, aynı gün ona kocasıyla konuşacağıma dair söz verdim ve o gitti. Ama eldivenlerini ve şemsiyesini unutmuştu. Onları almak için geri gelip tekrar ortadan kaybol-

du. Mutluluk saçıyordu, neşeliydi ve sevinçten başı dönüyordu. Kendi halinde ve sadece zevk almaya bakan bir çocuk gibiydi.

***

Öğleden sonra oraya gittim. Anlaştığımız gibi kadın kocasını konuşmaya hazırlamıştı. Gözden uzak bir odada onunla konuştum. Yüzü her zamankinden daha grimsiydi.

"Evet," dedi adam. "Karım hastalığını bana anlattı. Onun için ne kadar üzgün olduğumu anlatamam. İkimiz de hep bir çocuğun hayalini kurduk ve onu istedik. Ama benim yatak odalarını ayırmak gibi bir niyetim yok. Şunu açıkça belirtmeliyim. Sonuçta bu bizim çevrelerde pek karşılaşılan bir şey değil ve bu sadece dedikoduya sebep olur. Ayrıca ben yaşlı bir adamım."

Kuru kuru öksürdü.

"Evet," dedim. "Elbette, karınızın sağlığını her şeyin önünde tuttuğunuza şüphem yok, papaz. Ve tabii ki her halükârda onun iyileşmesi için çok umudumuz var."

"Bunun için Tanrı'ya dua ediyorum," diye cevapladı. "Ama sizce bu ne kadar zaman alır, doktor?"

"Bunu söylemek zor. Ama altı aylık bir cinsel perhiz kesinlikle gerekli olacak. Ondan sonrasına bakacağız."

Yüzünde birkaç iğrenç kahverengi nokta vardı. Şimdi daha da siyahlaşmış ve renksiz cildinde belirgin bir biçimde duruyorlardı. Gözleri küçülmüş gibiydi.

***

Daha önce bir kez evlenmişti. İlk karısının ölmüş olması ne acı! Çalışma odasında ilk karısının karakalemle yapılmış bir portresi asılı. Saf, tedirgin, dindar ve duygusal tipte bir kadın, Katharina von Bora'yı[3] andırmıyor da değil.

O kadın bu adama kesinlikle yakışırdı. Ölmüş olması çok üzücü!

21 Haziran

Bu şanslı adam kimdi? Evvelki günden beri kendime sorduğum tek soru buydu.

Tuhaftır ki, çok yakın zamanda cevabı öğrenmiş olacaktım. Az da olsa tanıdığım gençten bir adam: Klas Recke.

Evet, işte bu. O da kesin olarak Papaz Gregorius'un canavarlarından biriydi.

Onlarla kısa bir süre önce karşılaşmıştım, sıcak ve kızıl renkli günbatımında akşam yürüyüşümü yapıyor ve sokaklarda rastgele dolaşıyordum. Onu, küçük kadını düşünüyordum. Onu çok sık düşünürüm. Issız bir ara sokağa girdim, sonra bir anda onların bana doğru geldiklerini gördüm. Bir kapı aralığından çıkıyorlardı. Suratımı aceleyle gizlemek için mendilimi çıkardım ve burnumu sildim. Buna pek gerek yoktu. Eminim ki adam beni görüntümden çok fazla tanıyamazdı ve kadın da mutluluk

3 Reform hareketinin önderi Martin Luther'in eşi. (1499-1552)

gözünü kör ettiği için beni görmemişti.

22 Haziran

Oturup dün akşam yazdığım sayfayı tekrar tekrar okudum ve kendime dedim ki: "Demek bu işler böyle, moruk. Sen de bir pezevenk oldun, değil mi?"

Saçmalık. Onu çok korkunç bir şeyden kurtarmıştım. Bunun yapılması gerektiğini hissetmiştim.

Bundan sonra ne yapacağı kendisinin bileceği işti.

23 Haziran

Gün dönümü arifesi, aydınlık ve masmavi gece... Seni çocukluğumdan ve gençliğimden hatırlıyorum. Sen yılın en sakin, en dertsiz ve en huzurlu gecesiydin. Şimdi neden bu kadar can sıkıcı ve kasvetlisin?

Pencerenin kenarında oturup; hayatımı düşünüyor, neden herkesinkinden farklı bir yol izlediğini, neden bu kadar raydan çıktığını anlamaya çalışıyorum.

Bir düşüneyim şimdi.

Az önce evime geldiğim sırada kilise avlusundan geçerken, gazeteye mektuplar yazan ahlak bekçilerinin, her zaman açıklanamazı çağırdığı sahneye bir kez daha şahit oldum. Bu zavallı insanların bir kilise avlusunda, toplum içinde kanun dışı hareketlerle eğlenmelerini sağlayan içgüdü elbette ki çok güçlü olmalı. Bu içgüdü, aklı bir karış havada olan insanlara her türlü çılgınlığı yaptırırken dürüst ve mantıklı insanları büyük bir güçlüğe ve yoksun-

luğa sürükler. Ve yoğun fiziksel acıya katlanabilmeleri ve en kötü sefaletlere balıklama dalmaları için; kadınların da nesiller boyu ilerlemeleri ve sağlamlaşmaları için terbiye edildikleri iffet duygularına baskın gelmelerine yol açar.

Bu içgüdü belki de sadece bana dokunamamıştır. Bu nasıl mümkün olabilir?

Duyularım geç bir vakitte, arzularımın gücünün hâlihazırda bir erkeğinki gibi olduğu zamanlar uyanmıştı. Çocukken çok hırslıydım. Kendimi kontrol edebilmeyi, en içten ve sürekli bir arzuyla gelen anlık dürtüyü, gelip geçici bir isteği veyahut tek bir sese kulak verip diğerlerini göz ardı etmeyi erkenden öğrenmiştim. O zamandan beri bu özelliğin pek rastlanır olmadığının farkındayım. Hatta belki de bir yetenek ya da dâhilikten daha da az rastlanır bir durum. Bu nedenden dolayı da bazen sıra dışı ve harika biri olduğum hissine kapılırım. Sonuçta ben harika bir öğrenciydim: Ortaokulu on beş yaşımda bitirdim, tıp doktorluğumu yirmi üç yaşımda kazandım. Ama sonra durdum. Özel bir eğitim ya da doktora almadım. İnsanlar bana ne kadar istersem o kadar borç para vermeye razıydı ama ben yorgundum. Sadece kendi hayatımı kazanmak istemiştim. Öğrenciyken yüksek notlar alma hırsım, bunu başardığımda ortadan kayboldu. Ve daha da ilginci, bunun yerine herhangi bir yetişkinin hırsı da belirmedi içimde. Sanırım bunun nedeni düşünmeye başlamamdı. Daha önce bunun için pek zamanım olmamıştı.

Ama tüm bu süre zarfında içgüdüsel dürtülerim uyukluyor gibiydi. Tıpkı genç bir kızınki gibi, anlaşılması güç hayaller ve isteklere yol açacak kadar güçlüydü. Ama başka genç erkeklerinki gibi güçlü ve cezbedici değildi.

Ve geceleri genellikle sıcak fanteziler eşliğinde yatağıma uzansam da, arkadaşlarımın ziyaret ettiği ve bana sokakta gösterdikleri soğuk görünümlü kadınlarla tatmin olabilmem yine de pek düşünebileceğim bir şey değildi. Hayal gücümün başkalarından etkilenmeden, kendi kendine gelişmiş olmasının bundaki rolü reddedilemez. Ben her zaman akranlarımdan daha küçüktüm. Böyle şeylerden ilk kez bahsettiklerinde hiçbir şey anlamamıştım ve anlamadığım için de bunları dinlememeye alışarak büyümüştüm. O yüzden de "saf" kaldım. Gençlikteki günahları hiç denemedim bile, onların varlığından bile zar zor haberim olmuştu. Beni engelleyen dini bir inancım da yoktu ama aşk ile ilgili hayallerim vardı. Çok güzel hayallerdi bunlar ve bunların bir gün gerçek olacağına inanmıştım. Öğrenciyken kazandığım şerefimi lekelemek ve doğuştan gelen hakkımı üç kuruşa satmak istemedim.

Aşk ile ilgili hayallerim... Bir dönem onların gerçekleşmeye çok yaklaştığını hissetmiştim. Sen; gün dönümü arifesi, tuhaf ve kasvetli gece... Sen hep bu hatıramı canlandırmışsındır. Gerçekten de bu; sahip olduğum tek hatıramdı. Her şey benden uzaklaşıp toz olsa ve yok olup gitse de o beni bırakıp gitmez. Hal böyleyken olanlar çok önemsizdi. Gün dönümünde kutlamaları için amcamın taşradaki evine gitmiştim. Genç insanlar, danslar ve oyunlar vardı. Gençlerden oluşan kalabalık içinde, aile toplantılarında birkaç kez görmüş olduğum bir kız vardı. Onun hakkında daha önce pek bir şey düşünmemiştim ama şimdi onu gördüğümde aklıma, bir arkadaşımın partide bana söyledikleri geldi: "Bu kızın kesinlikle sende gözü var. Tüm akşam boyunca orada oturup seni izledi." Şimdi daha iyi hatırlıyorum. O an pek inanmamış olsam da bu

düşünce beni ona normalden daha fazla bakmaya zorladı ve onun da bana zaman zaman baktığını fark ettim. Başkalarından daha güzel olmayabilirdi ama yirmi yaşın tüm canlılığını taşıyordu ve körpe göğüslerinin üzerine ince ve beyaz bir gömlek giymişti. Çiçekli direğin etrafında birkaç kez beraber dans ettik. Gece yarısı yaklaşırken manzarayı seyretmek ve bir şenlik ateşi yakmak üzere hepimiz bir tepeye çıktık. Planımız gün doğumuna kadar orada kalmaktı. Yukarı tırmanırken uzun ve düz çam ağaçlarının arasından geçtik. İkişer ikişer yürüyorduk ve ben de onunla yan yanaydım. Loş orman ışığında ayağı bir ağaç köküne takılıp düştüğünde ona elimi uzattım; o yumuşak, sıcacık, minik elini elime aldığımda içimi titreten bir mutluluk hissi etrafımı sarmıştı ve yol düz ve engebesizken bile onu sıkı sıkı tutmaya devam etmiştim. Ne hakkında konuşmuştuk? Bilmiyorum. Aklımda tek kelime bile kalmamış. Tek hatırladığım; sesine ve söylediği her kelimeye gizlenmiş kuvvetli bir duygusallığın olduğuydu. Sanki ormanda benimle el ele yürümek, onun uzun süredir hayal ve umut ettiği bir şeydi. Zirveye ulaşmıştık; diğer gençler çoktan oraya ulaşmış ve şenlik ateşini yakmıştı. Kimimiz gruplar halinde, kimimiz de ikişerli duruyorduk. Diğer yamaçlardan ve zirvelerinden başka ateşler de yükselmeye başlamıştı. Üzerimizdeki devasa gökyüzü aydınlık ve masmaviydi. Buz tutmuş koylar, boğazlar ve de geniş körfez ışıltılıydı. Hâlâ onun elini tutuyordum ve sanırım biraz da okşamıştım yavaşça. Ona utanarak baktım. Teninin karanlık gecede aydınlandığını ve gözlerinin dolu dolu olduğunu gördüm ama ağlamıyordu. Nefesi sakin ve düzenliydi. Sessizce oturduk ama içimde bir şarkı yankılanıyordu. Özellikle bir yerden aşina olmadığım bir halk

şarkısıydı bu:

Bir ateş yanıyor, öyle kuvvetli ki, sanki binlerce güneş gibi,

Şimdi ateşe atlayıp en sevdiğimle dans etmeli miyim?

O şekilde uzun bir süre oturduk. Bazıları kalkıp eve doğru yola çıktı. Birinin şöyle söylediğini duydum:

"Doğudan yoğun bulutlar geliyor. Gün doğumunu göremeyeceğiz."

Tepenin zirvesindeki grup, biz yalnız kalana kadar, gittikçe azalmıştı. Ben ona bakmaya devam ediyordum. O da benim bakışlarıma odaklanmıştı. Sonra yüzünü avuçlarımın arasına aldım ve onu öptüm. Hafif ve masum bir öpücüktü bu. Tam o sırada birisi ona seslenmişti. Ayağa kalktı, kendini benden sıyırdı ve koşarak ormana doğru uzaklaştı.

Ona yetiştiğimde diğerlerinin arasına karışmıştı bile. Sadece sessizce elini sıkabilmiştim. O da aynı şekilde karşılık vermişti. Aşağıdaki çayırlıkta insanlar hâlâ çiçekli direğin etrafında dans ediyordu. Hizmetliler, tarım işçileri ve zengin çocukları iç içe geçmişti. Bu durum yılın bu gününe özgü bir gelenekti. Onu tekrar dansa kaldırdım. Bu dans çok çılgın ve hareketli bir danstı. Gökyüzü tamamen aydınlanmıştı ama gün dönümü gecesinin büyüsü hâlâ ortamdaydı. Tüm dünya altımızda dans ediyordu ve diğer çiftler önce üzerimizden sonra altımızdan dönerek geçti. Her şey inip çıkıyordu ve savruluyordu. Nihayet kendimizi dansın girdabından kurtarmayı başardık. Birbirimize bakacak cesaretimiz yoktu. Tek kelime etmeden eflatun bir çitin arkasından birbirimizden ayrıldık. Tam o anda onu tekrar öptüm. Ama bu seferki farklıydı. Kafasını

omzuma koymuştu, gözlerini kapatmıştı ve onu öperken dudakları canlanmıştı. Elimi göğsüne doğru bastırdım ve onun da elini benimkinin üzerine koyduğunu hissettim. Belki de elimi itip beni savuşturmak istemişti ama aslında elimi kendi göğsüne daha da sert bastırmak için itiyordu. Tüm bunlar olurken yüzü gitgide kızarıyordu, önce azar azar daha sonra da daha hızlı bir biçimde ısınmıştı, en sonunda da kor bir ateş gibi olmuştu. Gözlerini açtı ama daha sonra tekrar kapamak zorunda kaldı, gözü kararmıştı. Uzun uzun öpüştükten sonra yanak yanağa durduk, sersemlemiştik ve doğrudan doğudaki bulut kümelerinin arasından ışıldayan güneşe bakıyorduk.

Onu bir daha hiç görmedim. Bu olay on sene önce olmuştu. On sene önce bu geceydi ve bugün bile hâlâ aklıma geldiğinde çıldırırım.

Ertesi gün buluşmak için bir plan yapmamıştık; aklımıza bile gelmemişti. Ailesi yakınlarda bir yerde yaşıyordu ve ertesi gün buluşacağımızdan ve günü beraber geçireceğimizden emindik. Hatta her gün, hayatımızın sonuna kadar bunu yapabilirdik. Ama ertesi gün yağmurluydu; onu görmeden geçirmiştim günü ve o akşam şehre inmem gerekiyordu. Birkaç gün sonra ise gazetede onun öldüğünü okudum. Başka bir genç kızla beraber yüzerken boğulmuşlardı. Evet, bu olayın üzerinden tam on yıl geçti.

İlk başta yıkılmıştım ama güçlü olmalıydım. Çalışmaya devam ettim ve o sonbaharda sınavımı geçtim. Ama acı da çekmiştim aynı zamanda. Her gece onu yanımda hissediyor, bembeyaz vücudunun yosun ve alg tabakası içinde durduğunu görüyordum; dalgalarla bir yukarı bir aşağı sürükleniyordu. Gözleri ve öpmüş olduğum dudakları

tamamen açıktı. Sonra botla insanlar geliyordu. Ellerinde kancalı bir filika demiri vardı ve onun göğsüne dolamışlardı, elimin okşadığı kızın göğsüydü bu.

Bir erkek olduğumu ve dünyada başka kadınların da bulunduğunu bu olaydan çok sonra fark edebilmiştim. Ama artık yaşlanmıştım. Artık içimde o büyük ateşten sadece bir kıvılcım kaldı ve süprüntülerle bunu yapmaya pek niyetim de yok. Başkaları bu konuyu pek önemsemeyebilir; bu onların sorunu. Aslında ben de bunun o kadar önemli olduğundan emin değilim ama benim için önemli olduğunu hissettim. Ve eğer sadece arzu söz konusuysa, bir erkeğin arzusunun bu önemsiz dürtüleri kontrol edemeyeceğini düşünmenin saflık olacağı belliydi. Sevgili Martin Luther, Papaz Gregorius'un değerli ruhani atası... Sen bu dünyada nasıl bir günahkâr olmuş olmalısın ki bu konuda bu kadar çok saçmalık dillendirdin! Ama en azından haleflerinden daha dürüsttün ve bu yüzden yüceltilmen gerekir.

Ve yıllar peşi sıra geçmiş, hayat da beni ıskalamıştı. Arzumu yeniden şahlandıracak birçok kadın gördüm ama o kadınlar beni hiç fark etmediler. Onlar için sanki yok gibiydim. Bunun nedeni neydi ki? Sanırım şimdi anlıyorum. Âşık bir kadının yürüyüşünde, cildinde, tüm varlığında beni etkileyecek bir cazibe oluyordu. Böyle kadınlar her zaman arzumu şahlandırmıştır. Ama başka erkeklere âşık oldukları için beni görmelerine imkân yoktu. Beni diğerleri görüyordu; sonuçta ben genç ve iyi bir tıp adamıydım ve her halükârda iyi bir eş olarak görülüyordum ve çok ilgi çekiyordum. Ama bu çabaların hepsi boşa gidiyordu.

Evet, yıllar geçti ve hayat beni ıskaladı. Mesleğimde

ilerledim. İnsanlar bana her türlü hastalıkla gelir, ben de onları elimden geldiğince tedavi etmeye çalışırım. Bazıları iyileşir, kimisi de ölür. Çoğu ise acıları ve ağrılarıyla kıvranır. Mucizeler yaratamam; yardım edemediğim insanlar genellikle dışarıdaki bir şifacıya ya da kötü şöhretli bir şarlatana gider ve iyileşir. Ama sanırım; genel olarak ilgi gösteren ve dürüst bir tıp adamı olarak anılıyorum. Hiç şüphesiz ki; yakında çok deneyimli, oldukça sakin ve güven veren bir bakışa sahip tipik bir aile doktoru olacağım. Ne kadar kötü uyuduğumu bilseler belki de insanlar bana bu kadar güvenmezdi.

Gün dönümü arifesi, aydınlık ve masmavi gece... Bir zamanlar o kadar neşeli, sakin ve kaygısızdın ki. Şimdi neden üzerime bir ızdırap gibi çöküyorsun?

28 Haziran

Dünkü akşam yürüyüşümde Grand Hotel'in yanından geçtim. Klas Recke, kaldırımdaki bir masada oturuyordu, viskisiyle baş başaydı. Birkaç adım daha attım, döndüm ve onu gözetlemek için yakındaki bir masaya oturdum. Belki beni görmedi, belki de görmek istemedi. Küçük kadın bana yaptığı ziyaretten ve bunun mutlu sonucundan ona bahsetmişti. Adam tahminen bu sonuçtan içten içe memnundu ama belki de sırrın bir kişi tarafından daha biliniyor olmasından biraz rahatsız olmuştu. Hareket etmeden oturup denize doğru bakıyor, çok uzun ve ince bir sigara tüttürüyordu.

Bir gazeteci çocuk yanaştı. Kamuflaj olarak kullanmak için bir Aftonblad aldım, sayfasının kenarından onu gözet-

liyordum. Yıllar önce onu ilk kez gördüğümde aklımdan geçen aynı düşünce tekrar hortladı: Benim olması gereken yüze o adam nasıl sahip olmuştu? Eğer kendimi baştan yaratsaydım, hemen hemen onun gibi görünürdüm. O günlerde şeytan kadar çirkin göründüğümü hissettiğimden çok ızdırap çekiyordum. Artık umurumda değil.

Hayatımda daha yakışıklı bir adam pek görmemiştim. Soğuk bakışlı, donuk, grimsi ama onları dalgın gösteren ifadeye sahip gözler... Şakaklarına kadar uzanan, tamamen düz ve kalem gibi kaşlar... Bembeyaz bir alın, kara ve dolgun saçlar... Ama suratının alt tarafında güzel olan tek şey dudakları; yoksa ufak gariplikler yok değil, mesela yamuk bir burun ya da kararmış ve tahrip olmuş bir cilt... Yani aslında onun kusursuz bir güzelliğe sahip olmasını engelleyen her şey vardı.

Peki, bu adamın içi nasıldı acaba? Bu konuda pek bir şey bilmiyordum. Tüm bildiğim, onun çevresinde çok akıllı bir adam olarak tanındığı. Onu çalıştığı şirketteki genel müdürlük bölümünde, diğer akranlarından daha çok gördüğümü hatırlıyorum.

Onu orada hareketsiz otururken izlediğim sırada etrafa dalgın dalgın baktı, bardağına dokunmamıştı ve sigarası kendiliğinden bitmek üzereydi. Aklıma yüzlerce düşünce geldi. Onun hayatını düşündüğümde ve kendiminkiyle kıyasladığımda yüzlerce eski hayal ve fantezi canlanmıştı zihnimde. Kendime sıklıkla söylerim: Arzu etmek hayatta en heyecan verici olgudur ve zavallı hayatlarımızı bir nebze de olsa güzelleştiren tek şeydir; ancak arzunun tatmin edilmesi ise hakkında bir şeyler yazılabilecek kadar önemli değildir. En azından ülkenin bu bölgesinde; istedikleri

her şeyi elde edebilen ama yine de benim içimde en ufak bir kıskançlık ve karamsarlık uyandırmayan tüm bu konsoloslara ve başkonsoloslara bakarak bunu söyleyebilirim. Ama ne zaman Recke gibi bir adam görsem, o zaman içimde bir yerde acı dolu bir kıskançlık hissederim. Benim gençliğimi yiyen ve erişkinlik yıllarımda da hâlâ beni etkilemeye devam eden bu sorun, onda kendi kendine hallolmuştu. Evet, gerçekten birçok insanda da bu böyle olmuştur ama bu sorunun çözümü bende kıskançlıktan çok, bir tiksinti uyandırmıştır. Öyle olmasa, bende de bu sorun kendi kendine çözülürdü. Ama onun için aşk, doğuştan gelen bir hak gibiydi; aç kalmak ve çürük et yemek arasında bir seçim yapmak zorunda kalmamıştı ki hiç. Ayrıca zannederim ki, bunu düşünmek için pek de zamanı yoktu, derin düşüncelerin zehrinin şarabına akmasına izin verecek zamanı hiç yoktu. O mutlu biri ve ona imreniyorum.

Ve ben de heyecanlanıp onu, Helga Gregorius'u düşünmüştüm. Tan yeri ağarırken onun mutluluk dolu bakışlarını gördüm. Evet, o ikisi birbirine aitti, doğal seçilim bunu gerektirirdi. Gregorius! Neden bu ismi taşımak ve hayatı boyunca o yaratığın peşinde dolanmak zorunda olsun ki? Bu çok anlamsız.

Gece olmaya başlamıştı, nehrin karşısındaki günbatımının kızıl parıltısı Royal Palas'ın isle kaplı ön cephesini aydınlatıyordu. İnsanlar kaldırımda yürüyorlardı; onların seslerini dinliyordum. Ağır aksanlı, ince ve uzun bacaklı Yankiler... Kısa ve şişman Yahudi iş adamlarının genizden gelen sesleri... Ve sıradan orta sınıf insanlar, seslerinde cumartesi gününün getirdiği hoşnutluk... Bazıları bana selam verdi, ben de onlara verdim. Bazıları bana şapka çıkardı, ben de onlara çıkardım. Yakın masalarda bazı ta-

nıdıklarım oturuyordu, Martin Birck ve Markel idi bunlar. Yanlarında da çok önceleri görmüş olduğum bir beyefendi vardı ama onun ismini unutmuştum, belki de hiç bilmiyordum bile. Kendisinin hiç saçı yoktu ve onunla hep kapalı mekânlarda karşılaşıyordum. Bu yüzden beni selamlamak üzere şapkasını çıkarana kadar onu tanımamıştım. Recke, daha önce tanışıklığı olan Markel'i selamladı ve sonra da gitmek üzere ayağa kalktı. Ardından benim masamın yanından geçti, beni biraz soğuk olsa da çok kibarca selamladı. Uppsala'da Hristiyanlık için beraber çalışıyorduk. Ama o bunu unutmuştu.

Recke onları duyamayacak kadar uzaklaştığında masadakiler onun hakkında konuşmaya başladılar ve kel adamın Markel'e dönüp şunu sorduğunu duydum:

"Şu genç Recke'yi tanıyorsunuz, geleceği parlak deniliyor. Hırslı biriymiş, doğru mu?"

Markel kararlı bir ses tonuyla cevap vermişti:

Evet, hırslı biridir. Eğer ben hırslı olduğunu söylüyorsam aramızdaki sıkı dostluk nedeniyledir; yoksa başka biri olsa onun hayatını düzeltmeye çalıştığını söyleyip bu konuda daha doğru bir tespitte bulunabilirdi. Hırs çok nadir görülen bir şeydir. Eğer birisi devlet başkanı olmak isterse ona hırslı demeyi alışkanlık haline getirmişiz. Devlet başkanı dediğiniz nedir ki? Küçük çaplı bir toptancının geliri, akrabalarına bile yardım edemeyecek kadar az bir güç ve eğer varsa başkalarına kabul ettiremeyeceği kimi düşünceler... Başkan olmak istemediğimi söylemek istemiyorum. Şu anda sahip olduğum meslekten daha iyi olduğuna şüphe yok. Sadece buna hırslılık denmesini istemiyorum. Bu başka bir şey. Hırslı olduğum zamanlarda

tüm dünyayı fethetmek ve her şeyi olması gerektiği gibi ayarlamak için çok güzel bir plan uygulardım ve sonuç olarak her şey harika gitmeye başlardı. Öyle ki sıkılmaya başlardım artık. Sonrasında elime geçirebildiğim kadar parayı cebime koyarak gizlice sıvışıp kozmopolit şehirde kaybolurdum ve köşedeki bir kafede oturup pelin otu içerek, ben sahneden çekilir çekilmez her şeyin nasıl ters gittiğini zevkle izlerdim. Ama yine de Klas Recke'yi severim. İyi görünümlüdür ve bu keder diyarında her şeyin kendine faydalı olmasını sağlayan, sıra dışı bir ayarlama yeteneği vardır.

Markel, evet! Genel olarak geçmişte nasıl bir insan olduysa hiç değişmedi. Şimdilerde büyük bir gazetede muhabirlik yapıyor, öfke içerikli yazılar yazıyor. Bu yazıların ciddi bir biçimde okunması gerekir ve bazen bu ciddiyeti çok hak ediyorlar da. Sabahları biraz tıraşsız ve pasaklı görünüyor olabilir ama akşam olduğunda her zaman şık olur ve sokak lambalarının ışıltısıyla neşelenir. Onun yanında, bu sıcakta giydiği yağmurluğu ve dalgın bakışları ile Birck oturuyordu. Soğuk bir ifadeyle yağmurluğuna büründü.

Markel bana döndü ve bu özenle seçilmiş gibi duran alkol müptelalarının arasına katılmak isteyip istemediğimi sordu. Ona teşekkür ettim ve az sonra eve gideceğimi söyledim. Aslında kasvet dolu odamı hiç özlememiş olsam da niyetim buydu. Orada biraz daha oturdum, Strömparterren'in şehrin karanlık sessizliğini delip geçen şarkılarını dinledim ve otelin nehrin sularına yansıyan pencerelerinin görüntüsüne baktım. İşte o zaman bu nehir öyle sıradan bir nehir gibi görünmemişti, camdan yapılmış bir orman havzası gibiydi. Sonra Rosenbad üzerinde yükselen o küçük mavimsi yıldıza doğru baktım. Aynı zamanda yanda-

ki masada konuşulanları da dinliyordum. Kadınlar ve aşk hakkında konuşuyorlardı ve şunu tartışıyorlardı: Bir erkeğin bir kadında aradığı başlıca özellik nedir?

Kel bir beyefendi şöyle dedi: "On altı yaşında olmalı, siyah saçlı, ince ve baştan çıkarıcı bir tavra sahip olmalı."

Markel, romantik bir ifadeyle: "Şişman ve tombul olmalı."

Birck: "Bana sadık olsun, yeter."

2 Temmuz

Hayır, bu durum kötü bir hâl almaya başladı. Bu sabah saat onda Bayan Gregorius yine odamda duruyordu. Solgun ve perişan halde, büyüyen gözleriyle bana bakıyordu.

"Sorun nedir?" diye sordum hemen. "Ne oldu? Bir şey mi oldu?"

"Dün gece bana zorla sahip oldu. Yani tecavüz etti."

Masanın yanındaki sandalyeye oturdum. Sanki bir reçete yazacakmışım gibi elimdeki kalemle ve kâğıt parçasıyla oynuyordum. O da kanepenin köşesinde oturuyordu. "Zavallı şey," diye düşündüm içimden. Bir şey söylemeyi düşünemedim bile.

"Hor görülmek benim kaderimde var," demişti kadın.

Kısa bir an süren sessizlikten sonra hikâyeyi bana anlattı. Adam gece uyuyamamış, onu gecenin bir yarısında uyandırmış. Yalvarmış, özür dilemiş ve hep ağlamış.

Ölümsüz ruhunun tehlikede olduğunu iddia etmiş. Kadın onun isteklerini yerine getirmezse ne kadar büyük bir günahkâr olabileceğini bile bilmiyormuş. Bu, kadının göreviymiş ve görev sağlıktan önce gelirmiş. Tanrı onlara yardım edermiş, tanrı durumdan bağımsız olarak onun sağlıklı olmasını sağlarmış.

Şoka girdim ve bir şey söyleyemedim.

"O riyakâr biri mi?" diye sordum.

"Bilmiyorum. Hayır, pek zannetmem. Ama amaçları için tanrıyı kullanmaya alışarak büyümüş. Birçok vaizi tanırım, hep böyle yaparlar. Onlardan nefret ediyorum. Ama o riyakâr biri değil, hatta tam tersidir. İnandığı dinin apaçık doğru olduğunu iddia eder hep ve dininin kurallarını reddedenlerin şeytan veya başkalarını bilerek cehennem azabına sürüklemek isteyen düzenbaz insanlar olduğunu savunur."

Sakince konuşuyordu, sesinde sadece ufak bir titreme vardı ve bir manada söyledikleri beni ürkütmüştü: Bu genç kadının, kocasına karşı büyük bir öfke ve tiksinti duysa da; onu tarafsız ve net bir biçimde yargılayabiliyor olmasını fark etmemiştim. Sesindeki titremeden ve söylediklerinden tiksintisini ve öfkesini hissedebiliyordum ve hikâyesini tamamladığı sırada bu durum bana da geçmişti. Ayağa kalkıp, giyinip dışarı çıkmak ve tüm gece sabaha kadar sokaklarda dolaşmak istemişti ama biliyordu ki bu imkânsızdı. Kocası güçlüydü, onu durdurur ve asla gitmesine izin vermezdi.

Kızardığımı hissettim; şakaklarım zonkluyordu. İçimden öyle berrak bir sesin geldiğini duydum ki, acaba sesli

mi düşünmeye başladım diye korktum. Şöyle fısıldıyordu ses:

"Kendine dikkat et, Papaz efendi! Bu ipek saçlı genç kadına, bu çiçek gibi narin kadıncağıza, onu senden koruyacağıma dair söz verdim. Dikkat et... Hayatın benim ellerimde ve eğer istersem seni yaratıcına tahmininden daha önce gönderebilirim. Dikkat et, Papaz efendi... Sen beni daha tanımıyorsun. Benim vicdanım senin gibiler için hiç sızlamaz. Ben kendimin yargıcıyım; ben senin varlığından bile haberinin olmadığı türden bir insanım."

Orada oturup gizli düşüncelerimi gerçekten dinliyor muydu bu kadın?

"Onu öldürebilirim," dediğini duyduğumda içimde bir ürperti dalgası dolaştı.

Gülümseyerek; "Bayan Gregorius," diye söze girdim, "Sanırım mecaz anlamda söylediniz ama bu şekilde bile söylenmemeli."

Neredeyse şunu söyledim: "Özellikle mecazi anlamda söylenmemeli."

Nefes bile almadan, "Ama..." diye devam ettim,

"Konuyu biraz değiştirelim. Bana Papaz Gregorius ile nasıl evlendiğinizi anlatın. Aileniz mi baskı yaptı, yoksa kiliseye kabul edilirken bir kara sevdaya mı tutuldunuz?"

Vücudu biraz titremişti.

"Hayır, öyle bir şey yok," dedi. "Çok tuhaftı. Sizin tek başınıza tahmin edebileceğiniz ya da anlayabileceğiniz bir durum değildi. Elbette ona hiç âşık olmadım, en ufak bir şekilde bile. Kilise kabul vaizine kızların duyduğu sıradan

bir hayranlık bile yoktu içimde. Hem de hiç. Ama size tüm hikâyeyi anlatmaya çalışacağım."

Kanepenin köşesine biraz daha çekildi ve küçük bir kız gibi oraya kıvrıldı. Gözleri uzaklara daldı, konuşmaya başladı.

"Çocukluğum ve genç kızlığım çok mutlu geçmişti. Şimdi geçmişe baktığımda o zamanlar bana peri masalı gibi geliyor. Herkes beni severdi ve ben de herkesi sever ve iyiliklerini isterdim. Sonra belirli bir yaşa geldim, bilirsiniz. Ama ilk başta pek bir fark olmadı; hâlâ mutluydum, hatta öncesine göre daha mutluydum, ta ki yirmi yaşıma gelene kadar. Genç bir kızın fiziksel arzuları olur. Eminim ki, bunu bilirsiniz. İlk başta, bu arzular onu mutlu yapar. En azından bu benim için böyleydi. Kanım vücudumda adeta şakıyordu. Ben de şarkılar söylüyordum. Evde iş yaparken durmadan şarkı söylüyor, sokakta yürürken kendi kendime mırıldanıyordum... Ve her zaman âşıktım. Çok dindar bir evde yetiştim ama yine de öpüşmenin çok günah olduğunu düşünmüyordum. Genç bir erkeğe âşıksam ve o da beni öpmek isterse buna izin verirdim. Elbette günahlardan uzak durmam gerektiğinin de farkındaydım. Ama bu bana anlaşılmaz ve uzak geldiği için pek arzulamadım da. Hayır, hiç olmadı bu. Bunun baştan çıkarıcı olmasını bile anlamamıştım. Sadece ileride evlenip çocuk yapmak isterseniz katlanmanız gereken bir şey olduğunu düşünmüştüm. Bunun öyle çok abartılacak bir yanı yoktu. Ama yirmi yaşıma bastığımda bir adama çok fena âşık olmuştum. İyi görünümlü biriydi ve nazikti. En azından o zamanlar öyle düşünüyordum ve hâlâ da aklıma geldiğinde böyle düşünürüm. Evet, öyle olmalı. Sonrasında bir çocukluk arkadaşımla evlendi ve o kadın onu çok mutlu etti.

Yaz mevsiminde taşrada karşılaştık. Birbirimizi öptük. Bir gün beni ormanın derinliklerine götürdü. Orada beni baştan çıkarmaya çalıştı. Neredeyse başarıyordu da. Ah, keşke başarsaydı, keşke kaçıp gitmeseydim... Şimdi her şey nasıl da farklı olurdu! Belki de şimdi onunla evli olurdum. En azından şimdi kocam olan adamla evli olmazdım. Belki çocuklarım ve bir evim olurdu, gerçek bir ev... Sadakatsiz olmaya zorlanmazdım. Ama namusumu korumak için ve korktuğumdan dolayı panikledim; kollarından kendimi kurtardım ve sanki hayatım söz konusuymuşçasına koşmaya başladım.

Bundan sonraki dönem ise korkunçtu. Onu bir daha görmek istemedim, cesaret edemedim buna. Bana çiçekler yolladı, onu affetmem için defalarca mektup yolladı. Ama onun bir serseri olduğunu düşündüm; mektuplarına cevap vermedim ve çiçeklerini pencereden aşağıya attım. Ama durmadan onu düşündüm. Ve artık düşündüğüm sadece beni nasıl öptüğü değildi, artık arzunun ne olduğunu biliyordum. Hiçbir şey olmamış olsa da içimde bir şeylerin değiştiğini hissettim. İnsanların bana bakarak bunu söyleyeceğini tahmin ediyordum. Ne kadar acı çektiğimi hiç kimse anlayamaz. O sonbaharda, şehre geri döndüğümüzde, bir öğleden sonra yalnız başıma yürüyüşe çıktım. Rüzgâr, binaların arasında uğulduyordu ve yağmur ara ara atıştırmaya başlamıştı. Onun yaşadığı evin sokağın aşağısında olduğunu biliyordum. Oraya gittim. Evinin önünde durdum ve penceresinden bir ışığın süzüldüğünü fark ettim. Lambanın ışığında kafasını eğip bir kitap okuduğunu gördüm. Bu durum bir mıknatıs gibi beni oraya çekti. O an onunla beraber içeride olmanın çok güzel olacağını hissettim. Kapıdan içeri girdim ve merdivenleri

yarıladım. Sonra arkamı döndüm ve çıkıp gittim."

Eğer bana yazmaya devam etseydi, ben de ona cevap verirdim. Ama mektup yazmaktan ve cevap alamamaktan yorulmuştu. Daha sonrasında da hiç karşılaşmadık. Sonraki yıllarda ise her şey değişti zaten.

Sanırım size bu olanların öncesinde yoğun bir dini terbiye aldığımı söylemiştim. Artık tamamen dine yönelmiştim; hemşirelik okumaya başlamıştım ama sağlığım bozulduğu için bırakmak zorunda kaldım ve sonrasında eve döndüm. Yine önceki gibi ev işleri yapıyor, hayaller kuruyor ve arzuluyordum. Tanrıya beni bu hayallerden ve arzulardan kurtarması için de dua ediyordum. Durumun dayanılmaz olduğunu hissettim. Bir şeyler değişmeliydi. Sonra bir gün babam bana Papaz Gregorius'un benimle evlenmek istediğini söyledi. Çok şaşırmıştım. Onun o ana kadar bana olan yaklaşımı yüzünden böyle bir şeyi aklımın köşesinden bile geçirmemiştim. Uzun bir süredir aile dostumuzdu; annem ona hayrandı, babam ise ondan biraz korkuyordu sanırım. Odama gittim ve ağladım. Onda, bana her zaman itici gelen bir şeyler vardı ve sanırım 'evet' dememdeki sebep tam olarak buydu. Kimse beni zorlamadı, kimse bana bir şey söylemedi. Ama bunun Tanrı'nın bir isteği olduğuna inandım. Sonuçta; en çok istediğimiz şeyin, her zaman tanrının isteğinin yerine getirilmesi olduğu öğretilerek yetiştirilmiştim. Tam da bir gece önce Tanrı'ya beni kurtarması ve içime huzur vermesi için dua etmiştim. Ve sonunda dualarımın onun nazarında kabul edildiğini düşündüm. Onun isteğinin, tam karşımda, gözlerimin önünde durduğunu hissettim. Düşündüm ki; o adamın yanındayken arzularım sönecekti ve isteklerim de böylece yok olup gidecekti. Tanrı da bana bunu layık gör-

müştü. Sonuçta bir vaizdi bu adam, o yüzden nazik ve iyi bir insan olduğundan da emindim.

Ama öyle olmadı. Hayallerimi öldüremedi, sadece onları lekeledi. Onun yerine yavaş yavaş inancımı öldürdü. Ona sadece bunun için teşekkür edebilirim, çünkü artık bunu geri istemiyorum. Tüm bunları şimdi düşündüğümde her şey bana çok tuhaf geliyor. Arzuladığım her şey, düşünülmesi harika olan her şey bir günahtı. Bir erkeğin beni sahiplenmesini istersem ve onu arzularsam günaha girmiş oluyordum. Ama eğer bunu iğrenç ve tiksinti verici bulursam, acı verici ve kötü bir ceza olarak görürsem, bu durumda bunu istememek günah oluyordu. Söyleyin bana Doktor Glas, bu tuhaf değil mi?"

Konuşurken iyice hiddetlenmişti. Gözlüğümün üzerinden ona bir bakış attım:

"Evet, kesinlikle tuhaf bir durum."

"Ama söyleyin bana, şu anda hissettiğim aşk bir günah mı sizce? Hissettiğim şey sadece mutluluk değil, belki daha çok kaygı duyuyorum. Ama sizce bu bir günah mı? Eğer günahsa, ben her yönden bir günahkârım, çünkü aşkımdan daha değerli ya da daha iyi bir yönüm olup olmadığını bilmiyorum. Ama sanırım oturup sizinle bunları konuşmam size tuhaf geliyordur. Sonuçta konuşacak başka birisi de var. Ama ne zaman onunla buluşsak çok az zamanımız oluyor ve o pek fazla konuşmuyor." Bir anda kızarmıştı. "Aklımdaki şeyler hakkında pek fazla konuşmuyor yani."

Sakince ve sessizce oturuyordum. Elimi alnıma dayamıştım. Kanepemin köşesinde oturuyordu ve ben de onun

hafif kısılmış gözlerine bakıyordum. Gür ve sarı saçları altındaki yüzü kızarmıştı. Körpe ve ipeksi yanakları... Şöyle düşündüm:

"Keşke bunları benim için hissetseydi, keşke konuşacak vaktinin olmadığı kişi ben olsaydım."

Konuşmaya tekrar başladığında onun yanına gidip bir öpücükle onu susturmayı düşündüm. Ama birdenbire sessizliğe gömüldü. Büyük bekleme odasına açılan kapı hafif aralıktı ve hizmetçimin ayak seslerinin koridorda yankılandığını duyuyordum.

Sessizliği bozan ben oldum:

"Söyleyin bana Bayan Gregorius, boşanmayı hiç düşünmediniz mi? Kocanıza ekonomik nedenlerle bağlı da değilsiniz. Babanız size iyi bir miras bırakmış, tek çocuksunuz ve anneniz de hâlâ hayatta ve ona iyi bakılıyor, öyle değil mi?"

"Oh, Doktor Glas... Siz onu tanımazsınız. Bir vaizi boşamak mı? Bunu asla kabul etmez, asla. Ne yaparsam yapayım, ne olursa olsun bunu yapmaz. Bunun yerine beni yedi kez, belki de yetmiş kez affeder ve yeniden yanına alır. Kim bilir ne yapardı? Kilisede, insanların içinde benim ruhum için dua edebilecek bir insandır. Hayır, hor görülmek benim kaderimde var."

Ayağa kalktım.

"Pekâlâ, çok sevgili Bayan Gregorius, başka ne yapmamı istiyorsunuz? Başka bir çıkış yolu göremiyorum."

Kafasını salladı, ne yapacağını bilmiyor gibiydi.

"Bilmiyorum. Başka ne olabilir, bilmiyorum. Ama sa-

nırım bugün kalbiyle ilgili sizi görmeye gelecek. Dün bundan bahsetmişti. Onunla bir kez daha konuşamaz mısınız? Ama tabii bugün buraya geldiğimden ve bu konuyu konuştuğumuzdan şüphelenmemesi gerekir."

"Peki, bir bakarız."

Çıkıp gitti.

O gittikten sonra kafamı dağıtmak için bir tıp dergisini karıştırmaya başladım ama bu pek fayda etmedi. Onu hâlâ karşımda görüyordum. Sanki hâlâ kanepenin köşesinde kıvrılmış, hayat hikâyesini anlatıyor ve her şeyin nasıl ters gittiğinden bahsediyordu. Bu kimin hatasıydı? Bir yaz günü onu ormanda baştan çıkarmaya çalışan adamın mı? İyi de, bir erkeğin, ister bir ormanda olsun ister evlilik yatağında olsun, bir kadına karşı, onu baştan çıkarmaktan ve sonrasında olacaklar için ona yardımcı olmaktan başka ne işlevi olabilirdi ki? O zaman bu kimin hatasıydı? Vaizin mi? Kadını arzulamıştı sadece, tıpkı sayısız erkeğin sayısız kadını arzuladığı gibi. Hatta arzularken, onun namuslu ve inançlı olmasını da istemişti. Ve kadın da bunu, bilmeden ve anlamadan, sadece çaresizlikle ve içinde büyüdüğü tuhaf ve karmaşık inanç sisteminin etkisiyle kabul etmişti. O adamla evlendiğinde daha gözü açılmamıştı, tıpkı derin bir uykuda gibiydi. Rüyalarımızda genellikle en tuhaf şeyler olur ve bunlar bize doğal ve sıradan gelir. Ama uyandığımızda ve gördüğümüz rüyayı hatırladığımızda, şaşırır, kahkahalar atarız ya da korkudan titreriz. İşte şimdi uyanmıştı. Peki, evliliğin ne olduğunu bilen ama yine de bunu kabul eden ve hatta bu yüzden memnun olan ve sevinen anne ve babası, onlar uyanık mıydı? Peki ya vaizin kendisi... Davranışının doğal olmadığı, hatta uygunsuz olduğu

hakkında en ufak bir fikri bile yok muydu?

Ahlâkın dönen bir atlıkarınca olduğunu daha önce hiç bu kadar kuvvetli hissetmemiştim. Bunu daha önceden biliyordum elbette ama devrimlerin yüzyıllar boyunca ya da sonsuza kadar sürdüğünü zannederdim. Şimdi artık dakikalar ya da saniyeler gibi geliyorlar. Kendimi hastalanmış gibi hissediyordum ve bu çılgınlık boyunca bana yol gösteren tek işaret direği olan içimdeki ses şöyle fısıldıyordu: "Kendine dikkat et, vaiz efendi!"

***

Evet, mesai saatlerim bitmeden papaz çıkageldi. Kapıyı açıp da o adamın bekleme odasında oturduğunu görünce; aniden gelen, gizli bir neşe ile dolmuştu içim. Ondan önce sadece bir hasta vardı. Reçetesini yeniletmek isteyen yaşlı bir kadındı bu. Sonra onun sırası gelecekti.

Ceketinin eteğini yavaşça ve asilce düzeltti ve birkaç saat önce karısının kıvrılmış olduğu kanepenin aynı yerine kuruldu. Elbette her zamanki gibi saçma bir şeyler söyleyerek lafa başladı. Beni eğlendirecek husus olarak ise kutsal komünyonü[4] seçmişti. Kalp sorunu sadece laf arasında ve önemsiz bir şeymiş gibi konuşuldu ve onun gerçekten komünyonun sağlığa karşı tehditleri hakkında bir tıp adamı olarak görüşlerimi duymak için geldiği kanısına vardım. Bu, şu anda tüm gazetelerde Jämtland'daki büyük göl canavarı konusunu gündemden düşüren bir tartışma konusuydu. Bu tartışmayı pek takip etmedim; sa-

4 Hristiyanlıkta şarap ve ekmek yeme ayini.

nırım arada bir bununla ilgili makalelere rastlamıştım ve şöyle bir bakmıştım ama konunun uzmanı olmadığımdan vaiz benim için bunu açıklamak zorunda kalmıştı. Bir komünyonda iken bulaşıcı bir hastalıktan korunmak için ne yapılabilir? İşte soru buydu. Vaiz böyle bir sorunun sorulmasından çok rahatsızdı ama sorulduğuna göre cevap da verilmeliydi. Çeşitli çözümler ortaya konulabilirdi. Belki de en basiti, her bir kilisenin çok sayıda küçük tasa sahip olmasıydı. Böylece zangoç her kullanımdan sonra mihrapta bunları temizleyebilirdi. Ama bu çok pahalı bir çözüm olurdu. Belki de fakirleştirilmiş taşra cemaati için yeterli sayıda tas almak imkânsız bile olabilirdi.

Laf arasında fark ettim ki; bizimki gibi, yani dinsel konulara ilginin sürekli arttığı ve her bisiklet yarışında herkese yetecek kadar gümüş tas bulunduğu zamanlarda, din için çok sayıda tasa sahip olamamak bana imkânsız gibi geliyordu. İncil'deki kutsal komünyon hakkındaki pasajda gümüş tastan tek kelime ediliyor mu hatırlamıyordum ama bu düşünceyi kendime saklamıştım. Vaizin ileri sürdüğü bir diğer olasılık da her kilise azasının kendi tasını ya da kadehini yanında getirmesiydi. Ama zengin bir adam sanatsal bir gümüş tasla gelirken daha fakir olanı likör kadehiyle gelirse ne olacaktı?

Benim açımdan bu, resmedilmeye değer bir görüntü oluştururdu ama bir şey söylemedim ve söze devam etmesine izin verdim. Çağdaş ve özgürlükçü bir düşünceye sahip bir vaizden gelen tavsiye ise; tanrımızın kanını kapsüller halinde almaktı. İlk başta doğru duymadığımı zannettim. Kapsül mü demişti, yani ilaç gibi miydi?

"Evet, kapsül halinde."

Ve nihayetinde bir papaz tamamen yeni bir türden olan bir komünyon tası yaratmıştı. Bunun patentini alıp, bir iş kurdu. Vaiz bana bunun ayrıntılarını anlattı; sihirbazların aletleri nasıl üretiliyorsa bu da öyle üretiliyor gibiydi. Papaz Gregorius bir Ortodoks ve hiç de özgürlükçü biri değil ve sonuç olarak tüm bu fikirleri feci şekilde tehlikeli buluyor ama mikroplar da oldukça tehlikeli. Peki, ne yapılmalı?

Mikroplar... Bu kelimenin söyleniş şeklini düşündüğümde aklıma hemen bir fikir geldi. Onun ses tonunu çok iyi anımsamıştım ve bir ara onun mikroplar hakkında bir konuşma yaptığını hatırlamıştım; sonra bir anda onun bir tür fobiden muzdarip olduğunu fark ettim. Onun bakış açısında mikroplar gizemli bir biçimde ne dinden ne de dünyanın manevi düzeninden etkilenmeyen varlıklardı. Çünkü çok yenilerdi. İnandığı din ise çok eskiydi, neredeyse bin dokuz yüz yaşındaydı ve dünyanın manevi düzeni de en azından yüzyılın başlangıcına, Alman felsefesine ve Napolyon'un düşüşüne dayandırılabilirdi. Ama mikroplar ona geç yaşlarında musallat oldular, hem de hiçbir uyarı vermeden. Onların bu iğrenç görevlerine bu günlerde başladıklarını tahmin ediyor ve o mikroplardan binlercesinin Gethsemane'deki[5] Son Akşam Yemeği'nde elden ele dolaşan sıradan çömlek kapta bulunabileceği aklına bile gelmiyordu.

Onun bir tilki mi yoksa bir koyun mu olduğunu söylemek çok zor.

Arkamı ona döndüm ve eşya dolabımdan bir şeyler

5 Kudüs'te bulunan, Hristiyanlıkta kutsal sayılan bir yer.

ayarlarken konuşmasına izin verdim. Laf arasında ceketini ve yeleğini çıkarmasını söyledim ve şu komünyon sorusundan kaçınmak için daha fazla beklemeden kapsül yöntemine destek vermeye karar verdim.

"İtiraf edeyim ki," dedim, "herhangi bir samimi dini düşünceye sahip olmaktan gurur duymamama rağmen ilk bakışta bu fikir bana biraz çirkin geldi. Ama biraz daha düşününce insanın tereddüdü kalmıyor. Sonuçta komünyonun temel noktası ekmek ve şarap değil, inançtır ve doğru inanç, gümüş taslar ya da jelâtin kapsüller gibi madeni eşyalardan etkilenmez..."

Bu son kelimeleri söylediğim esnada steteskopu göğsüne dayadım, bir süreliğine sessiz kalmasını istedim ve kalbini dinledim. Duyduğum seslerde özel bir durum yoktu, sadece kalp atışları biraz düzensizdi. Bu da; akşam yemeğini biraz fazla kaçırmaya ve kanepede kıvrılıp uyuklamaya alışarak büyümüş yaşlı erkeklerde sık görülen sıradan bir durumdur. Bu durum, belki bir gün bir inme inmesine neden olabilir, bunu bilemezsiniz... Ama bu tehdit pek sık görülmez ve olması da pek beklenmez.

Ama ben bu muayeneyi gerçek bir şova dönüştürmeye karar vermiştim. Aslında ihtiyaç duyduğumdan çok daha uzun süre göğsünü dinledim, steteskopu hareket ettirdim, hafifçe vurup biraz daha dinledim. Tüm bu süre zarfında orada sessizce ve hareketsizce oturmanın ona ne kadar acı verdiğini fark ettim. Sonuçta hiç durmadan konuşmaya alışkındı, kilisede, toplum içinde, evinde bile... Konuşma konusunda kesin bir yeteneği vardı ve tahminen ilk olarak bu ufak yeteneği ona bu mesleğin kapılarını açmıştı. Muayene onu biraz rahatsız etmişti; komünyondaki

mikroplardan uzun bir süre daha bahsettikten sonra bir anda saatine bakıp çıkıp gitmeyi tercih ederdi. Ama şimdi kanepenin köşesine onu sıkıştırmıştım ve gitmesine izin vermedim. Kalbini dinledim ve hiçbir şey söylemedim. Dinlemem uzadıkça kalbi daha da kötü sesler çıkarmaya başladı.

"Ciddi bir durum mu?" diye sordu nihayet.

Hemen cevap vermedim. Biraz heyecanla odanın içinde volta attım. İçimden bir plan yapmaya başlamıştım, aslında çok basit bir plandı ama numara yapmaya alışkın değildim, o yüzden biraz tereddüt ettim. Tereddüdümün bir nedeni de planın işleyişinin tamamen onun aptallığına ve cahilliğine bağlı olmasıydı. Peki, o kadar aptal mıydı acaba? Yapsa mıydım? Yoksa çok mu belli olurdu, içimden geçenleri okuyabilir miydi?

Dolanmayı bıraktım ve birkaç saniyeliğine ona en sert doktor bakışımı attım. Solgun, asık, yağlı suratı safça bir hürmet duyma ifadesi almıştı ama onunla göz göze gelemedim. Çünkü gözlüğünde penceremin ve saksıdaki bitkimin yansıması vardı. Bir koyun ya da bir tilki olmasının önemi olmadığını düşündüm. Zaten bir tilki bile bir insandan daha aptaldır. Ona, zorlanmadan bir oyun oynayabileceğim apaçık ortadaydı. Harika yeteneğimi sergilediğimde bundan hoşlandığını söyleyebilirim. Volta atmam, düşüncelere dalmam ve uzun süren sessizliğim onu etkilemeye ve yumuşatmaya başlamıştı bile.

Nihayetinde, "Tuhaf bir durum," diye kendi kendime mırıldandım.

Sonra ona elimde stetoskopla tekrar yaklaştım.

"Affedersiniz" dedim, "hata yapmadığımdan emin olmak için sadece bir kez daha dinlemem gerekiyor."

Dinledikten sonra "Peki," diye söze girdim, "Bugün duyduğum seslere göre kalbiniz pek iyi durumda değil, Sayın Papaz. Ama bu kötü durumun öyle sıradan bir nedeni olduğunu sanmıyorum. Sanırım size bugün sıkıntı veren özel bir neden var."

Hemen şaşırmış gibi bir ifade takınmaya çalışmıştı ama bunu pek başaramadı. O acımasız vicdanının bu bahsettiğimden etkilendiğini kesinlikle söyleyebilirim. Bir şey söylemek için ağzını açtı, belki de ne demek istediğimi soracaktı ama bunu ağzından çıkaramadı, sadece öksürdü. Sanırım ayrıntılı bir açıklama yapmaktan kaçınmak istiyordu ama benim aklımdaki de tam olarak buydu.

"Birbirimize dürüst olalım, Papaz Gregorius," diye başladım. Bu sözlerimden panikledi ve ayağa kalktı. "Karınızın sağlık durumuyla ilgili birkaç hafta önce yaptığımız konuşmayı unutmadığınızdan eminim. Anlaşmamızı bozup bozmadığınıza dair herhangi bir nezaketsiz soru sormak istemem. Ama söylemek isterim ki, kalbinizin durumunu biliyor olsaydım, size verdiğim tavsiye için daha ikna edici bir tartışma yapmaya çalışırdım. Karınızın sağlığı er ya da geç tehlikede olacak. Sizin için tehlikede olan şeyse, Sayın Papaz, hayatınız."

Ben konuşurken dehşete kapılmış görünüyordu. Yüzünün rengi değişmiş ama kızarmamıştı. Yeşil ve morun tonlarına dönmüştü. Çirkinliği o kadar belliydi ki, ona arkamı dönmek zorunda kaldım. Biraz temiz hava almak için pencereyi açmaya gittim ama dışarısı da neredeyse içerisi kadar can sıkıcıydı.

Sözlerime devam ettim: "Reçetem basit ve anlaşılır: Yatak odalarınızı ayırın. Bundan hoşlanmadığınızı hatırlıyorum ama bu duruma başka çare yok. İnsanı baştan çıkarıp şehvete götürecek her şeyden uzak durulması gerekiyor. Evet, ne diyeceğinizi biliyorum... Siz yaşlı bir adamsınız ve işe yaramaz bir vaizsiniz... Ama ben bir tıp adamıyım ve hastalarımla açık konuşma hakkım var ve de genç bir kadının geceleri sürekli yakında bulunmasının etkisinin bir vaiz ya da başka bir erkek üzerinde hemen hemen aynı olacağını söylersem kesinlikle yanılmış olmam. Ben Uppsala'da okudum; orada birçok ilahiyatçı ile tanıştım ve ilahiyat biliminin böyle bir ateşe karşı özel bir güvence sağladığı hissine kapılmadım. Yaş konusuna gelirsek... Evet, kaç yaşındasınız, Sayın Papaz? Elli yedi mi? Bu çok kritik bir yaştır: Arzu aynen devam eder ama tatmin olmak biraz zaman alır. Evet, hayata birçok yönden bakılabilir, birçok yönden değerlendirilebilir. Eğer yaşlı bir zamparayla konuşuyor olsaydım, elbette onun bakış açısına göre hazırlamış olacağım cevap oldukça mantıklı olurdu: Umurumda değil!" Eğer hayatı sizin için anlamlı yapan şeylerden vazgeçmek zorunda kalırsanız yaşamın bir anlamı kalmaz. Ama bu mantık silsilesinin sizin yaşam felsefenize tamamıyla ters olduğunu tabii ki biliyorum. Bu durumda, bir tıp adamı olarak görevim sizi bilgilendirip uyarmaktır. Yapabileceğim tek şey budur ve eminim ki, artık durumun ciddiyetinin ve başka hiçbir şeyin önemi olmadığının farkındasınızdır. Kral I. Frederik gibi ya da daha yakın bir zamanda Felix Faure'ye olan gibi, bir anda öbür tarafı boylamayı tercih edeceğinizi tahmin bile edemiyorum..."

Konuşurken ona bakmaktan kaçındım. Ama tam bitir-

mek üzereyken, otururken eliyle gözlerini kapattığını ve dudaklarının hareketlendiğini gördüm. Duyamasam da şunları söylediğini tahmin ettim:

"Cennetteki babamız, isminiz kutsansın... Bize şehvet yolunu gösterme, bizi kötülükten koru..." Masama oturdum ve bir yüksükotu[6] reçetesi yazdım. Bunu ona verirken şöyle söyledim: "Bu sıcaklarda tüm yaz boyunca şehirde kalmak pek iyi bir fikir değil. Porla'da ya da Ronneby'de, deniz kenarında altı haftalık bir istirahat size iyi gelecektir, saygıdeğer Papaz. Ve tabii ki yalnız gitmeniz gerekiyor."

5 Temmuz

Yaz mevsiminde bir pazar günü. Her şey boğucu bir biçimde sıkışık ve kasvetli. Taşrada sadece fakir insanlar dolanıyor ve maalesef, fakir insanlar kafa dengi olmuyor pek.

Saat 4 gibi gidip ufak bir vapurda yerimi aldım. Djurgårdsbrunn'da akşam yemeği yiyecektim. Evimdeki hizmetçi kadın bir cenazeye gitmişti. Sonra da açık havada bir yerlerde kahve içecekti. Ölen kişi onun yakını ya da bir arkadaşı değildi ama onun sınıfında bir kadın için cenazeler her zaman keyif verici olur. Ben de izin vermemezlik etmedim. O yüzden akşam yemeğini dışarıda yemek zorunda kaldım. Doğrusuna bakılırsa, arkadaşlarım beni takımadadaki villalarına davet etmişlerdi ama bu pek içimden gelmedi. Takımadadaki arkadaşlarıma ya da villalarına özel bir ilgim yok. En azından takımadaya da yok. Cılkı çıkmış,

6 Kalp hastalıklarına iyi gelen çiçekleri yüksük biçiminde olan bir bitki.

paramparça edilmiş bir manzara. Küçük adalar, küçük su kanalları, küçük kayalık tepeler ve mahvolmuş ufak ağaçlar... Solgun ve sefaletten harap olmuş bir manzara, çoğunlukla gri ve mavimsi donuk renkler, yine de ihtişamlı bir ıssızlık için yeterince fakirleşmemiş bir yer... İnsanların ne zaman bu takımadaların doğal güzelliklerini övdüğünü duysam akıllarında hep başka şeylerin olduğundan şüphelenirim ve biraz yakından bakınca bu şüphenin doğru olduğu ortaya çıkar. Birisi temiz hava ve deniz banyosunun güzelliğinden, diğeri yelkenli yatını sürmekten, bir başkası da levrek avından bahseder. Aslında hepsi doğal güzelliklerin sadece bir kısmı ile ilgileniyordu. Geçen gün takımadaların aşığı bir kız ile konuşuyordum. Konuşmamız ilerledikçe kızın aslında günbatımından ve muhtemelen bir öğrenciden hoşlandığı ortaya çıkmıştı. Güneşin her yerde battığını ve öğrencilerin de her yerde bulunduğunu unutmuştu. Doğal güzelliklere karşı tamamen duyarsız olduğumu düşünmüyorum ama bunun için biraz uzaklaşmam, Vättern ya da Skåne göllerine veyahut da denize açılmam gerekiyor. Ama pek zamanım olmuyor bunun için. Aslında, Stockholm'ü merkez alan yirmi ya da otuz millik daire içinde Stockholm'ün kendisinden daha güzel manzaralı bir yer de görmedim: Djurgården, Haga ya da Grand'ın yanında nehre bakan kaldırımlar... Bu nedenle çoğu zaman, yaz kış şehirde kalıyorum. Bunu isteyerek yapıyorum, çünkü içimde; yalnız bir adamın etrafındaki insanları görme isteği var. Dikkat edin, tanımadığım ve konuşmak zorunda olmadığım insanlardan bahsediyorum.

Djurgårdsbrunn'a ulaştım ve büyük köşkün cam duvarının yanındaki bir masaya oturdum. Garson he-

men menüyü getirdi ve temiz bir beyaz mendille önceki yemekten kalan sos ve hardal artıklarını dikkatlice sildi. Hemen sonra bana şarap menüsünü uzattı ve aceleyle, 'Chablis mi?' diye sordu. Hafızasında belki de profesörlerinkiyle bile karşılaştırılamayacak kadar çok bilgi taşıyor gibiydi. Sıradan bir şarap uzmanı değildi. Dışarıda yemek yerken şarap içmediğim doğrudur ama Chablis hariç. Ve o da bunu bilen olgun bir adamdı. İlk gençlik çılgınlıkları Berns'te terazi tepsilerini dengelemekten ibaretken, daha sonra olgunluk yıllarının getirdiği ciddiyetle Rydberg ve Hamburger Bärs'da garsonluk gibi daha etkin işler yapmaya başlamıştı. Saçları dökülmeye yüz tutmuş ve elbisesi de biraz yıpranmıştı. Kim bilir kaderindeki hangi ufak talihsizlikler onu bu noktaya getirdi ve onun kendi deyişine göre bu mütevazı yerde çalışmasına neden oldu? Yıllar onu hep yemek kokuları ve açılması gereken şişelerin olduğu yerlere sürüklemişti. Onu gördüğüme mutlu olmuştum. Birbirimizi bakışlarımızla anlıyorduk.

Etraftaki müşterilere şöyle bir baktım. Yandaki masada genellikle purolarımı aldığım yakışıklı genç adam oturuyordu. Hoş ve ufak bir dükkânda asistan olan, keskin ve ürkek bakışlara sahip kız arkadaşıyla vakit geçiriyordu. Biraz uzakta karısı ve çocuklarıyla beraber bir aktör oturuyordu, bir rahip vakur bir edayla ağzını siliyordu. Köşede ise yirmi yıldır sokaklarda ve kafelerde görmüş olduğum, garip davranışlı yaşlı bir adam vardı ve yemeğini köpeği ile paylaşıyordu. Köpek de yaşlıydı ve tüyleri biraz grileşmişti.

Chablis masama gelmişti ve güneş ışığının kadehimdeki şarabımın içindeki yansımalarına bakarak keyifleniyordum. Sonra hemen yan tarafımdan gelen tanıdık bir

kadın sesi duydum. Oraya doğru baktım. Bir aile içeri giriyordu. Bir adam, bir kadın ve dört-beş yaşlarında ufak bir çocuk... Çocuk çok tatlıydı ama aptalca ve saçma bir biçimde solgun mavi renkli kadife bir bluz ve kadife bir yaka giymişti. Kadın konuşuyordu ve bana tanıdık gelen de onun sesiydi.

"Buraya oturacağız. Hayır, oraya olmaz. Oraya güneş geliyor. Hayır, orada manzarayı göremeyiz. Başgarson nerede?"

Bir bakışta onu tanımıştım. Bu kadın, benim odamda yerde ağlayarak kıvranan, ona yardım edip karnındaki çocuktan kurtarmam için bana yalvarıp duran o genç kadındı. Bu olaydan sonra çok istediği adamla evlenmiş ve çocuğunu doğurmuştu. Yine biraz erken davranmıştı ama bu artık önemli değildi. Yani somut delil ortaya çıkmıştı işte. Kadife bir gömlek ve dantelli bir yaka giymişti. Peki, küçük hanımefendi, şimdi ne diyeceksiniz? Haklı mıymışım ben? Kötü olaylar geride kaldı; oğlun da sana kaldı ve onu keyifle büyütebilirsin artık.

Yine de, merak ediyordum. Bu çocuk gerçekten o çocuk muydu? Hayır, bu olamaz. Bu çocuk dört, en fazla beş yaşındadır. Geçmişteki o hikâye ise yedi ya da sekiz yıl önce yaşanmıştı. Pratisyenliğimin en başlarıydı. Öteki çocuğa ne olmuş olabilirdi? Belki de çok acı olaylar yaşanmıştı. Neyse, artık bunun bir önemi yoktu. Sonuçta yaralarını sarmış gibi görünüyordu.

Zaten bu aile de pek umurumda değildi. Yakından bakınca kadının hâlâ genç ve çok güzel olduğunu ama biraz fazlaca kilo aldığını ve teninin çok harap olduğunu gördüm. Sabah vakitlerini pastanelerde geçirdiğinden, hamur

işlerinin yanında sert bira içtiğinden ve kadın arkadaşları hakkında dedikodu yaptığından şüpheleniyordum. Evin reisi ise tezgâhtar Don Juan'dı. Görünüşünden ve tavırlarından onun inançsız bir serseri olduğuna kanaat getirmiştim. Dahası, ondan saygı bekledikleri için ikisinin de peşinen garsonu azarlamak gibi bir huyları vardı. Bu huyları beni iğrendiriyordu. Berbat bir şeydi bu.

Hafif asitli şarabımdan bir yudum alarak bu karışık hislerimi kafamdan sildim ve geniş sürgülü pencerelerden dışarıyı izlemeye başladım. Dışarıda güneşin aydınlattığı sıcak bir manzara vardı, etraf canlı ve huzurluydu. Su kanalı, etrafındaki yeşillikleri ve gökyüzünün mavisini yansıtıyordu. Mavi çizgili gömlekli adamlar tarafından pedallanan bir kaç kano sessizce köprünün altından geçip kaybolmuştu. Bisikletliler köprünün üzerinden geçip ileride ayrılan patikalara dağılıyorlardı. Büyük ağaçların altındaki çimenlerde ise insanlar gruplar halinde oturuyor ve gölgenin ve güzel havanın keyfini çıkarıyorlardı. Bu sırada ise iki sarı kelebek masamın üzerinde uçuşuyordu.

Ve orada öylece oturup yaz mevsiminin yeşilliğine dalıp gitmişken, arada sırada kurduğum hayallerden birine dalmıştım. On bin kron ya da biraz daha fazlası kadar birikmiş, fazla sayılmayacak bir param vardı. Beş ya da altı yıl içinde, kendime sayfiye yerinde bir ev yapabilecek kadar para biriktirmiş olabilirdim. Ama bunu nerede yapmalıyım? Deniz kenarında olmalı. Kayalıkların ya da adaların olmadığı açık bir sahil olmalı. Ufuk çizgisini görmek ve denizi dinlemek istiyorum. Ve denizin de batıya doğru uzanmasını istiyorum. Güneş ona doğru batmalı.

Bir şey daha istiyorum. Bu, en az deniz kadar önem-

li. Zengin bir yeşillik ve huzur veren büyük ağaçlar istiyorum. Çam ya da ladin ağacı değil. Aslında çamlar da olabilir, uzun, dik ve güçlü olurlar ve görevlerini yerine getirmede oldukça başarılılardır. Ama gün ışığının altındaki ladin ormanlarının pürüzlü desenleri beni anlaşılmaz bir üzüntüye sürükler. Dahası, sayfiye yerinde de şehirde olduğu gibi bazen yağmur yağar ve yağmurlu havalarda ladin ormanlarını görmek beni üzer ve gerginleştirir. Hayır, kırlar ve çayırlar olmalı ve bunlar plaja doğru usulca uzanmalı. Dev yapraklarıyla diplerinde gölgelikler olacak ağaçlar olmalı ve bu yeşillikler başımı kaplamalı.

Ama ne yazık ki, sahil manzarası bu şekilde değil. Sıradan ve işlenmemiş. Deniz meltemleri, ağaçları budaklı, küçük ve cüce gibi yapmış. Ev yapıp yaşamak için asla bu sahili düşünmemeliyim.

Ve ayrıca, ev yapmak da çok uzun bir iş. Bitene kadar birkaç yıl geçmesi gerekiyor. Muhtemelen bu süre içerisinde ölüp gidersiniz. Düzene girene kadar da iki ya da üç yıl daha geçmesi gerekir. Sonra bir elli yıl kadar daha gerçekten yaşanabilecek duruma gelmesi için beklemek zorunda kalırsınız.

Bir kadın da bu şemanın içinde yer almalıdır. Ama bu da öyle basit bir iş değildir. Uyurken birinin gözünü dikip bana bakacak olmasını düşünmek bile zor geliyor. Bir çocuğun uykusu çok tatlıdır, genç bir kadınınki de öyle. Ama bir erkeğinki pek öyle olmaz. Denir ki, kamp ateşi yanında bir kahramanın kafasını sırt çantasına koyup uyuklamasını seyretmek çok hoştur ve bunun nedeni de muhtemelen onun çok yorgun olması ve sesli sesli uyumasıdır. Ama benim düşüncelerim komaya girdiğinde suratım nasıl

görünür acaba? Eğer kendimi görebilseydim bundan pek hoşlanmazdım. Başkaları ise iğrenirdi herhalde.

Hayır. Mutluluğun hayali diye bir şey yoktur, kendi kuyruğunu ısırmaz o.

Eğer hiç kitap okumasaydım veya bir sanat eseri görmeseydim nasıl bir kişiliğim olmasını tercih ederdim diye de düşünürüm zaman zaman. Belki de bu durumda bunu seçmek aklıma gelmez, belki de takımada kayaları benim için yapardı bunu. Doğa hakkındaki tüm izlenimlerim ve düşüncelerim, büyük ihtimalle şiir ve sanatta anlatılanlardan gelmektedir. Antik Floransa'nın çiçekli çayırlarında gezme, Homeros'un denizlerinde uyuklama ve Böcklin'in kutsal ağaçlığında diz çökme arzumu sanattan aldım. Eyvah, bu zavallı gözlerim bu dünyada daha neleri görecek? Üstelik yanlarında geriye kalanlar adına söz söyleyen, düşünen ve görenler arasındaki o yüzlerce, hatta binlerce öğretmen ve arkadaş da olmadan kendi hallerine bırakılacaklar. Gençliğimde bazen şunu düşünürdüm: Keşke orada olsaydım! Keşke o şansım olsaydı! Hep almadan, en azından bir kez bir şeyler veriyor olsaydım. İnsanın duygusu tükendiğinde, fakir bir ruhla beraber hep yalnız yürüyerek kendisinin değerini hissetmesi, onun bir anlamı olması ya da kendine saygı duyabilmesi için yapılması gerekenleri bilmek hep çok sıkıcıdır. Sanırım bu en mutlu hissettiren duygu, çünkü çoğu insan bu saygıyı pek talep etmiyor. Ben bunu istememezlik etmedim ve bu nedenle uzun bir süre canım yandı; yine de sanırım en kötüsünü atlattım artık.

Benden şair falan olmazdı. Başkalarının henüz görmediği ve şekil vermediği hiçbir şeyi göremem ben. Tabii ki

bunu yapan birkaç yazar ve sanatçı tanıyorum. Bana göre onlar tuhaf yaratıklardır. Hiçbir şeye karşı istekleri yoktur; olsa bile bunun tam tersini yaparlar. Sadece kulaklardan, gözlerden ve ellerden ibaretlerdir. Yine de onlara imrenirim. İsteklerini onların vizyonlarıyla değiştirmek istediğimden değil ama gözlerini ve kulaklarını bu pazarlığa dâhil etmeyi gerçekten isterdim. Bazen onlardan birini yalnız başına otururken sessiz, dalgın, boşluğa bakmaktayken gördüğümde şöyle düşünürüm: Belki de tam şu anda daha önce kimsenin görmemiş olduğu bir şey görüyor ve birazdan da aralarında benim de olduğum binlerce kişiyi bunu görmek zorunda bırakacak. İçlerinde en genç olanın ürettiği şeyi kesinlikle anlamıyorum, en azından şimdiye kadar anlamadım. Ama biliyorum ve öngörüyorum ki, tanınıp bilinen bir kişi olduklarında ben de onları anlayacağım ve hayranlık duyacağım. Yeni moda elbiselerde, mobilyalarda ve başka şeylerde de bu durum aynı; sadece çok önceden imalatı bitirilip kullanılmış ve katılaşıp kurumuş olanlar onlarla başa çıkabilir. Ve şairlerin kendileri, onlar gerçekten çağlarının yasa koyucuları mıdır? Bunu tanrı bilir ama bana pek de öyle görünmüyorlar. Bence daha çok çağın çaldığı enstrümanlar, rüzgârın çaldığı bir arptır onlar. Peki, ben neyim? Ben bu bile değilim. Kendi gözlerim bile yok. İçkicileri ve şu masadaki turpları bile kendi gözlerimle zor görüyorum. Onları Strindberg'inkilerle görüyorum ve onun gençliğinde Stallmästaregården'da yemiş olduğu bir akşam yemeğini düşünüyorum. Çizgili yelekler giymiş kanocular az önce kanaldan hızla geçince bir anda önlerinden Maupassant'ın gölgesinin geçtiğini zannediyorum.

Şimdi, açık penceremin yanında oturup titreyen mum

ışığı altında yazımı yazıyorum. Gaz lambalarından nefret ederim. Hizmetçim de cenazede içtiği kahve ve yediği pastalardan sonra horul horul uyuyor, onu uyandırmaya cesaret edemiyorum. Mum ışığı cereyandan öylesine titriyor ve gölgem de alevle beraber duvar kâğıdının üzerinde öylesine dalgalanıyor ki, sanki canlı bir insan olmak istiyor. İşte o anda Hans Andersen ve onun gölge ile ilgili hikâyesi aklıma geliyor. Ve fark ediyorum ki, ben aslında insan olmak isteyen bir gölgeyim.

6 Temmuz
Sabah Vakti

Dün gece gördüğüm rüyayı not etmeliyim.

Papaz Gregorius'un yatağının yanında duruyordum. Hasta olmuş. Vücudunun üst kısmı açıktı. Kalbini dinliyordum. Yatağı çalışma odasındaydı; köşede küçük bir org vardı ve birisi onu çalıyordu. Bir şarkı değildi bu, melodisi bile yoktu pek. Bir kapı açıldı. Endişelenmiştim ama gidip kapıyı kapatacak cesaretim yoktu.

"Ciddi bir şey mi?" diye sordu adam.

"Hayır," dedim. "Ciddi denemez; ama tehlikeli."

Bunu söylerken durumun benim için tehlikeli olduğunu düşündüğümü kastettim. Ve sanırım rüyamda da kendimi açık ve net olarak ifade edebilmiştim.

"Ama emin olmak için..." diye devam ettim. "...sizi test ilaçları almanız için eczaneye gönderebiliriz."

"Ameliyat mı olmalıyım?" diye sordu Papaz. Başımla

onayladım.

"Öyle görünüyor. Kalbiniz hiç çalışmıyor, çok yaşlanmış. Onu yerinden çıkarmalıyız. Ama endişelenmeyin, bu çok rahat bir ameliyattır, sıradan bir kâğıt bıçağıyla bile yapılabilir."

Bunun oldukça basit bir bilimsel gerçek olduğunu düşündüm ve elimde de bir kâğıt bıçağı vardı.

"Şu mendille yüzünüzü kapatacağız."

Papaz, mendilin altından bağırmaya başladı. Ben ise ameliyat yapmak yerine duvardaki bir düğmeye usulca bastım.

Mendili kaldırdım. Adam ölmüştü. Elini tuttum, taş gibi soğuktu. Saatime baktım.

"En az iki saattir ölü," diye düşündüm.

Orgu çalanın Bayan Gregorius olduğunu o zaman anladım. Bayan Gregorius çaldığı orgun başından kalktı ve bana doğru yaklaştı. Bakışları endişeli ve üzüntü doluydu. Bana bir buket siyah çiçek verdi. O anda bana belli belirsiz gülümsediğini ve çıplak olduğunu fark ettim.

Kollarımı açıp onu kendime doğru çekmek istedim ama beni itti. Ardından bir anda kapının önünde Klas Recke belirdi.

"Doktor Glas," diye seslendi. "Geçici şube müdürlüğümün verdiği yetkiyle sizi tutukluyorum!"

"Artık çok geç," dedim ona. "Görmüyor musun?"

Ona pencereyi gösterdim. Kırmızı bir ışık huzmesi odanın iki penceresinden içeri giriyordu, bir anda gün

ağarmıştı ve başka bir odadan bir kadının ağlayıp sızlaması duyuluyor gibiydi: "Dünya yanıyor! Dünya yanıyor!"

O anda uyandım.

Sabah güneşi doğrudan odanın içine giriyordu. Dün gece eve geldiğimde perdeyi kapatmayı unutmuştum.

Tuhaf. Şu son günlerde o çirkin papazı ve güzel karısını aklıma bile getirmemiştim. Onları düşünmek bile istemiyordum.

Zaten Papaz Gregorious da Porla'ya gitmişti.

***

Tüm düşüncelerimi buraya yazmıyorum.

Aklıma bir düşünce geldiğinde çok nadir olarak anında not ederim. Öncesinde beklerim ve onu tekrar hatırlayıp hatırlamadığıma bakarım.

7 Temmuz

Yağmur yağıyor, ben de oturup pek hoş olmayan şeyler düşünüyorum.

Geçen sonbahar benden elli kron borç istediğinde Hans Fahlen'a neden hayır dedim ki? Tamam, onu pek tanımıyordum. Ama bir hafta sonra boğazını kesmişti.

Peki, okuldayken neden Yunanca öğrenememiştim? Bu beni neredeyse sinirden öldürecek. Sonuçta dört sene okumuştum. Acaba bunun nedeni; bir şey öğrenmeme konusunda ısrarcı olduğum için babamın bana bunun yerine

İngilizce öğretmeye çalışması mıydı? Bir insan nasıl böyle aptal olabilir! Mantık denen saçmalık da dâhil olmak üzere başka her şeyi öğrenmedim mi? Dört sene Yunanca okudum ama şimdi Yunancam yok.

Bu benim öğretmenimin de hatası olamaz, çünkü kendisi daha sonradan devlet başkanı oldu.

Okul kitaplarımı tekrar karıştırmalı ve şimdi bir şeyler öğrenmeye çalışmalıyım. Belki hâlâ çok geç değildir.

***

Vicdanları rahatsız eden bir suç işlemenin nasıl hissettirdiğini merak ediyorum.

***

Kristin'in akşam yemeğini çabuk hazırlayıp hazırlamayacağını merak ediyorum.

***

Rüzgâr, kilise avlusundaki ağaçları sallıyor, yağmur çatı oluklarına vuruyordu. Cebinde bir şişe olan zavallı bir mahlûk, kilisenin çatısında, köşedeki bir payandanın altında korunacak bir yer arıyordu. Kırmızı kilise duvarına dayanmış duruyor, mavi gözleriyle şükreder gibi geçip giden bulutlara bakıyordu. Yağmur damlaları Bellman'ın mezarının yanındaki eğilmiş iki ağaçtan akıyordu. Kilisenin bu köşesine biraz daha yakın olan, kötü şöhretli bir ev vardı. Üzerinde gecelik olan bir kız pencereye çıkmış,

perdeyi aşağı indiriyordu.

Aşağıda ise mahalle papazı, galoşlarını takmış, çamurun içinde dikkatlice yürüyordu. Elinde şemsiyesi vardı. Kilisenin giyinme odasının kapısından usulca içeri girdi.

***

Bu arada papaz neden kiliseye hep arka kapıdan giriyor?

9 Temmuz

Yağmur hâlâ devam ediyor. Böylesi günler, ruhumun içinde gizlenmiş tüm zehirlerin ahbabıdır.

Hastaların muayenelerini tamamlayıp evime döndüğüm sırada, sokağın köşesinde, görüşmeyi pek sevmediğim bir adamla selamlaştım. Bir keresinde beni çok içten ve nazik bir biçimde aşağılamıştı. Ben de bu gibi durumlarda ona karşılık vermeyi bile düşünmem.

Böyle durumlardan hoşlanmıyorum. Sağlığıma dokunuyor bunlar.

***

Masama oturdum, çekmeceleri karıştırıp eski kâğıtlara falan baktım. Sararmış bir gazete kupürünü buldum.

"Bundan sonra bir hayat var mı?"
İlahiyatçı Dr. H. Cremer Fiyat: 50 öre[7]

John Bunyan'ın Vahiyleri: Sonraki hayata, cennetin parıltısına ve cehennemin dehşetine bir bakış.
Fiyat: 75 öre.

• *İNSANIN ÖZ GÜCÜ* •

"Saygınlık ve zenginliğe giden doğru yol" S. Smiles,
Fiyat: 3.50 eleg. bnd. in cl. w. glt 1. 4.25

Bu eski ilanı neden saklamıştım? On dört yaşındayken bunu kesip sakladığımı hatırlıyorum. O yıl babamın bütün serveti buharlaşmıştı. Cep harçlığımı biriktirip Bay Smiles'ın kitabını almıştım. Gerçi altın harflerle yazılmamıştı. Onu okur okumaz hemen gidip ikinci el kitapçının birine satmıştım. Felaket derecede aptalca bir kitaptı.

Ama ilanı hâlâ saklıyordum. İlanı, kitaptan bile daha değerli.

Bir de eski bir fotoğraf var: Birkaç yıllığına sahibi olduğumuz köy yeri. Annem oraya Mariebo derdi.

Fotoğraf sararmış ve solmuş. Beyaz evin önüne ve hemen arkasındaki çam ormanına da bir sis çökmüş gibi gö-

7 İsveç Para birimi, 1 kron=100 Öre

rünüyor. Evet, bulutlu ve yağmurlu günlerde orası aynen böyle görünürdü.

Yine de orada pek iyi vakit geçirmemiştim. Yazları babam beni döverdi. Okula gidip ders görmediğim için bazen benim yaramaz bir çocuk olduğum söylenirdi.

Bir keresinde beni haksız yere dövmüştü. Bu en mutlu çocukluk anılarımdan biri olmalı. Tabii ki vücudum yara almıştı ama ruhuma iyi gelmişti bu dayak. Dayağı yedikten sonra göle gittiğimde hafif bir fırtına esiyordu ve gölden sıçrayan köpükler suratıma geliyordu. O zamana kadar daha önce hiç böyle asil duygulara kapıldım mı, emin değilim. Babamı affetmiştim. Onun hemen sinirlenen bir yapısı vardı. İşiyle ilgili de çok büyük kaygılar taşıyordu.

Beni haksız yere dövdüğü zaman onu affetmek çok zor oluyordu. Onu şimdi bile affettim mi, emin değilim. O en sert yasakların olduğu zamanlarda tırnaklarımı yerdim hep. Bana nasıl vururdu! Dayağı yedikten sonra yağan yağmur altında o yıpranmış çam ormanında saatlerce dolaşır, ağlar ve küfrederdim.

Babamla beraber hiç huzur dolu bir zamanımız olmadı. Çok nadiren neşeli oluyordu. Bu yüzden olsa gerek başkalarının da neşeli olmasına katlanamıyordu. Ama partilerden hoşlanırdı; melankolik serserilerle buluşmayı severdi. Zengin biriydi, fakirken öldü. Bugün bile onun tamamen dürüst olup olmadığından emin değilim. Sonuçta çok büyük çapta alım satım işleri yapıyordu. Bir seferinde ben çocukken iş ortaklarından birine şakasına söylediği şu sözler beni nasıl hırpalamıştı:

"Evet, sevgili dostum Joseph. Bizim gibi büyük para

kazananların dürüst olması pek kolay olmuyor..."

Ama kendisi oldukça katı ve sert biriydi ve başkalarının şüpheleri varken kendisi işiyle ilgili açık ve net fikirlere sahip olurdu. Bir insan kendisi için durumu değiştirecek yollar bulabilir.

Ama en kötüsü de onun fiziksel varlığına karşı her zaman duyduğum güçlü tiksintiydi. Küçük bir çocukken onunla beraber denizde banyo yapmak ve onun bana yüzmeyi öğretmek istemesi beni nasıl hırpalardı. Onun ellerinden bir yılanbalığı gibi tekrar tekrar kayıp gidiyordum. Boğulacağımı sanıyordum ve onun çıplak vücuduyla temas edince ölecekmişim gibi korkuyordum. Beni dövdüğü zamanlarda; bu fiziksel iğrenmenin duyduğum acıyı nasıl çoğalttığından kesinlikle haberi olamazdı. Çok daha sonraları, şirketine gittiğimde ya da başka tesadüfî bir nedenle onunla aynı odada uyumak zorunda kaldığımda bu beni bitiriyordu.

Yine de buna rağmen ona düşkündüm. Belki benim zekâmdan duyduğu gururdan dolayıdır bu. Çok iyi giyindiği için de olabilir. Bir süre ondan nefret etmiştim. Öyleydi, çünkü anneme kötü davranıyordu. Ama sonra annem hastalandı ve öldü. Onun ardından benden daha çok yas tuttuğunu fark ettim. Ben on beş yaşındaydım, tabii ki o yüzden de ondan daha fazla nefret edemedim.

Artık ikisi de yok. Çocukluğumdaki evde bulunan mobilyalar arasında yürüyüp duran herkes gitti. Evet, belki hepsi gitmedi ama benim değer verdiklerim gitti. Erkek kardeşim Ernst... Çok güçlü, aptal ve nazik biriydi. Bir okul çocuğu olarak yaşayabileceğim her türlü macerada yardımcım ve koruyucum olmuştu, o burada değil. Avust-

ralya'ya gitti, öldü mü kaldı mı, kimse bilmiyor. Güzeller güzeli kuzenim Alice... Piyanonun başında öyle donuk ve dik bir tavırla durur, dalıp giden gözleri, ışıltılı ve yakıcı sesiyle öyle güzel şarkı söylerdi ki... O şarkı söyleyince büyük ve camlı verandanın köşesinde kendimden geçerdim. Sanki o şarkı söyleyince artık kimsenin şarkısını dinlememe gerek kalmazdı. Peki, ona ne oldu? Hâlihazırda yaşlı, hasta ve bitkin düşmüş fakir bir öğretmen ile evli. Geçen yılbaşı, kayınvalidesinin evinde onunla karşılaştığımda hemen ağlamaya başlamıştım. O da bundan etkilendi ve beraber ağladık... Alice'in şarkı söylemedeki yeteneği kadar al yanaklı görümcesi Anna'nın da dansta yeteneği vardı. O da kötü kocasından kaçmış, başka bir kötü kocaya varmıştı ve terkedilmişti. Şimdi Chicago'da vücudunu satarak geçimini sağladığını söylüyorlar. Ona kötü bir yönden benzesem de, hep bana benzettikleri, nazik görünümlü, akıllı bir adam olan babaları Ulrik Amca da babamı batırıp, onun gibi fakirlik içinde ölmesine neden olan iflası nedeniyle mahvolmuştu. Bu nasıl bir lanetti ki, hepsini birkaç sene içinde mezara ya da fakirliğe mahkûm etmişti. Geçmişte bayram gibi yaşadığımız o günlerde odalarımızı dolduran o insanların arkadaşları bile gitmişti.

Neden olduğunu Tanrı bilir. Ama hepsi gitmişti işte.

Ve Mariebo... Eğer yanılmıyorsam artık oraya Sofielund deniyor.

10 Temmuz

Yazı masamdayım.

Aklıma küçük gizli çekmeceyi açan düğmeye basmak

geliyor. Orada ne olduğunu biliyorum elbette: İçinde haplar olan küçük, yuvarlak bir kutu. Onların ilaç dolabımda durmasını istemiyorum. Bir gün belki bir karışıklık olabilir ve bu hiç iyi olmaz. Bunları birkaç sene önce kendim için hazırlamıştım. İçlerinde ufak bir miktar potasyum siyanür var. Onları yaptığım sırada kendi canıma kıymayı düşünmüyordum. Ama akıllı bir insanın her duruma hazırlıklı olması gerektiğinin farkındaydım.

Ufak bir miktar potasyum siyanürü şarap ya da benzeri bir şeye katarsanız ölüm hemen gerçekleşir. Kadeh elinizden kayıp yere düşer. Herkes bunun bir intihar olduğunu anlar. Ama her zaman istenen bu olmaz. Diğer yandan eğer benim haplarımdan birini alır ve üzerine bir bardak su içerseniz, hapın çözünüp etki etmesi için bir ya da iki dakika geçmesi gerekir. Bardağı rahatça tepsiye geri koymak, koltuğa rahatça oturmak ve Aftonbladet'inizi[8] açıp okumak için yeterince zamanınız olur. Bir anda yere yığılırsınız. Doktor bir inme olduğunu söyler. Tabii ki bir otopsi yapılırsa zehir fark edilecektir. Ama tıbbi bakımdan şüpheli ve özellikle tuhaf bir durum yoksa bunun üzerine gidilmeyecektir. Ve akşam yemeğinin üzerine puro içip Aftonbladet okurken inme inmesi durumunda böyle bir durum olduğu söylenilmeyecektir.

O yüzden aspirine benzeyen bu beyaz renkli hapların burada durup belki lazım olacakları günü bekliyor olduklarını bilmek beni rahatlatıyor. İçlerinde, insanlığın ve tüm yaşamın ezeli düşmanı olan kötülüğü ve kendinden nefret etme duygusunu barındırıyorlar. İnsanı kötü durumlardan çekip alacak bir kurtarıcı olarak tutkuyla arzulandık-

8 Aftonbladet: Akşam Gazetesi

larında serbest kalacaklar.

Kendim için bu küçük ve siyah hapları yaparken aklımdan en çok ne geçiyordu acaba? Mutsuz bir aşk sonucu intihar mı? Bu benim pek tasavvur edemediğim bir şey. Fakirlik yüzünden olsa gerek. Dışarıdan felaket olarak görülen şeyler içinde en çok can yakan şey fakirliktir. Ama bu beni pek tehdit etmez. Şahsen kendimi varlıklı biri olarak görüyorum. Sosyologlar da beni zengin sınıfına koyarlar. Aklımdan geçen şey hastalıktı. Çok fazla kanser, körlük ya da felç vakasıyla karşılaştım. Eğer bende de diğer sıradan insanlardaki gibi çıkarlarım ve kanunlara olan saygım, merhametimden daha ağır basmasaydı, gördüğüm kaç tane talihsiz insana o haplardan bir tane vermekten en ufak bir pişmanlık duyar mıydım? Onun yerine, işim sırasında kendimi koruyabilmek için kaç tane işe yaramaz ve ümitsiz insan kalıntısıyla uğraşmaktan vazgeçtim? Üstelik ücretimi alırken utanmadım da. Ama adet böyle işte... Ve bizi kişisel olarak derinden etkilemeyen durumlarda belki de en iyisi bu. Ve tüm medeni insanların eninde sonunda benimseyeceği ama günümüzde suç olarak kabul edilen bir görüş için kendimi neden feda edeyim ki?

O gün gelecek ve gelmeli de. Ölme hakkının seçim sandığına oy atmak kadar önemli ve vazgeçilemez bir insan hakkı olduğu kabul edilmeli. Ve o zamanlar geldiğinde iyileştirilemeyecek kadar hasta insanlar ve 'suçtan muzdaripler', eğer serbest bırakılmak istiyorlarsa doktorun yardımını alma hakkına sahip olmalılar.

Bir zamanlar antik Yunanlıların zehir dolu kapları varmış. Bir seferinde onun yaşamasının devleti tehlikeye atacağına inanıldığından doktorlara bu zehri Socrates'e

vermeleri için izin verilmiş. Günümüzde biz onu bu şekilde yargılamak zorunda kalsaydık, onu kaba bir kütüğe yerleştirip baltayla işini bitirirdik.

***

İyi geceler, şeytani güçler. Küçük, yuvarlak kutunuzda rahat uyuyun. Size ihtiyacım olana kadar uyuyun. Bence zamansız uyanmamanız gerekiyor. Bugün hava yağmurlu, belki yarın güneş açar. Ve bir gün, güneşin bile sağlıksız ve böceklerle kaplı bir hal alacağı o an gelene kadar, kendimi uyutmak için sizi uyandırmamalıyım.

11 Temmuz

Yazı masamdayım, bulutlu bir hava var bugün.

Küçük çekmecelerden birinde kendi el yazımla üzerine bir şeyler yazdığım bir kâğıt buldum. Yıllar öncesine aitmiş gibi görünüyordu. Çünkü herkesin el yazısı her yıl ufak ufak da olsa durmaksızın değişir. Belki insan bunu fark etmez bile ama yüzümüz, duruşumuz, hareketlerimiz nasıl değişiyorsa bu da öyledir.

Şunları yazmışım: "İnsanoğlunu, hiç kimseden sevgi görmediğini bilmek kadar başka hiçbir şey mahvedemez ve aşağılayamaz."

Bunu ne zaman yazmışım? Bu kendi düşüncelerimin yansıması mıydı, yoksa not ettiğim bir alıntı mıydı?

Hatırlamıyorum.

***

İnsanlardaki hırsın nedenini anlıyorum. İnsanlığa sınırlı süre için sert bir hükmetme isteği duymak ve eski bir katedralde kendimi kral ilan etmek için sadece Opera'nın bir köşesinde oturup The Prophet'teki taç giyme marşını dinlemem yeterli.

Ama hayatta kalmalı ve değer verdiğim kişiler için tüm hayatım sessizce akıp gitmeli. Ölümsüz bir isim olmak için koşturanları hiç anlamıyorum. İnsanın hafızası adaletsizdir ve kusurludur. En eski ve en büyük yardımcımızı unuttuk. At arabasını kim icat etti? Pascal el arabasını, Fulton ise lokomotifi icat etti ama tekerlekli aracı kim icat etti? Kimse bilmiyor. Karşılık olarak tarih, Kral Xerxes'in özel faytoncusunun ismini yazmış: Otanes'in oğlu Patiramfes. Yüce kralın faytonunu o sürmüş. Adının insanlar tarafından unutulmaması için bu mankafa herif, Efes'teki Diana Tapınağı'nı ateşe vermiş. Görünüşe göre bu teşebbüsünde de başarılı olmuş. Brockhaus'da onun hakkında araştırma yapabilirsiniz.

***

Sevilmek isteriz; bu olmazsa hayran olunmak, o da olmazsa korkulmak, o da olmazsa nefret edilmek ve küçümsenmek isteriz. Her ne olursa olsun, başkalarının duygularına etki etmek isteriz. Ruhumuz boşluktan nefret eder. Her ne pahasına olursa olsun, bir şeylerle temas kurmak ister.

13 Temmuz

Kasvetli günler ve kötü zamanlar geçiriyorum. Mutlu değilim. Bu durumda bile kiminle yer değiştirebileceğimi bilmiyorum. Tanıdıklarım arasında şu veya bu kişi olurum diye düşündüğümde kalbim sıkışıyor. Hayır, başka biri olmak istemiyorum.

İlk gençlik yıllarımda iyi bir görünüşüm olmadığı ve iyi görünmek için can attığım için çok acı çektim. İğrenç bir canavarmışım gibi hissediyordum. Şimdi ise biliyorum ki, ben de herkes gibi görünüyorum. Bu pek de öyle kutlanacak bir şey değil tabii.

Kendime düşkün biri değilim. Ne kabuğuma, ne de iç uzuvlarıma. Ama başka biri olmak istemiyorum.

14 Temmuz

Ağaçların altındaki mezarlarda bile bizi bulma kudretine sahip kutsal güneş...

Evet, biraz önce o buradaydı ama şimdi hava kararmıştı. Akşam yürüyüşünden sonra eve döndüm. Şehir baştan başa güllerle bezenmiş gibiydi, güneydeki tepelerde ise açık gül renkli bir sis vardı.

Bir süre The Grand'ın[9] yanındaki kaldırımda duran masalardan birine oturdum ve küçük bir kadeh limon likörü içtim. Hemen ardından Bayan Martens geldi yanıma. Ayağa kalkıp onu selamladım. Beni şaşırtarak elini uzattı ve yoluna devam etmeden önce birkaç kelime sohbet ettik.

---

9 The Grand Hotel, Stockholm

Söyledikleri annesinin hastalığıyla ve akşamın ne kadar güzel olduğuyla ilgiliydi. Konuşurken sanki garip bir şey yapıyormuş ve yanlış anlaşılacakmış gibi biraz kızarmıştı.

En azından ben onu yanlış anlamamıştım. Onun ne kadar kibar ve dost canlısı olduğunu, resmiyetten ne kadar uzak ve herkesle ne kadar ilgili olduğunu çoğu kez fark etmiştim ve bu beni hep çok mutlu etmişti.

Ama bu arada ne kadar da göz alıcıydı! Birine mi âşıktı acaba?

Babamın başına gelen iflas, Bayan Martens'in ailesinin de acı çekmesine neden olmuştu. Geçmiş yıllar boyunca eski albayın eşinin sağlığı kötüydü ve sıklıkla bana başvururdu. Onlardan bir ücret almayı hiç istemedim, onlar da bunun nedenini biliyorlardı.

O da ata biniyordu. Bazı zamanlar sabah gezintilerinde görürdüm. Hatta dün de görmüştüm. İçten bir 'günaydın' dedikten sonra yanımda hızla uzaklaşmıştı. Daha sonra, biraz ötedeki kavisli yolda yavaşladığını gördüm. Artık at yürüyor, uzun yolda gevşek dizginlerle ilerliyordu, sanki rüya gibiydi... Ama ben... Ben hızımı korudum. Bu sayede kısa süre içinde birbirimizin yanından defalarca geçtik.

***

Aslında tam olarak güzel denemezdi ama onda yıllar boyunca hayalimdeki kadında görebileceğime inandığım tuhaf bir şeyler vardı sanki. Böyle şeyler kolay açıklanamaz. Bir seferinde bir sürü sorun atlattıktan sonra ki, herhâlde üzerinden iki ya da üç yıl geçmiştir, onun da dost

olduğu bir ailenin evine sadece onu görebilmek umuduyla davet edilmeyi başarmıştım. Sonra bir anda o çıkageldi ama o gün beni pek fark etmemişti ve pek fazla konuşamamıştık.

Şimdi ise onu gayet iyi tanıyorum. Eskiden nasıl biriyse şimdi de öyle. Tanımadığım kişi kendimim.

17 Temmuz

Hayır, bazen hayat en adi yüzünü gösterebiliyor. Az önce bir gece çağrısından eve döndüm. Çalan telefonla uyanmıştım. Bir isim ve adres aldım. Epey yakın bir yerdeydi. Bir de sorunun ne olduğuna dair bir ipucu aldım: Bir çocuk aniden hastalanmıştı. Muhtemelen kuşpalazı olmuştu. Burası orta halli bir toptancının eviydi. Sarhoş gece kuşları ve smokinimin kuyruğuna yapışmış fahişelerin arasından geçerek sokaklara daldım. Yan sokaktaki bir apartmanın dördüncü katındaydı bu ev. Telefonda duymuş olduğum ve kapının üzerinde de yazan isim, tam anımsamasam da tanıdık gelmişti. Adamın eşi beni geceliğiyle ve kombinezonuyla karşıladı. Bu kadın Djurgårdsbrunn'daki kadındı. Yıllar önce hatırladığım gibiydi. Hastalananın onun sevimli küçük çocuğu olduğunu hemen anladım! Dar bir yemek odasından ve köşe rafına yerleştirilmiş puslu bir mutfak lambasıyla saçma sapan ışıklandırılmış bir koridordan geçip yatak odasına vardık. Görünüşe göre adam evde yoktu. "Hasta olan en büyük oğlumuz," diye anlattı kadın. Beni küçük bir yatağın yanına götürdü. İçinde küçük bir afacandan ziyade büyük bir canavar yatıyordu. Devasa bir maymunu andıran yanakları, düz bir kafatası, ufak ve cin gibi bakan gözleri. İlk

bakışta belli oluyordu: Bu çocuk tam bir aptaldı.

İşte, bu onun ilk doğumuydu! O zamanlar karnında bunu taşıyordu işte. Onu kendisinden kurtarmam için diz çöküp yalvardığı ve benim de görevim gereği ona yanıt verdiğim cenin işte buydu. Hayat, seni anlamıyorum!

Ve sonunda ölüm şimdi ona ve annesine acımaya başlıyor ve onu hiç gelmemesi gereken bir dünyadan koparmaya çalışıyordu. Ama bu olmayacak. Onun, hayatlarından çıkıp gitmesinden daha fazla istedikleri bir şey yok. Beni, bir doktoru, yumuşak ve merhametli ölümü defetmem ve bu canavarı hayatta tutmam için çağırmış olsalar da, hâlâ korkak yürekleri onları etkiliyor. Ve ben, artık bir korkak olmayan ben, 'görevimi' yapıyorum. Aynı o zaman yaptığım gibi.

Tüm bu düşünceler elbette orada durduğum sürede bir anda aklımdan geçmedi. Hasta yatağının olduğu tuhaf odada dururken uyandı tüm bunlar. Sadece çağrıya cevap vermiştim, hiçbir şey düşünmeden gerektiği kadar kalıp, yapılması gerekeni yapıp oradan ayrılacaktım. Az önce eve gelmiş olan koca ve babayı salonda gördüm. Biraz içkiliydi.

Maymun çocuk ise yaşayacaktı. Hatta belki de yıllar boyunca... Aptalca bakan sinsi gözleri ve tiksinç hayvani suratı ile beni odama kadar bile takip ediyordu. Oturup onlara tüm hikâyeyi okudum.

Annesi de onunla büyümüşken, dünyanın annesine baktığı gözler ona verilmişti. Ve dünya da, yine o gözlerle, bu kadını meydana getirdiği şey konusunda kandıracaktı.

İşte şimdi, aşkın meyvesi huzurumuzdaydı. Çok se-

vimli bir meyve!

Karısını döven bir baba, arkadaşlarının ve akrabalarının ne söyleyeceğiyle kafayı bozmuş bir anne, ona şüphe ile bakan, onların 'iyilerinin' kendi 'iyilerinden' daha iyi olmadığını anlayınca içlerinden kikirdeyip gülen hizmetliler, aptalca bir öfke ve yarı akıllıca bir ahlâkla kafayı bozmuş teyzeler ve amcalar, küçük düşürücü bir düğünde kısa bir vaaz vermiş ve verdiği bu vaazda tanrı namına yapılmış düğün partilerini pervasızca övdüğü için belki de haklı olarak biraz utanmış olan rahip... Bunların hepsinin çorbada tuzu vardı, hepsi olan olaylarda rollerini oynadılar. Doktor bile eksik kalmadı. Doktordan kastettiğim de benim.

En ihtiyacı olduğu anda, bu odada çaresizce yere diz çökerken, ona yardım edemez miydim? Bunu yapmak yerine, görevim gereği, kendimin bile aslında inanmadığı bir yanıt verdim.

Ama bunu bilemezdim ki, nereden bileyim...

En azından onun durumu, emin olduklarım arasındaydı. 'Göreve' bağlı olmasaydım bile, ki bu konunun açık açık beyan edildiği caydırıcı bir yasa olduğuna da inanmazdım, yine de yapılması gereken en doğru ve mantıklı şeyin başkalarını göreve çağırmak olduğundan kesinlikle emindim. Ve bunu yapmakta tereddüt etmedim.

Hayat, seni anlamıyorum.

***

"Bir çocuk sakat doğduğunda, bu baştakilerin kaderi-

dir." (Seneca)

***

Eugenia Evi'ndeki her aptalın yıllık bakım masrafı, sağlıklı ve genç bir çalışanın yıllık gelirinden daha fazla.

24 Temmuz

Afrika sıcakları geri geldi. Tüm öğleden sonra şehrin üzerine altından bir duman gibi çöktü. Günbatımı bile havayı serinletip insanları ferahlatamadı.

Neredeyse her akşam The Grand'ın yanındaki kaldırımda bir süre oturup pipetle şekersiz limonatamı yudumluyorum. Rıhtımın yanındaki alanda, dolambaçlı yollar boyunca uzanan lambaların ışıldamaya başladığı anı çok seviyorum. Bu, günün en sevdiğim anı. Genellikle yalnız başıma otururum ama dün Birck ve Markel ile beraberdim.

"Tanrıya şükürler olsun," diye söze girdi Markel. "Yine sokak lambalarını yakmaya başladılar. Lambaların yanmadığı karanlık yaz gecelerinde sokaklarda uzun uzun dolaşırken kendimi bile göremiyorum. Bu uygulamanın tasarruf için özel olarak yapıldığını bilsem bile, ki bu çok saygıdeğer bir amaç, bunun turistlerin zevkine uygun olarak yapılıyor olduğunu da düşünmeden edemiyorum. 'Geceyarısı Güneşi Ülkesi' ha, canı cehenneme!"

Birck, "Evet," diyerek ona katıldı. "Günışığının neredeyse bütün gece devam ettiği birkaç yaz gecesinde lambaları kapatarak onları memnun edebilirler aslında. Kırsal alanda, bu tan yeri aydınlığındaki yaz geceleri fevkalade

görünüyor ama burada pek öyle değil. Sokak lambaları bir şehrin olmazsa olmazlarındandır. Bir şehirli olmanın gururunu ve mutluluğunu, çocukluğumda bir sonbahar akşamı şehre gelip rıhtımlardaki lambaların ışığını gördüğümdeki gibi kuvvetle hiç yaşayamadım. Artık kırsal alandaki zavallı insanlar karanlıkta ve kir pas içinde kalmak istemiyorlarsa, onların evlerinden çıkmamaları gerektiğini düşünüyorum."

"Sanırım bu doğru," diye ekledi. "Kırsal alanda buradakinden farklı, yıldızlarla kaplı bir gökyüzü var. Burada gaz lambaları yüzünden yıldızlar sönük görünüyor. Çok yazık.

"Yıldızlar" dedi Markel. "Onlar sadece gece gezerken önümüzü görmemizi sağlamazlar. Onların pratikteki önemini kaybetmeleri çok üzücü. Bir zamanlar hayatımızı tamamen onlar düzene sokardı, şimdi bile üç kuruşluk bir almanağı açınca insan bunun hâlâ devam ettiğini de düşünebilir. En popüler almanakların bile, yaşayan insanlar tarafından önemsenmeyen olaylarla ilgili bilgilerle dolu olduğu gerçeğinden daha çarpıcı bir örnek bulmak çok zordur. Hayatlarının mutlu geçmesinin yıldızlara bağlı olduğuna inandıklarından dolayı iki yüz yıl önce en zavallı köylüler bile tüm bu astronomik işaretler hakkında yorum yapıyorlar ve bu konu üzerinde özenle çalışıyorlardı. Ne ilginçtir ki, bugün bunu yapanlar ise en eğitimli olanlar. Eğer Bilim Akademisi'nin bir mizah anlayışı olsaydı, almanağında yengeç, aslan ve başak burçlarını şapkadan çekilen piyango biletleri gibi karıştırarak kendini oyalardı ve halk da akıllanamazdı. Günümüzde yıldızlı gökyüzü sadece görsel bir güzellik rolü oynamak zorunda kaldı."

Viskisinden bir yudum alıp devam etti:

"Hayır, yıldızlar bir zamanlar sahip oldukları popülerlik nedeniyle kendi kendilerini kutlayamazlar. İnsanların kaderlerinin onlara bağlı olduğuna inanıldığı sürece onlardan korkulur ama aynı zamanda sevilir ve tapılırlar da. Ve tabii ki çocukken hepimiz onları sevmişizdir. Onların akşamları Tanrı tarafından bizi neşelendirmek için yakılan küçük ve güzel ışıklar olduklarını hayal etmişizdir. Göz kırptıkları şeyin biz olduğunu düşünmüşüzdür. Ama şimdi onların aslında sabit, can sıkıcı ve önemsizliğimizi yüzümüze vuran aşağılayıcı bir işaret olduklarını biliyoruz. Bir akşam belki Drottninggatan'a[10] doğru yürürsünüz. Aklınızdan düşünceler geçer, görkemli düşünceler... Evet, belki çığır açan düşünceler de olabilir. Daha önce bu dünyada hiçbir insanın düşünmeye gücünün veya cesaretinin yetmediği düşünceler olabilir bunlar. Kuşkusuz bilinçaltımızın bir yerlerinde yılların getirdiği bir deneyim yatar. Bu deneyim bize hiç şüphesiz yarın sabah ya bu düşünceleri unutacağımızı ya da dahası onların görkemliliğini ve çığır açıcı özelliklerini anlayamayacağımızı fısıldar. Hepsi aynıdır. Düşünce cümbüşümüz sürdüğü sürece hiçbir şey mutluluğumuzdan bir zerre koparamaz bizi. Ama onları bir anda unutabileceğinizi fark etmek için kafanızı kaldırıp teneke bacaların arasında şans eseri minik bir yıldızın hareketsiz durduğunu, ışıldayıp göz kırptığını görmeniz gerekir. Ya da yolunuza devam edip çatı oluğuna bakarak kendinizi öldürene kadar içmekte haklı olup olmadığınızı belki de vakit geçirmek için daha iyi bir şeyin olup olmadığını merak edersiniz. Bu arada aniden, ki geçen gece bu

10 Drottninggatan: Stockholm'ün en büyük alışveriş caddesi

bana gerçekten oldu, durup çatı oluğunun orada parıldayan küçük bir noktaya bakarsınız. Bir anlık bir yansımadır bu, fark edersiniz ki oradan bir yıldız yansımaktadır. Tam olarak belirtmek gerekirse, Kuğu takım yıldızındaki Denep'tir bu. Ve bir anda tüm sorunun ne kadar saçma sapan ve önemsiz olduğu ortaya çıkar.

Evet, şunu belirtebilirim ki, bunu sarhoşluğa sonsuzluk açısından bir bakış olarak adlandırabilirsiniz. Ama ayıkken bu bizim için pek doğal olmaz, zaten bu yöntem de günlük kullanıma pek uygun değildir. Eğer Denep yıldızı, kendisine sonsuzluk açısından bakma düşüncesine kapılırsa, belki de bunun büsbütün önemsiz olduğunu anlar ve artık ışıldama sorunuyla uğraşmaz. Ama gerçek şu ki, uzun bir zamandır orada duruyor, duruşundan memnun ve güzelce parlıyor. Sadece bilinmeyen gezegenlerin okyanuslarında yansımıyor görüntüsü. Bizim karanlık ve küçük dünyamızdaki bir çatı oluğunda bile yansıyor. Bunun örneklerine bir bak, değerli dostum! Demek istediğim şu: Genel anlamda konuşuyorum, sadece çatı oluğundan bahsetmiyorum.

"Markel," dedi Birck. Onun düşünce gücünü gözünde çok büyütüyordu. Eğer hayal ederse, viskilerinin ve sodalarının en önemsiz ve en zayıf yönlerinin sonsuzluk açısından tartışmasını bile yapabilirdi. Bu onun gücünün yeteceği bir şey değildi. Bundan sağ kurtulamazdı. Bunu yapmanın tanrının özel bir yeteneği olduğunu bir yerlerde okuduğumu hatırlıyor gibiyim. Ve bu da şüphesiz Tanrı'nın kendi varlığını sonlandırmasının bir nedeni... Bu tarif onun için bile çok sert olmuş olmalı.

Markel cevap vermedi. Ciddi ve hüzünlü görünüyor-

du. En azından karanlıkta, kırmızı çizgili tentenin altında duran suratı bana öyle gelmişti. Sönmüş purosunu tekrar yakmak üzere kibrit çakınca bir anda onun yaşlandığını da fark ettim. Kırk - elli yaşları arasında ölecek diye düşündüm. Aslına bakarsanız, kırk yaşını çoktan geçmişti.

Kaldırımda şehri görecek şekilde oturan Birck, bir anda dedi ki:

"Bakın, Bayan Gregorius buraya geliyor. O iğrenç papazla evli olan kadın. Adamın ona nasıl âşık olduğunu ancak Tanrı bilir. O ikisini beraber görünce insan kafasını çeviriyor. En basit komşuluk ilişkisi bunu gerektirir.

"Papaz da onunla beraber mi?" diye sordum.

"Hayır. Tek başına..."

Elbette. Papaz hâlâ Porla'daydı.

"Bence bu kadın sarışın bir fahişeye benziyor," dedi Birck.

MARKEL: "O zaman umalım ki, hayattaki rolünü iyi anlasın ve Yahudi tanrısına devasa boynuzlar taksın."

BIRCK: "Sanırım bu pek kolay değil. Herhalde dindar bir kadındır. Bu evliliği başka bir şekilde açıklamak imkânsız."

MARKEL: "Tam tersine, benim düşünceme göre Papaz Gregorius ile bu kadar evli kaldıktan sonra içinde dine dair en ufak bir bağlılık kaldıysa bu mucize olur. Zaten Madam Maintenon'dan daha dindar biri de olamaz. Gerçek inanç, hayatın tüm badirelerine karşı paha biçilemez bir yardımcıdır ve bunu yapmaya hep devam eder."

Kadın yanımızdan geçip müzeye ve Skeppsholmen tarafına doğru giderken konuşmamız kesilmişti. Sade ve siyah bir elbise giyiyordu. Ne yavaş ne de hızlı yürüyordu ve ne sağa ne de sola bakıyordu.

Evet, yürüyüşü demiştim... Yanımızdan geçerken istemsizce gözümü kapatmak zorunda kaldım.

Sanki kaderine doğru giden biri gibi yürüyordu. Kafasını biraz öne eğerek yürüyordu, sarımsı saçlarının altındaki ensesi bembeyaz parlıyordu. Gülümsemiş miydi? Zannetmiyorum. Ama hemen ardından geçen gece gördüğüm rüyayı hatırlayıverdim. Gülümseme şekli o berbat rüyadakiyle aynıydı. Gerçekte onun öyle gülümsediğini hiç görmemiştim, görmek de istemem.

Kafamı tekrar çevirip baktığımda Klas Recke'nin aynı istikamette gittiğini gördüm. Yanımızdan geçerken Birck ve Markel'i selamladı, belki beni de selamlamıştı, bundan pek emin değilim. Markel ona eliyle gelip bizimle oturmasını işaret etti ama o bunu fark etmemiş gibi yapıp yoluna devam etti. Kadının peşinden gidiyordu. Güçlü bir elin onları bir arada tuttuğunu düşündüm, aynı görünmez sicim onları aynı yöne doğru yönlendiriyordu. Kendime şunu sordum: "Bu ikisi nereye gidiyor böyle?" Ama bundan bana ne! Gitmekte olduğu yoldan benim yardımım olmadan gidebilirdi. Ben sadece onun ayağının altındaki yoldaki iğrenç pisliğin bir kısmını temizlemiştim. Ama yine de gideceği yol kesinlikle zorluydu onu. Âşıklar için dünya merhametli olmaz. Ve sonunda onlar da dâhil hepimiz için yolun sonu karanlıktır.

"Recke son zamanlarda kendini toparlamakta zorlandı," dedi Markel. "Eminim ki bu serseri bir şeylerin peşin-

de. Zengin ve genç bir kızın peşinde dolaştığını duydum. İşte, bu işin sonu buna varacak. Bir para babasına borcu var. Tefecilerin eline düştü."

"Bunu nereden biliyorsun?" diye sordum.

Küstahça bir tavır takınarak, "Bilmiyorum," diye cevapladı. "Hiç bilmiyorum. Ama hissediyorum. Halktan insanların finansal durumuna göre adam değerlendirme yöntemleri vardır. Ben bunun tersini yapıyorum: İnsana göre finansal durumunu değerlendiriyorum. Bu daha mantıklı. Recke'yi de tanıyorum."

Birck, "Daha fazla viski içmemelisin, Markel," diyerek söze atıldı.

Markel kendisine ve boş boş bakıp bir şey görmüyormuş gibi yapan Birck'e birer viski daha koydu. Ben ise içkime hiç dokunmamıştım, Markel de bundan memnuniyetsizlik duyduğunu endişeli bakışlarıyla belli etti.

Birck aniden bana yöneldi:

"Söyle bakalım," dedi. "Mutluluğu arıyor musun?"

"Sanırım öyle," diye cevapladım. "Mutluluğun benim bildiğim tek anlamı şudur: Herkesin kendi durumuna göre elde etmek istediği şeylerdir. Bu yüzden hepimizin onu arıyor olduğu kesinlikle aşikârdır."

BIRCK: "Elbette. O bakımdan aşikâr olduğu kesin. Bu cevabın bana tüm felsefenin sözel belirsizlik sayesinde yaşamaya devam ettiğini ve tamamen bundan beslendiğini yüzüncü kez hatırlattı. Ayaktakımı tarafından hevesle arzulanan mutluluk kekine karşı, bir kişi kendi kurtuluşunun doğum günü pastasını ve 'diğer eserini' hazır eder

ve her ikisi de mutluluğu aramakla ne amaçladıklarını bilmediklerini iddia eder. İnsanın kendisini kelimelerle kandırabilmesi kıskanılacak bir hediyedir. Kendimizi ve çabalarımızı belirli bir ideal ışığında görmeye hep muhtaç olmadık mı? O zaman belki son çare olarak en büyük mutluluk; mutluluğu arzulamama sanrısında yatıyordur.

MARKEL: "İnsan mutluluğun peşinden koşmaz. Sadece zevke yönelir. Kyreneliler[11] şunun mümkün olduğunu söylemiştir: Zevki aramayan insanlar olabilir ama eğer öyleyse bunun nedeni zekâlarının zarar görmesi ve yargı yetilerinin zayıflamış olmasıdır."

Dünyada organik hayat adı altında buluşan her şey acıdan kaçar ve zevki arar. Filozoflar sadece kendi bilinçli başarıları, istemli başarıları hakkında düşünürler: Yani hayali başarılarını... Ama varoluşumuzun bilinçaltı bölümü, bilinçüstünden binlerce kat daha büyük ve kuvvetlidir ve bilinçsizlik de dengeyi bozar.

BIRCK: "Az önce belirtmiş olduğun şeyler benim biraz önce söylediklerimi onaylıyor. Eğer herhangi bir amaçla felsefeden bahsedeceksek konuştuğumuz dil baştan aşağıya yeniden yaratılmalı."

MARKEL: "Peki, Tanrı aşkına, sen mutluluğu koru, zevki ben alacağım. Skål![12] Kullandığın kelimelere katılsam da bu herkesin zevki arıyor olmasının doğru olduğu anlamına gelmez. Bu hediye kendisine hiç bahşedilmemiş olan insanlar vardır ve bunlar acı verici ve insafsız bir bi-

11 Kyrene Okulu: Kireneli Aristippos tarafından kurulmuş Sokratesçi Yunan felsefe okulu

12 Şerefe-Sağlığına (İsveççe)

çimde bu durumdan haberdardır. Bu insanlar mutluluğu aramaz, sadece mutsuzluklarına bir nebze de olsa bir biçim ve tarz verebilmek isterler."

Ardından bir anda hiç beklenmedik şekilde şunu ekledi:

"Glas da bunlardan biri..."

Bu son söz beni bitirdi. Orada oturdum ve cevap veremedim. Kendi ismimin söylendiğini duyduğum ana kadar kendisinden bahsettiğini zannetmiştim. Hâlâ da öyle düşünüyorum. Bana saldırdığını gizleyebilmek için bunu yaptı. Ağır bir sessizlik çökmüştü. Nehrin ışıldayan sularına doğru baktım. Rosenbad'ın[13] üzerindeki bulut kümelerinden Ay ışığı belirdi ve solgun grimsi bir ışık, Bonde ailesinin eski yalılarının sütun kaplı ön cephesine düştü. Mälaren gölünün üzerindeki kızılımsı bir bulut diğerlerinden ayrılmış, kendi yolunda ilerliyordu.

25 Temmuz

Helga Gregorius... Hep gözümün önünde. Onu hep rüyalarımdaki gibi görüyorum: Çıplak ve bana bir buket siyah çiçek uzatıyor. Kırmızı olabilirler belki ama çok koyular. Gerçi kırmızı, tanyeri ağarırken hep koyu görünür.

Geceleri onun tekrar rüyama girmesini dilemeden asla uyumuyorum.

Ama hayalimde gördüğüm o belli belirsiz gülümsemesi yavaş yavaş silindi gitti. Artık onu görmüyorum.

---

13 Stockholm şehir merkezinde hükümet binası olarak da kullanılan yapı.

***

Papazın geri dönmesini dilerdim. İşte o zaman kesinlikle tekrar bana gelirdi. Onu görmek ve sesini duymak istiyorum. Bana yakın olmasını istiyorum.

26 Temmuz

Papaz... Suratı bile bana işkence ediyor. Son karşılaşmamızda seks ile ilgili konulara girmişken suratının aldığı hali bir görseniz... O ifadeyi nasıl anlatabilirim? İnsanın çürümüş bir şey koklayıp da bunu içten içe kabul edilebilir bulunca yaptığı ifadeye benziyor.

2 Ağustos

Ay parıldıyor. Tüm pencerelerimi açtım. Çalışma odamdaki lamba yanıyor. Lambayı alıp, esintisiyle perdeleri dalgalandıran gece rüzgârının ulaşamadığı bir yerde duran yazı masama koyuyorum. Odanın içinde bir oraya bir buraya gezdim durdum. Şimdi durdum, yazı masama geçtim ve bir satır karaladım. Uzun bir süredir oturma odasındaki pencerelerden birine geçip dışarı bakıyor ve geceye ait tüm o tuhaf sesleri dinliyordum. Ama bu gece karanlık ağaçların altında sessizlik hâkimdi. Bir kadın tek başına bankta oturuyordu. Oturalı uzun bir zaman olmuştu. Ay parıldıyordu.

***

Akşam yemeği zamanı eve geldiğimde yazı masamın

üzerinde bir kitap duruyordu. Kitabın kapağını açtığımda bir kartvizit düştü yere: Eva Martens.

Geçen gün bu kitap hakkında konuştuğunu hatırlıyorum. Ben de öylesine bunu okumanın keyifli olacağını söylemiştim. Bunu kibarlık etmek ve onun ilgilendiği bir şeyi aşağılama kabalığının suçluluğunu engellemek için söyledim. O zamandan beri bu olayı aklıma getirmemiştim.

Ama görünüşe göre o bunu yapmış.

Eğer bana birazcık da olsa âşık olduğunu düşünürsem aptallık mı etmiş olurum? Görünüşünden âşık olduğunu anlıyorum. Ama başka birini daha seviyorsa, bana bu kadar ilgiyi nasıl gösterebiliyor?

İki parlak ve masum bakan göze ve yoğun kahverengi saçlara sahip. Burnu pek kusursuz tasarlanmamış. Dudakları... Dudaklarını hatırlamıyorum. Ah, evet... Büyük kısmı kırmızı gibi. Ama onu tam karşıdan hiç göremedim. Ve bir insan sadece öpmüş olduğu ya da öpmeyi çok istediği bir dudağı tam olarak tanıyabilir. Böyle bir dudağı biliyorum.

Oturup sıradan ve kusursuz kartvizite baktım. İsim soluk bir taş baskı ile yazılmıştı. Ama isimden daha fazlasını görmüştüm. Sadece büyük bir sıcaklık etkisi altında okunabilen bir yazı vardı. Öyle bir sıcaklığa sahip olup olmadığımı bilmiyorum ama öyle olmasa bile kartvizitteki görünmez yazıyı bile okuyabiliyordum:

"Öp beni, kocam ol benim, bana çocuk ver, seni sevmeme engel olma. Âşık olabilmeyi çok istiyorum."

"Eline erkek eli değmemiş bir sürü bakire var. Tek başına uyuyan nice bakireler... Böylelerine iyi kocalar sahip

olmalıdır."

Hemen hemen böyle söyler Zerdüşt. Gerçek olan Zerdüşt, eski olanı. Hani şu kırbaçlı olanı değil...

Ben 'iyi bir adam' mıyım? Ben ona iyi kocalık yapabilir miyim?

Benim nasıl bir yapıya sahip olduğum konusunda ne düşündüğünü merak ediyorum. Sadece kendine yakın olan birkaç kişi ve belki işe yaramaz birkaçı daha hakkında hoş ve dostça düşünceler taşıdığı o minik kalbinde benim dışsal özelliklerime sahip ama içinde ben olmayan bir görüntü tasarlamış. Görünüşe göre bu görüntüden de oldukça hoşnut. Nedenini Tanrı bilir, belki de başlıca nedeni evlenmemiş olmamdır. Ama beni gerçekten tanıyor olsaydı, örneğin tesadüf eseri akşamları bu kâğıt parçalarına yazdığım yazıları okumuş olsaydı, işte o zaman bence benim yürüdüğüm yoldan bile geçmezdi. Bana göre ruhlarımızın arasındaki uçurum biraz fazla geniş. Ama kim bilir? Evliliğe giderken belki de uçurumun bu kadar geniş olması bir şanstır. Daha dar olsaydı, belki de onu doldurmaya kalkışacaktım ve bu hiç iyi bir sonuç vermeyecekti! Ama öyle bile olsa, onunla karşılıklı yaşamak ve benim aslında ne olduğumu öğrenmesine izin vermemek... Bir kadına böyle mi davranılır? Benim olduğumu düşünerek başkasına sarılmasına izin vermek... Böyle bir şeyi yapmasına izin verilir mi?

Evet, elbette. Elbette bu olabilir! Gerçekte kesinlikle hep olan şey budur: Birbirimiz hakkında çok az şey biliyoruz. Bir gölgeyi kucaklıyoruz ve bir hayale âşık oluyoruz. Hem zaten ben onun hakkında ne biliyorum ki?

Ama yalnızım ve ay parıldıyor. Ve bir kadın istiyorum. Pencereye çıkıp bankta yalnız oturup hiç gelmeyecek birini bekleyen o kadını bile yukarı çağırabilirim. Porto şarabım, konyağım, biram, güzel yiyeceklerim var ve yatak da hazır.

Cennette ona da yer olmasın mı?

***

Oturup geçen akşam Markel'in ben ve mutluluk hakkındaki sözlerini düşündüm. Doğrusu sırf onu kızdırmak için bile evlenip çok mutlu olabilirdim.

3 Ağustos

Evet, işte Ay. Yeniden ortaya çıktı.

Birçok Ay görüntüsü var belleğimde. En eskisi ise; çocukluğumun kış gecelerinde pencere camlarının arkasından bana bakarkenki hali. Beyaz bir çatının arkasında belirirdi hep. Annem Viktor Rydberg'in Noel Cini hikâyesini biz çocuklara anlatırken onu hemen fark ederdim. Ama sonradan kazanacağı özelliklere henüz sahip olmamıştı. Ne vahşi, ne duygusal, ne soğuk ne de korkunçtu. Sadece büyük ve ışıltılıydı. Pencereye aitti, pencere de odaya aitti. Bizim evimizde yaşıyordu.

Daha sonra, müziğe ilgim olduğunu görüp piyano dersleri almama izin verdiklerinde ve ben de biraz Chopin tıngırdatabilmeye başladığımda, Ay benim için yeni şeklini almıştı. Yirmi yaşımdayken bir gece uyuyamadığımı ve yatakta dönüp durduğumu hatırlıyorum. Chopin'in

Onikinci Nocturne'ü kafamın içinde çınlıyordu, Ay ışığı çok kuvvetliydi. Köyde yaşıyorduk. Oraya yeni taşınmıştık, kaldığım odada daha perde bile yoktu. Vahşi ve beyaz Ay ışığı odamı, yatağımı ve yastığımı kaplamıştı. Yatağa oturdum ve mırıldandım. Kafamdan atamadığım, sözleri olmayan bu harika melodiyi mırıldanmalıydım. Sesim Ay ışığında eriyip gidiyordu. İkisinde de beni bekleyen, tam olarak ne olduğunu bilemediğim, belki dopdolu bir mutluluk, belki de dünyadaki tüm mutluluklardan daha değerli bir mutsuzluk olan, ileride fazlaca sahip olacağım, büyük, mutluluk verici ve ışık saçan harika bir şeyin sözü veriliyor gibiydi. Babam kapıda belirip uyumam için bana bağırdığı ana kadar mırıldanmaya devam ettim.

Bu Chopin'in Ay'ı idi. Bundan sonra da aynı Ay, ağustos akşamlarında Alice şarkı söylerken denizin üzerinde yükselip parıldayacaktı. Ona âşık olmuştum.

Bundan başka Uppsala Ayı'nı da hatırlıyorum. Bu kadar soğuk tavırlı ve itici bir Ay hiç görmemiştim. Uppsala'da, Stockholm'dekinden daha başka bir iklim hüküm sürer. Havanın daha kuru ve berrak olduğu karasal bir iklim vardır.

Bir kış gecesi, gri evlerin ve simsiyah gölgelerin olduğu karlı sokaklarda benden yaşça büyük bir arkadaşımla gezinmekteydik. Felsefeden bahsediyorduk. On yedi yaşında bir çocuk olarak tanrıya zar zor inanıyordum ama Darwinizm'e de aykırı düşüncelere sahiptim. O her şeyi anlamsız, aptal ve sefil gösteriyordu. Siyah bir kemerin altına girdik, birkaç merdiven çıktık ve katedralin duvarlarına yaklaştık. İnşaatın iskeleti onu ölüler diyarının derinliklerinden gelen adı sanı duyulmamış bir canavarın

iskeletine benzetmişti. Arkadaşım, kardeşimiz olan hayvanlarla akrabalığımızdan bahsediyordu. Boğuk, yontulmamış sesi ve duvarlardan yankılanan yerel aksanıyla konuşup durdu. Ben pek fazla cevap vermedim ama içimden şunu düşündüm:

"Yanılıyorsun ama ben de seni reddedebilmek için yeterince çalışma yapmadım ve düşünmedim. Ama sadece bir sene bekle... Şimdiki gibi bir Ay ışığında seninle tekrar tam buraya geleceğiz ve sana ne kadar yanıldığını ve ne kadar aptal olduğunu kanıtlayacağım. Her türlü şart altında "Olamaz, olmamalı," dediğin her şeyin aslında doğru olduğunu göreceksin. Eğer seninkiler doğruysa o zaman ben hiçbir şeye karışmam, bu dünyada yapacak bir şeyim kalmamış demektir."

Ama arkadaşım konuşmaya devam etti ve argümanlarının kaynağı olan elindeki küçük Almanca kitapçığı gösterdi. Sonra Ay kuvvetle parıldarken aniden konuşmayı bıraktı ve kitabı açtı. İçinde yazılar ve resimli örnekler olan bir sayfayı açıp bana verdi. Ay ışığı öylesine kuvvetliydi ki, hem şekli görebiliyordum hem de altındaki yazıyı okuyabiliyordum. Bunlar 3 tane kafatasının resimleriydi, birbirlerine benziyorlardı: Bir orangutanın, bir Avustralya Aborjininin ve Immanuel Kant'ın kafatasları... İçim tiksinmeyle doldu ve kitabı fırlatıp attım. Arkadaşım buna sinirlendi ve bana saldırdı; Ay ışığının altında boğuşmaktaydık. Benden daha kuvvetli olduğu için beni altına aldı ve suratımı ilkokul çocuklarının yaptığı gibi karla yıkadı.

Bir sene geçti işte, hatta seneler geçti. Onu ikna etmek konusunda hiç ısrar etmedim. Bunun kendi kendine olması gereken bir iş olduğunu düşündüm. Zaten bu dünyada

ne işim olduğunu gerçekten bilmiyorum, yine de içinde duruyorum işte.

O zamandan sonra birçok Ay görüntüsü gördüm. Göl kenarındaki huş ağaçlarının arasında yükselen nazik ve duygusal bir Ay... Denizin sislerinde kaçan bir Ay... Sonbaharın dağınık bulutlarının arasından geçip giden bir Ay... Gretchen'in bahçeye bakan penceresinde ve Juliet'in balkonunda parıldayan sevgililerin Ay'ı... Artık genç olmayan ve evlenmek isteyen bir kız bir seferinde bana ne zaman ormandaki küçük ahşap kulübenin üzerinde Ay'ın parıldadığını görse gözyaşlarına boğulduğunu söylemişti. "Ay tutku ve ihtiras doludur," der bir şair. Bir başka şair de Ay ışığını ölmüşlerin başıboş ruhları yakalamak için ağ gibi ördüğü ipliklere benzeterek onda ahlaki-dini yönden kendine göre bir anlam bulmaya çalışır. Gençler için Ay, onları bekleyen güzel şeyler için verilmiş bir sözdür. Yaşlılar için ise sözün yerine getirilemediğini söyleyen bir hatıra, her şeyin mahvolduğunu söyleyen bir hatırlatıcıdır.

Peki ya Ay ışığı nedir?

İkinci el güneş ışığıdır. Etkisi azaltılmıştır ve sahtedir.

Ay şu anda kilisenin kubbesinin arkasından batıp gidiyor. Uğursuz bir ifade takınmış gibi. İfadesinden aklının karışık, rezil durumda ve tarifsiz bir acıyla kıvranıyor olduğunu fark edebiliyorum. Zavallı şey, neden orada oturuyorsun ki? Lanetlendin mi? Seni sahtekâr. Güneş ışığının sahtesini mi yaptın?

Aslında yabana atılacak bir suç değil bu. Keşke bir daha bu suçu işlenmeyeceğinden emin olunabilse.

İşte ışık!

Yatağımda doğruldum ve yandaki masada duran lambayı yaktım. Yatarken soğuk soğuk terlediğimden dolayı saçlarım alnıma yapışmıştı. Nasıl bir rüya gördüm ki acaba?

Hep aynı şey işte. Papazı öldürdüğümü görüyorum. Üzerinde mezar kokusu olduğu için ölmesi gerektiğini ve bunu yapmanın da benim görevim olduğunu... Yapılması zor ve berbat bir şeymiş bu. Daha önce hiç yapmadığım bir şey. O anda yanımda bir arkadaşımın olmasından memnun olurdum, çünkü böyle bir şeyin sorumluluğunu tek başıma kaldıramazdım... Uzakta, yarı karanlık bir köşede Bayan Gregorius çıplak bir biçimde ayakta bekliyordu ve küçük bir siyah örtüyle örtünmeye çalışıyordu. 'Arkadaş' kelimesini söylediğim anda gözlerindeki çaresiz ve korku dolu bakışı gördüm. Bu işin hemen yapılması gerektiğini anlamıştım. Öbür türlü, nasıl olduğunu tam olarak anlamasam da, kadın kaybolacaktı ve bunu yalnız yapmak zorunda kalacaktım ve kimsenin de bundan haberi olmayacaktı. Sonra başımı çevirdim ve yaptım. Nasıl mı? Bilmiyorum. Sadece burnumu tıkayıp kafamı çevirdiğimi ve kendime şunu söylediğimi biliyorum:

"İşte, işte her şey bitti. Artık kokmuyor."

Bayan Gregorius'a bunun çok nadir görülen ve tuhaf bir durum olduğunu anlatmak istedim: Elbette çoğu insan ölüp gömüldükten sonra kokar ama bir insan hâlâ hayattayken kokuyorsa o zaman öldürülmelidir. Bilimin şu ana kadar geldiği noktaya göre başka bir yol yoktur... Ama

Bayan Gregorius ortadan kaybolmuştu. Çevremde sadece her şeyin benden uzaklaştığı ve beni fark etmediği bir boşluk vardı. Sisli bir Ay ışığıyla birlikte karanlık yok oldu. Yatağımda dik bir biçimde oturmuş, tamamen uyanık bir halde kendi sesimi dinliyordum.

Ayağa kalktım, birkaç elbise giydim ve odalardaki tüm lambaları yaktım. Bir saat kadar bir süre, bir oraya bir buraya dolanıp durdum. Bunun ne kadar sürdüğünü tam olarak bilmiyorum. Nihayet oturma odasındaki aynanın karşısında durdum. Rengi atmış ve delirmiş halime baktım, sanki bir yabancı gibiydim. Ama çocukluğumu, neredeyse tüm hayatımı, hatta benim varlığımdan önce olup bitmiş birçok şeyi görmüş olan bu eski aynayı bir anlık bir dürtüyle kırma korkusu içimi kapladığı için uzaklaşıp açık bir pencerenin yanına gittim. Ay artık parlamıyordu. Yağmur yağıyordu ve damlalar yüzümü sırılsıklam etmişti. Çok rahatlamıştım.

"Rüyalar bir nehir gibi akar." İyi bildiğim, eski bir atasözüdür. Gerçekte de rüyada görülen şeyler, çoğunlukla üstünde düşünülmeyecek kadar önemsizdir. Yaşadıklarımızın bölük pörçük parçaları, hatta bazen en aptalca ve gereksiz olanları... Bilincimizin saklamak için değersiz gördüğü ama zihnimizin çatı katlarında ve sandık odalarında bir gölge gibi yaşamaya devam eden parçalar... Ama başka rüyalar da vardır. Genç bir delikanlıyken bir öğleden sonrasını bir geometri problemine kafa patlatarak geçirdiğimi hatırlıyorum. Sonuçta onu çözemeden uyumak zorunda kalmıştım: Uyurken beynim başka türlü çalışmaya başladı ve bir rüyada çözümü gördüm ve bu çözüm doğruydu. Böyle rüyalar da derinliklerden gelen kabarcıklar gibidir. Artık bu konuda daha net bir görüşe

sahibim. Çoğu zaman bir rüyada kendim hakkında bir şeyler öğrenmişimdir. Bana sıklıkla dilemeyi dilemediğim şeyleri, gün ışığına çıkmasını istemediğim isteklerimi göstermiştir. Bu istekleri ve rüyaları daha sonra gün ışığında değerlendirip sınamışımdır. Ama gün ışığında pek sağlam kalamazlar ve çoğunlukla onları ait oldukları pis derinliklere geri yollarım. Gece olunca bana tekrar saldırırlar ama onları tanırım ve rüyamda bile gerçek olma ve gün ışığında yaşama isteklerinden vazgeçinceye kadar onlarla dalga geçerim.

Ama bu farklı bir şey... Ve ben onun ne olduğunu bilmek, tartmak ve değerlemek istiyorum. Benim varoluşumun temel içgüdülerinden biri; gün ışığına çıkarıp, elimde tutup ne olduğunu gördüğüm sürece yarı bilinçli, yarı kapalı bir şey yüzünden acı çekmemektir.

O zaman düşünelim:

İhtiyaç duyduğu bir anda bir kadın bana geldi ve ben de ona yardım edeceğime söz verdim. Yardım edeceğime, evet... O zaman ikimiz de bunun ne anlama geldiğini ya da gelebileceğini bilmiyor ya da düşünmüyorduk. Sonuçta benden istediği şey çok kolay bir şeydi. Beni ne yoracak ne de vicdanımı sızlatacak bir şeydi, hatta beni mutlu bile etmişti. Bu harika kadına çok hassas bir hizmet sunmuştum ve aynı zamanda o iğrenç Papaza da güzel bir oyun oynamıştım. Tüm bu yaşananlar, bana, kapalı olan dünyadan karanlık bunalımıma kızıl bir kıvılcım gibi düşmüştü... Bunu görmüş ve benim de görmemi sağlamıştı. Onun için de hayatın ve mutluluğun ta kendisi değil miydi bu? Ona yardım edeceğime söz vermiştim ve bunu yaptım... O zaman bunun yapılması gerekiyordu.

Ama o zamandan sonra her şey yavaş yavaş başka bir yöne gitmeye başladı ve bu sefer devam etmeden önce meselenin özüne inmeye gayret etmeliyim.

Ona yardım edeceğime söz vermiştim ama işimi yarım bırakmayı sevmem ben. Ve artık, tabii ki uzun zamandır şunu biliyorum: Onu serbest bırakmaktan başka bir yardımım olamaz.

Birkaç gün içinde Papaz geri gelecek ve eski hikâye yeni baştan başlayacak. Artık onu tanıyorum. Ama sadece bu değil. Son tahlilde ne olursa olsun, ne kadar zor olsa da bunu kendisi başarmak zorunda, hayatı mahvolsa ve bin parçaya bölünse bile. Ama arada sırada içimden gelen bir ses bana onun yakında karnında bir çocuk taşıyacağını söylüyor. Onu istememesi gibi bir durum pek muhtemel değil. Belki de böylesi bir durumun içine düşmek istemiyordur bile. Peki, o zaman: Ya bu olursa, bu olduğunda... Ne olacak? O zaman Papaz ortadan kaldırılmalı. Hem de hemen.

Doğrusu şu: Eğer bu olursa, o zaman muhtemelen bana gelecek, ona yardım etmem için diğer boşa yalvaran bir sürü insan gibi yalvaracak. Eğer bunu yaparsa sanırım kabul etmem gerekecek, çünkü ona herhangi bir konuda nasıl karşı koyacağımı bilmiyorum. Ama bana kalırsa meselenin sonu bu. Bu kadarı yeter.

Ama hissediyorum ve biliyorum ki, bu böyle sonuçlanmayacak. O, diğerleri gibi değil. Bana öyle bir yardım için asla istekte bulunmaz.

Öyleyse papaz ortadan kaldırılmalı.

İstediğim kadar eğip bükeyim, başka bir çözüm bu-

lamıyorum. Ona bunun nedenini mi göstereyim? Kadının yaşamını daha fazla mahvetmeye hakkı olmadığını ve onu serbest bırakması gerektiğini mi söyleyeyim? Saçmalık! Kadın onun karısı; adam da onun kocası. Her şey onu destekleyecek durumda: Dünya, Tanrı, onun kendi vicdanı... Onun için aşk -doğal olarak Luther için de olduğu gibitanrısının ona, bu kadınla gidermesi için bir kereliğine izin vermiş olduğu doğal bir ihtiyacıdır. Kadının onun ihtiyaçlarını duygusuzca bir iğrenmeyle karşılaması da, onun bir an için 'haklarını' sorgulamasına neden olmaz. Sanırım bu anlarda kadının da içten içe onunla aynı şeyi düşündüğünü varsayıyor ama ona kalırsa, Hristiyan bir kadın ve bir papazın karısı olarak kendi kendine bile bunları itiraf etmemesi gerekiyor. Kendisi bile 'tüm bunlara' zevk gözüyle bakmaktan hoşlanmaz. Ona göre buna 'görev' ya da 'tanrının isteği' denmeli... Hayır, böyle yaratıklardan uzak durmalı, uzak, çok uzak!

Şimdi bir düşüneyim: Bir kahramanlık yapmak istiyordum, değil mi? Bunun için yalvarıyordum. O zaman bu benim kendime yaptığım bir kahramanlık olabilir mi? Yapılması gereken ve yapıldığını yalnız benim görmem gereken, benden başka da kimsenin yapamayacağı ya da cesaret edemeyeceği bir şey...

Bunun biraz tuhaf olduğu söylenebilir. Ama bunu destekleyen ya da karşı çıkan bir neden yok. Bir hareketin 'mükemmelliği' ya da 'güzelliği' onun etkisinin topluma yansıttıklarıdır. Ama toplumu bu işin dışında tutma mütevazılığını ve niyetini göstereceğim için, işin bu boyutunu tartışmak gereksiz olur. Ben sadece kendimi düşünürüm. Davranışlarımın derinine inmek istiyorum, bakalım içerden nasıl görünüyorlar?

Ama en önemlisi: Papazı gerçekten öldürmek istiyor muyum?

'İstemek...' Peki, bu ne anlama geliyor? İnsan isteği tek bir bütün değildir, yüzlerce çatışan dürtünün bir sentezidir. Sentez ise bir hayaldir, istek de bir hayaldir. Ama hayallere ihtiyacımız var ve hiçbir hayal bizim için istekten daha gerekli değildir. Peki, o zaman: İstiyor musun?

Hem istiyorum hem de istemiyorum.

Birbiriyle çatışan sesler duyuyorum. Onları sorgulamalıyım; birinin neden "istiyorum", diğerinin de neden "istemiyorum" dediğini bulmalıyım.

Sen, ilki, 'İstiyorum' diyen: Neden istiyorsun? Cevap ver!

"Harekete geçmek istiyorum. Hayat bir harekettir. Beni öfkelendiren bir şey gördüğümde, müdahale etmek istiyorum. Eğer bir örümceğin ağında bir sinek gördüğümde hiç müdahale etmiyorsam, bunun nedeni sineklerin ve örümceklerin dünyasında benim yerimin olmamasıdır. İnsanın kendine sınır koyması gerektiğini de biliyorum. Sinekleri de sevmem. Ama altın renkli kanatları olan güzel ve küçük bir böceğin ağa takılmış olduğunu görürsem, o ağı parçalarım ve örümcekleri öldürmenin yasak olmadığını bildiğimden gerekirse örümceği öldürürüm. Ormana yürüyüşe giderim. Bir yardım çığlığı duyarım; sese doğru ilerlerim ve bir adamın bir kadına tecavüz ettiğini görürüm. Doğal olarak onu kurtarmak için elimden geleni yaparım, gerekirse adamı öldürürüm de. Kanunlar bunu yapma hakkını bana tanımaz. Bana sadece kendimi korurken başka birini öldürme hakkını verir, kendimi koru-

madan kastettiği şey de hayatımın doğrudan risk altında olduğu zamanlardır. Kanunlar bana babamın, oğlumun ya da en iyi arkadaşımın hayatını korumak veya sevgilimi saldırıdan ya da tecavüzden kurtarmak için başkasını öldürme hakkı vermez. Yani kanunlar tuhaftır ve kendine saygısı olan hiç kimse hareketlerinin bu yasalarla değerlendirilmesine izin vermez.

"Peki, ama ya yazılı olmayan kurallar? Ahlâk?"

"Sevgili arkadaşım, sen de bilirsin ki, kanunlar esnek bir biçime sahiptir. İkimizin de bu dünyada yaşamış olduğu şu kısa fani zamanlarda bile gözle görülür değişimlere uğramıştır. Bir kadının çevresine tebeşirle çizilen meşhur çizgi olan ahlâk, ona inananları sarmalar. Ahlâk başkalarının neyin doğru olduğu hakkındaki görüşleridir. Ama burada önemli olan benim görüşümdü. Doğru... Birçok durumda, belki de çoğunlukla neyin doğru olduğu hakkında benim görüşüm diğerlerininkiyle ve ahlaki değerlerle paralellik gösterir. Diğer birçok durumda da benimle ahlâk arasında beliren görüş uyuşmazlığında ondan sapmanın getireceği risklere değmeyeceğini düşünürüm ve bu yüzden ona boyun eğerim. Dolayısıyla hiç kimse onu tanımasa da, ahlâk bana göre her bir insan davranışında bilinçli bir varlığa dönüşür: Bağlayıcı ve sabit bir kanun değildir ama insanın kendisi ve dünya arasında aralıksız bir savaşın yaşandığı günlük hayatta kullanışlı bir yaşayış biçimidir. Şunu biliyor ve kabulleniyorum ki, burjuva kanunları gibi geniş ve genel hatlarıyla güncel ahlâk da doğru ve yanlış olan kavramları belirtir. Küçüklükte öğrenilir, nesilden nesile aktarılırken yavaş yavaş değişim gösterir ve bu kuralların insanlığın sosyal varlığı için en önemli şey olduğu kabul edilir. Şunu da kabul ediyorum ki, dünyada-

ki yaşam bizim gibi yaratıklar için, yani sosyal örgütlenmemiz dışında başka bir ortamda ortaya çıkamayacak ve bunun değişen haklarıyla, kütüphaneleri ve müzeleriyle, polisi ve su şebekesiyle, sokak lambalarıyla, her gece yapılan çöp toplama işlemiyle, bekçilerin nöbet değişimiyle, vaazlarla, operayla, baleyle ve bunun gibi daha birçok şeyle beslenen yaratıklar için yaşanabilir ise bu kanunlara genel anlamda hemen hemen çoğunlukla saygı duyulmalıdır. Ama şunu da biliyorum ki, bunlarla alakası olmayan kişiler kanunları asla ukalâca bulmadılar. Ahlâkın yeri evlerdir, tanrıların yanı değil. Bizim kullanmamız içindir, hükümdarımız için değil. Ve bunu ayrımcılıkla, yani 'bir tutam tuz ile' kullanmak gerekir. Sağduyulu olmak için doğduğumuz yerin geleneklerini her zaman benimsemeliyiz ama onları içtenlikle ya da inançla benimsemek sadece saflık olur. Ben bu dünyada bir yolcuyum; insanlığın geleneklerine bakarım ve uygun bulduklarımı benimserim. Ahlâk 'morales'ten türemiştir, yani gelenekten. Tamamen geleneklere, yani alışkanlıklara dayanır; başka bir şey tanımaz. Ve bana da Papazı öldürerek geleneğe uymayan bir davranışta bulunduğumun söylenmesi gerekmez. Ahlâk mı, benimle dalga geçiyorsun!"

"Kabul ediyorum ki, soruyu büyük ölçüde bir tarz meselesi olarak gündeme getirmiştim. Söz konusu ahlâk olduğunda sanırım aynı şekilde düşünüyoruz. Ama yine de seni bırakmayacağım. En başta tartıştığımız soru, özünde senin gelenek ve ahlâk karşısında konuştuklarımızı yapmaya nasıl cesaret ettiğin değil, neden istediğindi. Sen de ormanda bir kadına tecavüz etmeye çalışan bir tecavüzcü hikâyesiyle cevap verdin. Ne kıyaslama ama! Bir tarafta iğrenç bir suçlu, diğer tarafta ise suçlanamaz ve saygı du-

yulan yaşlı bir papaz!"

"Evet, kıyaslamamın pek uygun olmadığını söylemeliyim. Tanımadığım bir adama, tanımadığım bir kadına ve aralarındaki pek bilgi sahibi olmadığım ilişkiye atıfta bulundum. Bu tanımadığım kadın için cinayet işlememe değer mi emin değilim. Ormanın derinliklerinde bu genç kadınla beraber olan ve bir an için tabiat tanrısının etkisinde kalan bu tanımadığım adam, bu yüzden öldürülmeye değer mi, ondan da emin değilim.

Sonuç olarak, müdahale etmeyi gerektirecek kadar bir tehdidin olduğundan emin olamıyorum! Kız korktuğu ve canı acıdığı için bağırıyor, ancak bu; kızın çığlıklarının şiddetinin çektiği acıyı yansıtabildiği anlamına gelmez. Sonuçta belki de bu iki kişi ayrılmadan önce arkadaş olurlar. Köylerdeki birçok evlilik tecavüzle başlamıştır ve diğerlerinden daha kötü olmamışlardır. Zaten bir zamanlar kadınların zorla kaçırılması nişan ve evlilik için normal sayılmıştır. Bu yüzden, söylemiş olduğum örnekte eğer kadını kurtarmak için adamı öldürürsem, ki bunun jüridekiler dışında da çoğu insanın ahlâk görüşlerinin onaylayacağı ve bir Fransız ya da Amerikan jürisi önünde beni temize çıkarıp toplum nezdinde alkışlatacak bir davranış olacağını zannediyorum, bunu hiç düşünmeden gayriihtiyarî bir biçimde yaparım ve hatta çok aptalca bir şey yapıyormuş gibi yaparım. Ama bizim olayımız biraz farklı durumda. Burada gizli bir tecavüz vakası söz konusu değil ama özünde sürekli tekrarlanan, tecavüzü barındıran ve hayat memat meselesi olan bir ilişki var. Tanımadığımız, vasıflarını bilmediğimiz bir adam da söz konusu değil, hatta o adamı da yakından tanıyorsun! Saygıdeğer Papaz Gregorius. İşte burada tanımadığım bir kadını değil, giz-

li sevgilimi kurtarmak ve ona yardım etmek söz konusu oluyor..."

"Hayır, hayır! Bu kadar yeter! Daha fazla konuşma!"

"Bir adam, kendi gözleri önünde sevdiği kadının tecavüze uğramasına, soyulmasına ya da hırpalanmasına göz yumar mı?"

"Sessiz ol! O kadın başkasını seviyor. Bu o adamı ilgilendirir, beni değil."

"Onu sevdiğinin farkındasın. Bu yüzden seni de ilgilendirir."

"Sessiz ol! Ben bir doktorum. Ve sen de bana muayene olmak için gelen yaşlı bir adamı gizli gizli öldürmemi istiyorsun benden!"

"Sen bir doktorsun. Bir düşün, şu ifadeyi kaç kere kullandın: 'Bir doktor olarak görevim...' İşte yine yap bunu. Durum bence gayet açık. Bir doktor olarak görevin, ihtiyacı olanlara yardım etmek ve sağlığı tehdit eden çürümüş etleri kesip atmaktır. Tabii ki bunun meyvesini sen yiyemeyeceksin: Kimseye bundan bahsedemezsin, yoksa kendini Långholmen'de ya da Konradsberg'de[14] bulursun."

Sonrasında ani bir rüzgâr esintisinin perdeyi lambaya doğru nasıl havalandırdığını, püsküllerinin nasıl alev aldığını ve küçük mavi alevi elimle nasıl söndürdüğümü ve pencereyi kapattığımı hatırladım. Bunları neredeyse farkında bile olmadan otomatik olarak yapmıştım. Yağmur, pencere camına çarpıyordu. Işıklar yanıyordu ve hareket-

14 Långholmen Merkez Hapishanesi, Stockholm

siz duruyordu. Birinin üzerinde ufak ve grimsi bir gece kelebeği vardı.

Oturup lambaların hareketsiz alevlerine baktım, sanki orada değilmiş gibiydim. Sanırım bir koma halindeydim. Belki de biraz uyumuşumdur. Ama sonra aniden bir şok geçirmiş gibi yerimden fırladım ve her şeyi hatırladım: Dinlenmeye başlamadan önce çözülmesi gereken soruyu ve verilmesi gereken kararı...

"Peki, o zaman, bunu istemiyorsun: Neden istemiyorsun peki?"

"Korkuyorum. En önemlisi yakalanmaktan ve 'cezalandırılmaktan' korkuyorum. İhtiyatlı olmanı ve beni düşünmeni önemsiz bulmuyorum ve her şeyi ayarlayıp tatmin edici bir sonuç alacağına da inanıyorum. Bunu olasılık dâhilinde görüyorum. Ama öyle olsa bile hâlâ bir risk var. Şans denen bir şey var. Kimse ne olacağını bilemez."

"Bir insan bu dünyada risk alabilmeli. Harekete geçmek istiyordun. Birkaç hafta önce, o andan itibaren olanlardan haberimiz yokken bu günlüğe ne yazdığını unuttun mu? Mevki, saygınlık, gelecek... Tüm bunları gelen ilk gemiye yükleyip yollamaya hazır olduğunu söylüyordun... Bunu unuttun mu? O sayfayı açmamı mı istersin?"

"Hayır. Unutmadım. Ama o doğru değildi! Palavraydı onlar. Şimdi farklı hissediyorum. Geminin geldiğini görebiliyorum. Bunun şeytani bir hayalet gemi olduğunu hayal etmediğimi sen de bilebilirsin. Atıp tutuyordum işte. Sana yemin ederim. Yalan söylüyordum! Bizi kimse duyamaz, sana dürüst olabilirim. Hayatım boş, anlamını göremiyorum. Yine de ona sarılıyorum ama. Güneşli ha-

valarda yürümeyi ve kalabalığı gözlemlemeyi seviyorum. Saklayacağım ve korkacağım bir şey yapmak istemiyorum. Beni huzur içinde yalnız bırak!"

"Huzur mu dedin, hayır. Zaten huzurun olmayacak ki. Sevdiğin kadının lağım çukuru içinde boğulmasını mı görmek istiyorsun? Oysaki ufak ve çabuk bir hareketle ona yardım edebilirsin. Eğer sırtımı ona dönüp güneşli havalarda kalabalığı izlemeye gidersem huzur mu bulacağım? Huzur mu olacak bu?"

"Korkuyorum. Yakalanacağımdan korkmuyorum. İnsanlar şüphelenmeye başladıklarında oyundan çıkmak için haplarım hep hazır duruyor zaten. Ama kendimden korkuyorum. Kendim hakkında ne biliyorum? Beni bağlayıp sıkan, serbest bırakmayan bir şeye bulaşmaktan korkuyorum. Benden istediğin şeyi yapmak için bir engel göremiyorum. Bu; herkesin benim bildiğimi bilmelerini sağlayarak yapabileceğim bir eylemdir ama bunu yapmak zorunda değilim. Bu benim isteğime, alışkanlıklarıma, içgüdülerime ve beni ben yapan her şeye ters. Ben böyle şeyler için yaratılmamışım, anla bunu. Bir insanı sinek gibi öldürebilecek binlerce idamlık insan var. Neden bunlardan birisi yapmıyor bunu? Vicdanımın sızlamasından korkuyorum; yapamayacağın bir şeyi yapmaya çalışırsan genelde olan budur. Kendini bilmek demek sınırlarını bilmek demektir; ben de kendimi bilmek istiyorum.

İnsanlar her gün içlerinden gelen en esaslı düşünceleri dikkate alarak bazı hareketleri rahatça yapıyorlar ve vicdanları hiç sızlamıyor bile. Ama içyapına aykırı davranmayı bir dene, işte o zaman vicdanının nasıl sızladığını görürsün! O zaman kedi gibi bağıracak işte! Bir şey

yapmak için yalvardım diyorsun, bu imkânsız, kesinlikle doğru olamaz. Bir yanlış anlaşılma olmalı. Böyle çılgınca bir istekte bulunmuş olmam düşünülemez. Ben doğuştan izleyiciyimdir, koltuğumda rahatça oturup sahnedeki insanların birbirini nasıl öldürdüğünü izlerim. Benim orada bir işim yoktur. Bu işin dışında kalmak istiyorum. Beni yalnız bırak!"

"Aptalsın! Sen bir aptalsın!"

"Korkuyorum. Bu bir kâbus. Benim o insanlarla ve iğrenç ilişkileriyle ne alâkam var! Papaz denen adam iğrenç biri, ondan korkuyorum. Onun kaderinin benimkiyle kesişmesini istemiyorum. Onun hakkında ne biliyorum ki? Beni tiksindiren şey onun kendisi değil, benim üzerimde yarattığı etki. Eminim ki binlerce insanla karşılaşsa da onları beni etkilediği gibi etkilememiştir. Ruhumda bıraktığı iz, onun yok olmasıyla silinecek gibi değil, en azından benim sayemde yok olmasıyla. Hâlihazırda canlıyken bile beni beklemediğim kadar saplantılı hale getirdiğine göre kim bilir ölüyken neler yapabilir? Her şeyi biliyorum. Raskolnikov'u ve Therèse Raquin'i okudum. Hayaletlere inanmam ama işleri bunlara inanmamı sağlayacak kadar ileri götürmek istemiyorum. Tüm bunların benimle ne ilgisi var? Uzaklaşmak istiyorum. Ağaçları, dağları ve nehirleri görmek istiyorum. Yüksek ağaçların altında, cebimde küçük kitaplarımla yürümek, güzel, iyi, hayırlı ve huzur veren şeyler düşünmek istiyorum. Birinin dile getirip bununla ün kazanacağı şeyleri... Bırak gideyim, bırak yarın gideyim."

"Aptal!"

Tan yerinin grimsi ışığına karşılık lambalarda kahve-

rengimsi alevler yanıyordu. Yazı masamda gece kelebeği, yanık kanatlarıyla yatmaktaydı.

Kendimi yatağıma attım.

8 Ağustos

Ata biniyor ve banyo yapıyordum. Sabahki ameliyat bitti, hastalara her zamanki vizitemi de yaptım. Yeniden akşam oluyor. Yorgunum.

Akşam olduğunda kilisenin tuğladan yapılmış duvarı kıpkırmızı görünüyor. Ağaçların koyu yeşilliği göz alıyor ve arkadaki mavilik ise harika. Cumartesi akşamı başladı: Küçük fakir çocuklar çakıllı yolda seksek oynuyorlar. Bir pencerenin kenarında uzun kollu gömleği olan bir adam oturmuş flüt çalıyor. Cavaleria Rusticana'daki intermezzoyu çalıyor. Ne tuhaf, bu melodi pek ünlendi! Kabaca on sene önce bu şarkı kaostan çıktı ve belki de bir akşam gün batarken ya da böyle sade bir akşamda imkânları kısıtlı bir İtalyan müzisyenin üzerine kondu. Onun ruhunu tohumladı, onun başka melodiler ve ritimler doğurmasına sebep oldu ve onu dünya çapında ünlü yaptı, ona yeni bir hayat, yeni mutluluklar, yeni acılar ve Monte Carlo'da etrafa saçacağı bir servet sundu. Sonra bu melodi dünyaya bir salgın gibi yayıldı, iyi ya da kötü de olsa yapması gerekeni yaptı, yanakların kızarmasına neden oldu ve gözleri fal taşı gibi açtı; sayısız insan tarafından hayranlıkla karşılandı, diğer insanlar ise ilk önce bunu çok sevdi ama sonra iğrendi ve sıkıldı. Geceleri uyuyamayanların kulaklarında zalimce ve insafsızca çınladı; geçen hafta sattıkları hisseler yükseldiği için tir tir titreyen iş adamlarını deli etti; yeni

bir yasa koymak için aklını toparlamaya çalışan düşünürleri rahatsız edip onlara acı verdi ve bir aptalın beyninin boşluğunda dans etti. Tüm bunlar olurken, belki de ondan en çok zararı, onu 'yaratan' adam gördü. Onun tarafından lanetlendi. Dünyada eğlencenin olduğu her yerde bulunan insanlarca her akşam bir alkış tufanına maruz kaldı. İşte şuradaki adam da bunu hissederek çalıyor flütü.

9 Ağustos

İstemek, seçebilmek demektir. O zaman seçmek çok zor olmalı!

Seçim, kendini inkâr etmektir. O zaman kendini inkâr çok zor olmalı!

Küçük bir prens bir geziye çıkmak üzereymiş. Ona sormuşlar: "Ekselansları atla mı yoksa tekneyle mi gezecek?" Şöyle cevap vermiş: "Ata binmek ve tekneyle gezmek istiyorum."

Her şeye sahip olmak, her şey olmak isteriz. Mutluluğun her keyfini, acının her boyutunu bilmek isteriz. Harekete geçmenin acısını ve seyretmenin huzurunu isteriz. Çöldeki sessizliği ve kalabalığın gürültüsünü arzularız. Düşünürün düşünceleri ve kalabalığın sesi olmak istediğimiz an, hem melodi hem de armoni olmak isteriz. Hem de hemen! Böyle bir şey nasıl mümkün olabilir!

"Ata binmek ve tekneyle gezmek istiyorum."

Şu akrep ve yelkovanı olmayan saat basık ve boş görünüyor. Ölü bir adamın suratını andıran bir şey. Oturup buna benzer bir saate bakıyorum şimdi. Aslına bakarsanız bu bir saat bile değil, üzerinde güzel bir saat şekli olan boş bir kutu. Sokak arasındaki kambur saatçinin vitrininde az önce gördüm. Gün ağarırken sarı tan yerinin altında eve gidiyordum. Garip bir tan yeriydi bu, böyle gün batımlarının çöllerde olduğunu sanırdım. İçeri girdim ve daha önce benim saatimi de tamir etmiş olan saatçiye bunun nasıl bir saat olduğunu sordum. Akrep ve yelkovanı yoktu. Cilveli ve kambur gülümsemesiyle baktı bana ve o harika gümüşi renkteki kutuyu gösterdi. Muazzam bir eserdi; bu saati bir açık arttırmadan almıştı. İşlemeleri yıpranmış ve kullanışsızdı. Muhtemelen yenilerini yapmaya niyetlenmişti. Kutuyu olduğu gibi satın aldım.

Niyetim haplarımdan bazılarını buna koymak ve saatimin bir eklentisi olarak sağ tarafımdaki cebimde taşımaktı. Demosthenes'in[15] kalemde zehir taşıma fikrinin bir benzeri gibi düşünün. Güneşin altında her şey yine aynı!

***

Artık gece çöküyor; devasa kestane ağacının yeşil yaprakları arasından bir yıldız göz kırpmaya başladı bile. Bugün iyi uyuyacağım gibi bir his var içimde, kafamın içi rahat ve huzurlu. Ama henüz ağacı ve yıldızı izlemeyi bırakmak istemiyorum.

---

15 Demosthenes (M.Ö. 384- M.Ö. 322) Atinalı politikacı, hatip.

Gece. Ne güzel bir kelime! Galyalılar, gecenin gündüzden yaşlı olduğunu söyler, kısa süreli gündüzün sonu olmayan geceden doğduğuna inanırlardı.

Muhteşem, sonu olmayan gece.

Evet, ama bu sadece bir söyleyiş meselesi elbette. Gece nedir, gece dediğimiz şey nedir? Küçük gezegenimizin ince bir koniyi andıran gölgesi. Bir ışık denizinin ortasında duran küçük bir sivri koni. Peki ya bu ışık denizi? O nedir? Uzaydaki bir kıvılcım. Küçük bir yıldızın etrafında dolanan minik bir parıltı: Güneşin...

Ah, bu nasıl bir lanet ki, insanlığın üzerine çöktü ve onların tüm bunların ne olduğunu sorgulamasına neden oldu? Bu nasıl bir musibet ki, onları dünyadaki sürünen, yürüyen, koşan, tırmanan ve uçan kardeşlerinden oluşan aile çemberinden ayırdı; onları kendi dünyalarını ve hayatlarını yukarıdan, dışarıdan yabancılaşmış gözlerle görmeleri ve onu küçümseyip hiçbir değerinin olmadığını anlamaları için çıkardı? Nereye gidiyoruz? Her şey nerede sonlanacak? Rüyamda şikâyet eden kadının sözlerini düşünmeliyim, hâlâ kulaklarımda çınlıyor. Yaşlı bir kadının, ağlayan bir ihtiyarın sesi: "Dünya yanıyor, dünya yanıyor!"

Dünyana kendi bakış açından bir bak, uzaydaki bir yerden değil. Tevazu göstererek kendi ölçülerinle, kendi statünden, kendi çıkmazından sonra, dünya sakininin statüsünü ve çıkmazını ölç. İşte o zaman hayat yeterince büyük ve ehemmiyetli olur, gece de sonsuz ve derin.

Güneş bu akşam rüzgâr gülünün üzerinde çok güzel parlıyor!

Rüzgâr nereye eserse oraya doğru dönen bu zeki yaratığa çok alıştım. Bana hep, belirli zamanlarda üç kere öten ve sahibini hep reddeden, bazı kiliselerin sembolü olan horozu hatırlatır.

Kilise mezarlığında mahallenin çobanı, bu güzel yaz gününde yanındaki genç arkadaşının koluna girmiş, oradan oraya yavaşça dolanıyor. Pencerem açık ve dışarısı öyle sakin ki onların söyledikleri şeyler kulağıma kadar geliyor. Yaklaşan yeni başpiskopos seçimini konuşuyorlar ve Gregorius isminden bahsettiklerini duydum. İsmi pek heyecan duyarak ya da sevgi dolu bir biçimde söylemedi. Gregorius, papaz sınıfından olmayan halkı her zaman yanında tutan papazlardan biridir ve bu yüzden meslektaşları onu pek sevmez. Sesinin tonundan onun ismini tesadüfen söylediğini anladım. Onu pek şanslı görmediği kesin.

Benim de görüşüm bu. Şansı olduğunu sanmıyorum. Eğer başpiskopos olursa çok şaşırırım.

Bugün ağustosun on ikisi. Temmuz'un dördü ya da beşinde Porla'ya gitmişti ve orada altı hafta kalacaktı. Yani denize yaptığı seyahatten sonra onu burada tekrar sağlıklı ve neşeli bir şekilde görmemize az kaldı.

Bu nasıl yapılabilir? Uzun bir zamandır biliyordum artık. Durum öyle bir hal aldı ki, çözüm artık ancak şöyle olabilir: Bir zamanlar sadece kendimin kullanacağını düşünerek yaptığım potasyum siyanür haplarım artık kullanılmalı.

Bir şey açıkça ortada: Onları evdeyken yutmasına asla izin verilmemeli. Bu burada olmalı, benim evimde. Bu pek güzel olmayacak ama başka bir seçenek göremiyorum ve bu işi sonlandırmak istiyorum. Benim reçetemle hapı evde alırsa ve bunu acilen yaparsa, polisin bu iki olayı birbirine bağlayabileceğinden korkulabilir. Daha kötüsü, kurtarmak istediğim kadından şüphelenilebilir ve olay onun üstüne kalabilir. İsmi hayat boyu lekelenebilir, hatta cinayetten hüküm giyebilir.

Açıkça görülüyor ki, polisi harekete geçirecek bir şey olmaması gerekiyor. Papaza bir hap verildiğini kimse bilmemeli. Kesinlikle doğal yollardan ölmeli, yani kalp krizinden. Kadın da başka bir şeyden şüphelenmemeli. Benim yaptığım ameliyat sırasında ölmesi doğal olarak bir doktor olan benim unvanım için kötü olur ve zeki arkadaşlarımın hoş olmayan yorumlar yapmalarına vesile olur: Ama bunun yüzünden tartışma çıkmamalı.

Bir gün bana geliyor, kalbi hakkında ya da başka bir saçmalık hakkında konuşuyor ve deniz banyosu tedavisinden sonra daha iyi olduğunu onaylamamı istiyor. Hiç kimse ne hakkında konuştuğumuzu duymuyor, boş oturma odası, bekleme odasının ve muayenehanemin arasında duruyor. Onu dinliyorum, omzuna vuruyorum, iyi bir gelişim gösterdiğini belirtiyorum; ama yine de beni

bir şeyin biraz endişelendirdiğini söylüyorum. Haplarımı çıkarıyorum, bunların bazı kalp rahatsızlıklarına karşı (bunun için yeni bir isim düşünmeliyim) yeni haplar olduğunu söylüyorum ve onların hepsini aynı anda almasını tavsiye ediyorum. Ona yutabilmesi için bir kadeh şarap teklif ediyorum. O şarap içiyor mu ki? Elbette, Cana'daki düğünde içtiğini söylemişti. Güzel bir şarap içmeli. Mesela Grönstedt's Grey Label. Karşımda onu görebiliyorum. Önce şarabından bir yudum alıyor, sonra hapı dilinin üstüne koyuyor, kadehi boşaltıyor ve onu yutuyor. Görüntüsü pencereden yansıyor ve bakışlarını saklıyor. Arkamı dönüyorum, pencereye doğru gidiyorum ve kilise mezarlığına doğru bakıyorum, pencere pervazına parmaklarımı vuruyorum. Bana bir şeyler söylüyor, mesela bunun güzel bir şarap olduğunu. Ama cümlenin ortasında duruyor. Bir gümbürtü duyuyorum, yerde yatıyor...

Peki ya hapı almayı reddederse? Evet, leziz bir şeymiş gibi onu alacak, ilaç için delirir o. Ama eğer almazsa? O zaman buna bir şey yapamam, plan suya düşer. Sonuçta onu baltayla öldüremem ki.

Yerde yatıyor. İlaç kutusunu, şarap şişesini, kadehi yok ediyorum. Kristin'i çağırıyorum. Papaz hastalandı, bayılma nöbeti geçiriyor. Az sonra geçip gidecek. Nabzını ve kalp atışını hissediyorum:

"Bu bir inme," diyorum sonunda ve sihirli kelimeyi söylüyorum:

"O öldü."

Bir meslektaşımı arıyorum. Peki kimi? Düşüneyim. O olmaz; yedi sene önce bir tez yazmıştı o, ben de tıbbi bir

mecmuada tezi eleştiren yorumlar yapmıştım. O desen; çok zeki biri. O, peki o, ya o: Bunlar da olmaz. O mu, evet onu seçmeliyiz. Ya da onu, ya da gerekirse onu.

Bekleme odamın giriş holünü görüyorum, muhtemelen her zamanki gibi rengim atmış bir haldeyim ve sessizce kendime bugün için muayene saatimi bitirmemi gerektiren bir şey olduğunu söylüyorum.

Meslektaşım geliyor. Ne olduğunu ona açıklıyorum: "Papaz uzun zamandır şiddetli kalp sorunlarıyla boğuşuyordu." Beni kötü şansım için dostça teselli ediyor, çünkü olay tam da burada, odamda yaşandı. İsteğim üzerine ölüm belgesi yazıyor. Hayır, ben Papaza şarap falan vermem; kendi üzerine dökmüş olmalı ya da kokuya bakılırsa bunu içiyormuş. Bu da açıklanması zor bir durum olabilir. Sudan başka bir şey içmemesi gerekirdi. Zaten ben de şarabın fena bir şey olduğu fikrindeyim.

Peki ya bir otopsi yapılırsa? O zaman bir hap da ben almak zorunda kalırım.

Böyle birini risksiz bir biçimde toprağa gömerken darmaduman olmayacağını zannetmek bir sanrıdan başka bir şey değildir. Bunu baştan beri biliyordum. Sert gelişmeler için hazırlıklı olmalıyım.

Elbette zoraki olarak bu durumda otopsi için kendimi görevlendirmem gerekiyor. Bunu başka birinin yapmasını düşünemiyorum. Ama yine de insan hiç emin olmamalı.

Meslektaşıma otopsi isteme niyetinde olduğumu söylüyorum. Tahminen bana bunun gereksiz olduğunu söylüyor. Gerçeği söylemek gerekirse ölümün nedeninin çok açık olduğunu belirtiyor. Ama sonuçta usül yönünden

bunu yapmak daha iyi olabilir. Sonrasında olayın gündemden düşmesini sağlıyorum. Yine de planımda bir hata var. Bunun üzerinde daha çok düşünmeliyim.

Sonradan olacakların ayrıntılarını önceden ayarlamak imkânsız. Yine de şans yardım etmeli. İnsan, az da olsa doğaçlama yeteneğine güvenmeli.

Başka bir şey daha var, cehennem ve lanetlenmek. Ben ne aptalım! Kendimden başka düşünmem gerekenler de var. Gerçekten de otopsi yapıldığını düşünelim. Hapı yutuyorum ve gizli kapımdan geçip Gregorius ölürken ona eşlik ediyorum. Böyle az görülen bir cinayet için ne açıklama getirilecek? İnsanlar hayatta kalana, yani kadına açıklama yapması için yüklenmeyecekler mi? Onu mahkemeye çıkarıp, sorgulayıp zorbalık etmeyecekler mi? Sevgilisinin olduğu ortaya çıkacak. Papazın ölmesini çok isteyip arzuladığı apaçık görülecek. Bu kadar şeyi reddetmeyi bile denemeyebilir. Gözümün önündeki her şey kararıyor. Ve seni, çiçeklerin ve kadınların en güzelini, bu hale sokan benim!

Kör olduğumdan korkuyorum ve endişeleniyorum.

Ama belki, belki yine de bir fikrim olabilir. Otopsinin gerektiğini görürsem, o zaman erkenden, daha hapımı almamışken delirdiğimi açıkça belli etmeliyim. Öldüğüm odada bir belge yazıp onu açıkça masama koyacağım; takip edilme hissini, sabit fikirliliği ve başka şeyleri gösteren saçma şeylerle dolu bir kâğıt parçası. Yıllar boyunca Papaz beni takip ediyordu. Ruhumu zehirlemişti, bu yüzden ben de şimdi onun vücudunu zehirlemiştim. Kendimi müdafaa ediyordum falan. İncil'den de bazı bölümler eklenebilir. Bu duruma uyan birçok kısım mevcut. Böylece olay

aydınlanır. Katil bir deliydi. Bu açıklama yeterli, başka bir şeye gerek yok. Hristiyan adetlerine göre gömülürüm ve Kristin'in şüphelendiği şeyler kabul görür. Aslında pek gizlice şüphelendiği de söylenemez. Bana yüzlerce kez aklımı kaçırdığımı söylemişti. Eğer gerekirse benim adıma şahitlik edebilir.

14 Ağustos

Keşke güvenebileceğim bir arkadaşım olsaydı. Danışacağım bir arkadaşım. Ama kimsem yok, zaten olsaydı da arkadaştan istenecek şeylerin de bir sınırı vardır.

Genellikle yalnız bir insanım. Doğuştan gelen yalnızlığım kalabalığın içinde bir salyangozun sırtında evini taşıması gibi peşimi bırakmıyor. Bazı insanlara göre yalnızlık şans eseri içinde bulundukları bir durum değildir, bir karakter özelliğidir. Ve sanırım bu, benim yalnızlığımı sadece pekiştiriyor. Ne olursa olsun, işlerin sonu iyi ya da kötü bitsin fark etmez, benim alacağım 'ceza' sadece ömür boyu tecrit olabilir.

17 Ağustos

Ahmak! Pislik! Serseri!

Peki, hakaret etmek ne demektir? Hiç kimse sinirlerine ve hislerine hâkim olamaz.

Muayenelerim uzun süre önce bitti. Son hastam az önce çıktı. Oturma odamdaki pencerenin kenarında duruyordum. Hiçbir şey düşünmüyordum. Tam o anda Gregorius'un mezarlık boyunca yürüdüğünü gördüm. Tam

benim kapıma doğru geliyordu. Her şey puslu ve sisli bir hale büründü. Onu beklemiyordum, geri döndüğünden haberim yoktu. Sersemlemiştim ve başım dönüyordu, deniz tutması belirtileri gösteriyordum. Kafamda sadece tek bir düşünce vardı: Şimdi değil, şimdi değil! Başka zaman, şimdi olmaz! Merdivenden çıkıyor, kapımın önünde bekliyor, ne yapacağım... Kristin'e sesleniyorum:

"Birisi beni sorarsa dışarı çıktığımı söyle."

Kristin'in gözlerinin açılmasından ve ağzının açık kalmasından tuhaf göründüğümü anladım. Yatak odama fırlayıp kapıyı kilitledim. Lavaboya tam zamanında ulaştım, hemen ardından da kustum.

***

Korkum yerinde miydi yani? Bunu yapamayacağım!

Çünkü bunun şimdi olması gerekiyordu. Harekete geçmek isteyen kişi şansını değerlendirmelidir. Bunu bir daha elde edip edemeyeceğini kimse bilemez. Ben bunu yapamayacağım!

21 Ağustos

Bugün kadını gördüm ve onunla konuştum.

Öğleden sonra Skeppsholmen'de[16] dolaştım. Köprüyü geçtiğimde Recke ile karşılaştım. Kilisenin bulunduğu tepeden geliyordu. Yavaşça yürüyor, yere bakıyor, alt dudağını patlatıyor, bastonuyla yolunun üzerindeki

16 Stokholm'de merkeze köprülerle bağlanmış bir ada.

çakıl taşlarını itiyordu. Bulunduğu durumdan pek memnun görünmüyordu. Beni görmeyeceğini zannettim ama birbirimizin yanından geçerken kafasını kaldırdı ve nazik bir tavırla başını salladı, tüm yüz ifadesi değişmişti. Ben yoluma devam ettim ama birkaç adım sonra yerimde durdum. Kadın çok uzakta olamaz diye düşündüm. Belki de hâlâ tepenin oradaydı. Birbirlerine bir şeyler söylemeleri gerekiyordu ve orada buluştular, gerçi oraya pek kimse gitmezdi. Onunla beraber görünmemek için de adamı önden yollamıştı. Kavak ağacını çevreleyen banka oturdum ve bekledim. Sanırım bu Stockholm'deki en büyük ağaç. Çocukken birçok ilkbahar akşamında annemle beraber bu ağacın altında oturmuştuk. Babam hiç gelmezdi; bizimle yürüyüşe çıkmaktan pek hoşlanmazdı.

Hayır, kadın gelmedi. Tepeden aşağı doğru gelmesini bekliyordum ama belki de başka bir yöne doğru gitmişti ya da belki de hiç oraya gitmemişti.

Her halükârda ben de dolambaçlı yoldan tepeye tırmanıp kiliseyi geride bıraktım. Orada onu gördüm. Kilise kapısının dışındaki basamaklardan birine çömelmiş oturuyordu. Öne eğilmişti, elini çenesine dayamıştı. Batmakta olan güneşe doğru bakıyordu. Bu yüzden beni fark etmesi biraz uzun sürdü.

Onu gördüğüm ilk anda, diğerlerinden ne kadar farklı olduğunu görüp şaşırmıştım. Sanki dünyadan bir kadın, orta sınıf bir kadın ya da halk kadını değildi. Belki en çok sonuncu söylediğimdi. Özellikle orada, kilise merdiveninde dağılmış saçlarıyla oturmuşken ve şapkasını çıkarıp yanına koyup güneşe doğru açılmışken. Ama ilkel ya da sınıf farklılıklarının başlamadığı, 'insanların' henüz alt sınıf ol-

madığı, var olmamış bir halktan gelen bir kadındı. Özgür bir kabilenin kızı...

Sonra bir anda onun ağladığını gördüm. Hıçkırmıyordu ama gözyaşı döküyordu. Çok fazla ağlayan ama bunu yaptığının pek farkında olmayan biri gibi ağlıyordu.

Arkamı dönüp gitmek istedim ama aynı anda beni gördüğünü fark ettim. Onun yanından geçip gitmek için biraz resmi bir biçimde onu selamladım. Ama bir anda bir koltuktan kalkar gibi hafif ve narin bir biçimde merdivenden kalktı. Elini uzatıp ilerliyordu. Aceleyle gözyaşlarını sildi, şapkasını taktı ve yüzünü gri bir peçe ile örttü.

Bir süre sessizce kalakaldık.

Nihayet, "Bu akşam burası çok güzel," diyebildim.

"Evet," dedi. "Harika bir akşam. Ve harika bir yaz geçiriyoruz. Ama artık bitmek üzere. Ağaçlar yavaş yavaş sararmaya başladı. Bakın, bir kırlangıç!"

Yalnız bir kırlangıç üzerimizden uçup gitti, öyle yakından geçti ki rüzgârının göz kapaklarımı serinlettiğini bile hissettim. Keskin bir dönüş yaptı, görünüşe göre gittiği yol bir okun ucu gibi dar bir açı çiziyordu. Hemen ardından maviliklerde kayboldu.

"Bu sene sıcaklar çok erken başladı," dedi. "Genellikle bunun sonucu sonbaharın erken gelmesidir."

"Papaz nasıl?" diye sordum.

"Teşekkürler," diye cevapladı. "Oldukça iyi. Birkaç gün önce Porla'dan geri döndü."

"Peki, gerçekten iyi mi?" dedim. Kafasını biraz kaldır-

dı, gözlerini yukarı doğru çevirdi ve güneş ışığına bakmaya başladı.

Kısık bir sesle, "Benim görüşüme göre pek iyi değil," diye cevapladı.

"Anladım. Tam da beklediğim gibi. Bunu tahmin etmek pek de zor değildi."

Yaşlı bir kadın kurumuş yaprakları süpürüyordu. Gittikçe bize yaklaşıyordu, yavaşça onun yolundan çekildik, tepeye doğru ilerlemiştik. Yürürken aklıma yeniden Papaz gelmişti. Önce onu karısının hayatı konusunda endişelendirdim; bu neredeyse iki hafta sürmüştü. Daha sonra onu kendi hayatı ve korkunç ölümü konusunda endişelendirdim; bu da altı hafta kadar devam etti... Ve eğer uzun süre devam etseydi, ondan kesinlikle ayrılırdı. Markel ve Kirenelilerin haklı olduklarını düşünmeye başlıyorum:

"İnsanlar için mutluluk önemli değildir, sadece zevk almaya bakarlar. İlgilendiklerine, düşüncelerine, inançlarına ve mutluluklarına paralel olarak zevki ararlar."

Yanımda dik ve gururla yürümekte olan genç kadın, kısa ve ipeksi lüleleri ile kaplı boynunu endişe içinde eğdi. O da tam olarak aynısını yapmıştı: Zevki aramış, mutluluğa değer vermemişti. Ve o anda ilk kez anladım ki, bu benim yaşlı papaza karşı tiksinti duyduğum zaman sergilediğim davranışın bir benzeriydi. Evet, Tanrı'nın huzurunda utanarak bu genç kadına sonsuz bir sempati duymaya başlamıştım.

Şehri kaplayan yoğun toz bulutunun arkasında güneş daha sönük parlıyordu artık.

"Bayan Gregorius, size bir şey sorabilir miyim?"

"Lütfen sorun."

"Sevdiğiniz adam, ki kendisinin kim olduğunu bilmem, tüm bu işler için ne diyor? Ne yapmak istiyor? Ne beklentisi var? İşlerin olduğu gibi ilerlemesi onu memnun etmiyor herhalde."

Derin bir sessizlik oldu. Aptalca bir şey sorduğumu, bana cevap vermek istemediğini düşünmeye başladım.

Sonunda, "Beni götürmek istiyor," dedi.

Söze başladım.

"Peki, bunu yapabilir mi?" diye sordum. "Yani istediğini yapmakta özgür biri mi, mesleği buna elveriyor mu, hoşuna giden her şeyi yapabilen bir insan mı?"

"Hayır. Yoksa bunu çok daha önceden yapardık. Onun tüm geleceği burada. Ama çok uzakta, yabancı bir ülkede kendine yeni bir yol çizmek istiyor. Belki Amerika'da."

İçimden gülmek geldi. Klas Recke ve Amerika! Ama kadını düşündüğümde buz kesildim. Şunu düşündüm: Adam burada kendini el üstünde tutan özellikleri nedeniyle orada dibe vuracaktı. O zaman bu kadına ne olacaktı? Şunu sordum:

"Peki ya siz, gitmek istiyor musunuz?"

Hayır, anlamında kafasını salladı. Gözleri yaşla dolmuştu.

"Ölmeyi daha çok yeğlerim," dedi.

Güneş giderek gri sisin içinde kayboldu. Serin bir esinti ağaçların arasından esiyordu.

"Onun hayatını mahvetmek istemiyorum. Ona yük olurum. Neden gitmesi gerekiyor ki? Gitmese benim için iyi olur. Tüm hayatı, mevkisi, geleceği, arkadaşları, her şeyi burada."

Buna vereceğim bir cevap yoktu. Kadın çok haklıydı. Recke'yi düşündüm. Ondan böyle bir tavsiye çıkması pek tuhaf bir durumdu. Ondan böyle bir şey beklemezdim.

"Bayan Gregorius, beni bir arkadaşınız olarak görüyorsunuz, değil mi? Yani sizin arkadaşınız olabilirim. Sizinle bu konuları konuşmamdan rahatsız olmuyorsunuz, değil mi?"

Gözyaşlarının ve peçesinin arasından bana gülümsedi. Evet, gülümsedi bana!

"Size çok alıştım," dedi. "Benim için hiç kimsenin yapamayacağı bir şey yaptınız. Benimle istediğiniz her konuda konuşabilirsiniz. Konuşmanız çok hoşuma gidiyor."

"Arkadaşınız, bunu uzun zamandır mı istiyor, yani birlikte gitmenizi? Bunu konuşmaya başlayalı uzun zaman oldu mu?"

"Bu akşamdan önce hiç konuşmamıştık. Siz gelmeden biraz önce burada buluştuk. Bundan daha önce hiç bahsetmemişti."

Anlamaya başlamıştım. Şöyle sordum:

"Yani az önce bir şey mi oldu acaba, yani bu fikir aklına gelmeden önce? Kötü bir şey oldu mu?"

Kafasını eğdi:

"Belki olmuştur."

Elindeki süpürgeyle yaşlı kadın yine bize yakın yaprakları süpürmeye başladı. Sessizce ve yavaşça kilisenin oraya döndük. İlk buluştuğumuz merdivenlerin yanında durduk. Yorulmuştu, basamağa tekrar oturdu ve elini çenesine götürdü. Gün batımına doğru bakıyordu.

İkimiz de uzun bir süre konuşmadık. Çevremizdeki her şey hareketsizdi ama başımızın üstünden esen rüzgâr, ağaçların üstlerinden geçerken daha keskin bir ses çıkartıyordu. Hava da sıcak değildi artık.

Titremeye başladı.

"Ölmek istiyorum," dedi. "Feci bir biçimde ölmeyi çok istiyorum. Sahip olmam gereken her şeyi elde ettiğimi hissediyorum. Bir daha asla şu son haftalarda olduğum kadar mutlu olamam. Ağlamadığım gün çok nadir olmuştur ama çok mutluydum. Pişmanlık duymuyorum ama ölmek istiyorum. Yine de bu çok zor. İntiharı çok iğrenç buluyorum, özellikle bir kadın için. Doğaya böyle bir zarar vermekten nefret ederim. Ve ona da acı yaşatmak istemiyorum."

Susup onun konuşmasını dinledim. Gözlerini kıstı.

"Evet, intihar iğrenç bir şey. Ama yaşamaya devam etmek daha da iğrenç olabilir. Bir insanın daha az iğrenç olanı tercih etmek zorunda olması berbat bir durum. Keşke öylece ölüp gidebilsem!

Ben ölümden korkmuyorum. Ölümden sonra bir hayat daha olduğuna inansam bile yine de korkmazdım. İyi ya da kötü bir şey yapmadım. Yoksa farklı düşünebilirdim. Küçük ya da büyük bir şey olsun, hep yapmam gerekeni yaptım. Size ilk aşkımdan bahsetmemi ve ona kendi-

mi teslim etmediğim için pişman olduğumu söylediğimi hatırlıyor musunuz? Artık bundan pişmanlık duymuyorum. Hiçbir şeyden pişmanlık duymuyorum, evliliğimden bile. Yaşanan hiçbir şey zaten farklı olmazdı.

Ama ölümden sonra bir hayat olduğuna inanmıyorum. Çocukken ruhu küçük bir kuş olarak hayal ederdim. Babama ait resimli bir dünya tarihi kitabında Mısırlıların da onu bir kuş olarak tasvir ettiklerini görmüştüm. Ama kuşlar havanın olduğu yerden daha yükseğe uçamazlar, bu da pek fazla bir şey değil. Yani orası da dünyaya ait. Okulda doğa tarihi öğretmenimiz bize dünyada bulunan ne varsa onların burayı terk edemeyeceğini söylemişti."

"Korkarım ki bunları biraz karıştırmış," diye lafa girdim.

"Olabilir. Zaten bu kuş inanışımdan da vazgeçtim. Ruh benim için anlaşılmaz bir şey artık. Yıllar önce dini eleştiren veya destekleyen, elime geçen her şeyi okuyordum. Elbette bu birçok konuda kafamı toparlamamı sağladı ama asıl öğrenmek istediğimi hiç öğrenemedim. Sıra dışı güzellikte yazılar yazan insanlar var, onların bir şeyleri kanıtlayabileceğine inanıyorum. Her zaman en iyi-yi ve en güzeli yazanın haklı olduğuna inanırım. Viktor Rydberg'e taparım. Ama şunu görüp anladım ki, hayat ve ölüm konusunda hiç kimse bir şey bilmiyor."

Akşam karanlığı altında yanaklarına sıcak bir renk gelmişti.

"Ama sonrasında kendim hakkında önceki hayatımdakinden çok daha fazlasını öğrenmeye başladım. Vücudumun ben olduğunu hissetmeyi ve anlamayı öğrenme-

ye başladım. O olmadan ne mutluluk, ne acı ne de hayat var. Ve vücudum da ölmem gerektiğini çok iyi biliyor. Bir hayvanda olduğu gibi, o da bunu hissediyor. Ve böylece ölümün ardından benim için başka bir şey olmadığını anlıyorum."

Ortalık iyice kararmıştı. Şehrin vızıltısı karanlıkta bize daha tuhaf geliyordu. Rıhtımların köşelerinde ve köprülerde ışıklar yanmaya başlamıştı.

"Evet," dedim. "Vücudunuz bir gün öleceğini biliyor. Ama ölmek istemiyor, yaşamak istiyor. Yıpranmadan ve yıllar geçirmeden ölmek istemiyor. Acıyla tükenmek ve zevkle yanmak istemiyor. Her şey çok tatsız göründüğü için ölmek istediğinizi düşünüyorsunuz. Ama gerçekte bunu istemiyorsunuz, bunu istemeyeceğinizi biliyorum. Bırakın zaman aksın. Bırakın günler gelip geçsin. Umduğunuzdan daha çabuk değişecek her şey. Siz de değişebilirsiniz. Güçlü ve sağlıklısınız, daha da güçlenebilirsiniz. Siz büyüyebilen ve kendini yenileyebilenlerdensiniz."

İçine bir titreme geldi. Ayağa kalktı:

"Geç oldu. Eve gitmem gerekiyor. Buradan beraber aşağı inemeyiz, bizi görenler olabilir. Siz şuradan gidin, ben de şu taraftan gideceğim. İyi geceler!"

Bana elini uzattı. Dedim ki:

"Yanağınızı öpmekten çok memnun olurdum. Olabilir mi?"

Peçesini kaldırdı ve yanağını uzattı. Öptüm onu.

Bir an durdu ve dedi ki:

"Alnınızı öpmek istiyorum. Çok güzel görünüyor."

Alnımı uzatırken rüzgâr incelmiş saçlarımı yukarı savurdu. O da başımı; sıcacık, yumuşak ellerinin arasında aldı. Resmi ve töresel bir biçimde alnımın ortasını öptü.

22 Ağustos

Ne sabah ama! Sonbaharın hafif soğuk ve berrak havası... Rüzgâr da yok.

Sabah gezintimde Bayan Martens'e rastladım ve ayaküstü bir süre neşeli bir sohbetimiz oldu. Onun gözleri hoşuma gidiyor. Sanırım ilk gördüğüm zamandan daha derin bakışları var. Ve saçları... Ama her şeyden önce sahip olduğu erdemlerin listesinden bahsetmek gerekir. Ah, eminim ki çok da güzel bir kişiliği vardır.

***

Djurgården Parkı'nda gezerken hep onu düşünmüştüm. Kilisenin merdivenlerinde oturmuş güneşe bakıyor ve ağlıyordu, ölmek için yalvarıyordu. Ve doğrusu, eğer yardım gelmezse, eğer hiçbir şey olmazsa ki bunun olacağını da sanmıyorum, onu sözlerle teselli etmek çok anlamsız ve boş bir uğraş olacaktı. Bunu onunla konuşurken hissetmiştim. O zaman ölümü aramak için binlerce haklı nedeni olmalıydı. Ne gidebiliyor ne de kalabiliyordu. Klas Recke ile gitmek mi? Sırtına yük mü olacaktı, ona ayak bağı mı olacaktı? Bunu istemediği için ona şükrediyorum. İkisi de bataklığa saplanırlardı. Burada onun geleceğinin parlak olduğunu söylüyor insanlar. Bir ayağı çalıştığı dairede, diğer ayağı ise finans dünyasındaydı. Ona geleceğin adamı dendiğini duymuştum. Eğer borçları da varsa, bu;

diğer 'geleceğin adamları'nın kendilerini ispat etmeden önce yaptıklarından daha kötü bir şey değildi. Başarı için gerekli olan yetenek onda kesinlikle vardı. Tabii uygun bir ortam da gerekliydi; doğanın gücüne o da karşı gelemezdi. "Kendine yeni bir yol çiz..." Hayır, bu ona göre değil. Ve artık eski hayatını yaşamaya da devam edemez. Düşman topraklarında bir tutsak... O adamın evinde çocuğunu doğurmak ve ona katlanmak, yalan söylemek ve onun babadan kalma mutluluğunu görmek... Belki itiraf etmeye cesaretinin bile yetmeyeceği ama adamın onun hayatını daha da zehirlemek için kullandığı şüphelere kapılmak... Hayır, bunu kesinlikle yapamaz. Eğer bunu denerse felâket bir durum ortaya çıkacak. Özgür kalmak zorunda. Kendisiyle ve çocuğuyla ilgili kararlar almak zorunda. O zaman her şey yoluna girecek; hayatında birçok seçenek olacak ve iyi bir yaşam sürecek. Ruhumun üzerine yemin ederim: O özgür olmak zorunda.

Az önce, muayene saatimde inanılmaz kötü bir baskının içindeydim. Bugün onun geleceğini düşünmüştüm; bunu tüm benliğimle hissettiğim belliydi... Gelmemişti ama önemli değildi bu; ne zaman gelirse gelsin, ben hazırlıklı olacaktım. Geçen perşembe olanlar bu defa tekrarlanmayacaktı.

Şimdi akşam yemeğine gidiyorum. Keşke şimdi Markel'e gidip onu Hasselbacken'da yemeğe davet edebilseydim. Konuşmak, içki içmek ve insanları gözlemlemek istiyorum.

Kristin akşam yemeğini çoktan hazırlamış ve buna çok kızacak, ama bunu umursamıyorum.

(Daha sonra)

İşte bitti; her şey tamam. Başardım.

Her şey ne kadar da tuhaftı. Kader benim için her şeyi nasıl da olağandışı bir biçimde hazırlamıştı. Neredeyse Tanrı'ya inanmak için adım atacaktım.

Boşalmış ve hafiflemiş hissediyorum, tıpkı çatlamış bir yumurta gibi. Az önce, oturma odasının kapısından geçerken ve aynada kendi görüntümü görmüşken, yüz ifadem beni harekete geçirdi: Biraz boş ve silikti, ellerimi cebimden çıkarıp beni saatim hakkında düşünmeye iten tarif edilemez bir ifadeydi. Ve kendime şunu sordum:

"Bugün sen ne yaptın? Bunların hepsi senin içinde miydi? Başka bir şey kaldı mı?"

Saçmalık. Bu duygu geçecek. Aklım biraz yorgun. Yorgun olmaya da hakkı var.

Saat yedi buçuk; güneş az önce battı. Çıktığımda saat dördü çeyrek geçiyordu. Yani üç saat geçmişti... Üç saat ve birkaç dakika...

Evet, akşam yemeği için dışarı çıktım. Kilisenin karşısına yürüdüm ve kapıdan geçtim. Saatçinin vitrininin önünde bir süre durdum, içerideki kambur adam bana gülümseyerek selam verdi. Ben de karşılık verdim. Şu gözlemi yaptığımı hatırlıyorum: Ne zaman bir kambur görsem, onun acısını yaşarım ve ben de biraz kamburlaşırım. Bu muhtemelen çocukluktan beri yaşadığım şanssızlıkların etkisinin bir sonucu... Drottninggatan'a yaklaşınca, Havana mağazasına girdim ve Upmann purolarından bir çift aldım. Sonra sola döndüm. Gustav Adolf Meydanı'na gel-

diğimde Rydberg Restoranı'na baktım. Markel'in içeride, çoğu zaman olduğu gibi elinde bir pelin otuyla oturabileceğini düşündüm ama sadece Birck'i limonata içerken gördüm. Çok can sıkıcı bir heriftir o. Akşam yemeğini onunla beraber geçirmeyi hiç istemem... Gazete bayiinden Akşam Haberleri'ni aldım ve cebime tıkıştırdım. Dreyfus olayıyla ilgili yeni haberler olabilir diye düşündüm... Ama tüm bu süre zarfında Markel'i nasıl bulabileceğimi düşündüm. Gazetesini aramak işe yaramazdı; günün bu saatlerinde orada olmazdı. Bunları düşünürken puro dükkânına gittim ve telefon ettim. Az önce çıkmıştı... Jacob Meydanı'nda Papaz Gregorius'un uzaktan bana yaklaştığını gördüm. Onu selamlamak üzere kendimi toparlarken bu adamın başka birisi olduğunu fark ettim. Aralarında hiçbir benzerlik yoktu.

"Ah, o zaman onunla yakında karşılaşacağım." diye düşündüm.

Çokça inanılan ve benim de bazı deneyimlerimde doğru olduğunu fark ettiğimi hatırladığım bir halk düşüncesine göre, bir insanı biriyle böyle karıştırmak onu sonradan göreceğinizin habercisidir. Psişik araştırmalarla ilgili uydurma bir dergide sokakta yürürken aniden çıkan böyle bir "işaretten" sonra karşılaşmak istemediği bir kişiden kaçan ve tam da koşarak o kaçmak istediği kişiye çarpan bir adam hakkındaki bir hikâyeyi okuduğumu hatırlıyorum. Ama bu saçmalığa inanmamıştım ve tüm bu süre zarfında düşüncelerimi Markel'i takip etmeye yoğunlaştırdım. Birkaç kez günün bu saatlerinde meydandaki su fıskiyesinin önünde buluştuğumuz aklıma geldi; oraya gittim. Elbette ki onu bulamadım ama yine de bir kadeh Vichy içmek ve Akşam Haberleri'ne göz gezdirmek üzere kilise duvarı-

nın yanındaki koca ağaçların altındaki banklardan birine oturdum. Gazeteyi zorlukla açtım ve hemen kalın harflerle yazılmış başlığa baktım. ..."Dreyfus Olayı" Tam o sırada çakıllıktan gelen ağır, kütürtülü ayak seslerini duydum: Papaz Gregorius hemen yanımda belirmişti.

"Oh, iyi günler, Doktor, iyi günler! Size katılmamın bir sakıncası var mı? Sanırım akşam yemeğinden önce ufak bir kadeh Vichy içebilirim. Kalbime bir etkisi olmaz, değil mi?"

"Gazlı içecekler pek size göre değil aslında," diye cevapladım, "ama ufak bir kadeh içecekseniz pek bir zararı olmaz. Kaplıcadaki istirahatınızdan sonra nasılsınız?"

"Çok iyiyim. Sanırım bu bana gerçekten iyi geldi. Birkaç gün önce ofisinize uğradım, Doktor. Sanırım geçen perşembe günüydü ama saat çok geçti. Çoktan çıkmıştınız."

Genelde muayene saatinden sonra yarım saat kadar müsait olduğumu ama o gün ne yazık ki her zamankinden biraz daha erken çıkmak zorunda kaldığımı söyledim. Ona yarın gelmesini tavsiye ettim. Zamanının olup olmayacağını bilmediğini ama gelmeye çalışacağını söyledi.

"Porla harika bir yer," dedi.

Porla iğrenç bir yerdir. Ama Gregorius şehirde takılıp kaldığı için nasıl görünürse görünsün "taşrayı" güzel bulmaya alışmıştır. Üstelik iyi de bir para ödeyip alabileceği her şeyi almak ister. O yüzden de orası güzeldi.

"Evet," diyerek yanıtladım, "Porla oldukça güzeldir, başka yerlerden aşağı kalır yanı yoktur."

"Belki de Ronneby daha güzeldir," dedi. "Ama çok uzun ve pahalı bir seyahat oluyor."

Yeni ergen bir kız su servis etti, çeyrek litrelik iki küçük su şişesi verdi. Aniden bana bir ilham gelmişti. Mademki bu mutlaka olacaktı, neden burada ve şimdi olmasındı ki? Etrafa baktım. O sırada kimsecikler yoktu. Uzaktaki bir masada üç yaşlı beyefendi oturuyordu, içlerinden birinin emekli bir kaptan olduğunu biliyordum. Ama çok yüksek sesle konuşuyorlar, hikâyeler anlatıyorlar ve gülüyorlardı. Bizim ne dediğimizi ve ne yaptığımızı fark etmiyorlardı. Kirli ve ayakları çıplak bir küçük kız, yanımıza gelip çiçek satmaya çalıştı. Kafamızı salladık ve o da aynı sessizlikte uzaklaştı. Meydandaki geniş çakıllık alan öğleden sonranın bitmek üzere olduğu bu saatlerde neredeyse bomboştu. Arada bir, kilisenin köşesinden bir yaya, doğuya doğru uzanan ağaçlı caddeye kestirmeden gidiyordu. Sıcak bir yaz güneşi, Royal Tiyatro Binası'nın yıpranmış sarı ön cephesini ıhlamur ağaçlarının arasından parlatıyordu. Tiyatronun baş yöneticisi, kaldırımda duruyor ve müdürle konuşuyordu. Uzaktan minyatür gibi görünüyorlardı, hareketleri sadece onların kim olduğu bilinirse algılanabilir ve yorumlanabilirdi. Müdür, başındaki kırmızı kasketten, yönetici ise zekice yaptığı el hareketlerinden ayırt ediliyordu. Sanki bu hareketlerle "Aman tanrım, her şeyin iki yüzü var!" demek istiyordu. Böyle bir şeyler söylemek istediğinden emindim: Omzunu hafifçe silktiğini gördüm, sanırım ses tonunu da duyabilmiştim. Ve bu sözleri kendime ve şu anki duruma uydurdum. Evet, her şeyin iki yüzü vardı. Ama bir insan iki ihtimale de ne kadar açık olursa olsun, sonunda sadece biri seçilebilirdi. Ben de seçimimi uzun zaman önce yapmıştım.

İçinde haplar olan boş saat kutusunu ceketimin cebinden çıkardım. Bir hapı işaret ve başparmağımın arasına alıp biraz yana çevirdim ve yutarmış gibi yaptım. Sonra bardaktaki suyumdan bir yudum aldım ve yutarmış gibi yaptım. Papazın dikkatini çekmişti bu:

"İlaç mı alıyorsunuz, Doktor?"

"Evet," diye cevapladım. "Kalbi kötü durumda olan sadece siz değilsiniz. Benimki de olması gereken kadar iyi değil. Çünkü çok puro içiyorum. Eğer bunu bırakabilseydim, bu haplara ihtiyacım olmayacaktı. Bunları yeni hazırladım, Alman meslek dergileri bunları tavsiye ediyor ama bunları hastalarıma yazmadan önce kendim denemek istedim. Bir aydır kullanıyorum ve çok iyi sonuçlar aldım. Akşam yemeğinden önce aldığım bir hap, yemek sonrası mide ekşimesini, kaygıyı ve kalp çarpıntısını azaltıyor. Size de bir tane vereyim mi?"

Kutusunun kapağını açık tutup uzattım. Bu sayede bunun bir saat kutusu olduğunu görmemişti; bu durum gereksiz sorulara ve konuşmalara yol açabilirdi.

"Teşekkürler," dedi.

"Yarın bunun için size bir reçete hazırlarım," diye ekledim.

Gereksiz bir gevezelik yapmadan haplardan birini aldı ve bir yudum suyla beraber yuttu. Kalbimin durduğunu hissettim. Dümdüz ileri baktım. Meydan boştu ve bir çölü andırıyordu. Heybetli bir polis memuru yanımızdan yürüdü, durdu, iyi fırçalanmış üniformasından bir toz kümesini silkeledi ve yoluna devam etti. Güneş sıcak ve sapsarıydı, hâlâ tiyatronun duvarlarını aydınlatıyordu.

Müdür şimdi nadiren yaptığı bir hareketi yaptı. Bu, yukarıyı gösteren, parmaklarla yapılan Yahudi işadamları hareketiydi. Anlamı "İçimi dışarı çıkarıyorum, hiçbir şey saklamıyorum, kartlarım masada," demekti. Kırmızı kasket iki kez sallanmıştı.

"Bu su fıskiyesi çok eski," dedi vaiz. "Sanırım Stockholm'deki en eskisi bu."

Başımı çevirmeden "Evet," diye yanıtladım. "Eskidir."

St. Jacob'daki saat beşi çeyrek geçiyordu.

İçgüdüsel olarak saatimi çıkardım ve doğru gösterip göstermediğine baktım ama elim düz durmuyor ve titriyordu. Saati yere düşürdüm ve camı kırıldı. Onu almak için yere eğilmişken yerde duran bir hap gördüm. Onu içme numarası yaparken yere düşürmüştüm. Ayağımın altına alıp onu ezdim. Tam o anda vaizin kadehinin tepsinin üzerine devrildiğini duydum. O tarafa bakmak istemedim ama kolunun aşağıya doğru istemsizce düştüğünü ve kafasının göğsüne doğru eğildiğini gördüm. Görmeyen gözleri ise tamamen açıktı...

***

Bu çok saçma... Kapımın iyi kilitlenip kilitlenmediğini kontrol etmek için bu üçüncü geri gelişim. Neden korkayım ki? Hiçbir şey. Hiçbir şey yok. Temiz bir biçimde ve dikkatlice tamamlandı, bunun hakkında başka ne söylenebilir ki. Şans da yardımıma yetişti. Hapı yerde görüp ezmem de iyi oldu. Eğer saatimi düşürmüş olmasaydım, muhtemelen onu görmeyecektim, o yüzden saatimi dü-

şürmem iyi oldu.

Vaiz kalp krizinden öldü; belgesini ben kendim yazdım. Sıcak yaz havası onu bunaltmış ve nefes alamamasına neden olmuştu, sonra da büyük bir kadeh Vichy'yi çok hızlı ve gazı kaçmadan içmişti. Geri dönüp gelen heybetli polis memuruna, korkmuş olan ergen kıza ve çevrede toplanan meraklı birkaç izleyene durumu böyle anlattım. Papaza içeceğinin gazının çıkması için birkaç dakika beklemesini tavsiye etmiştim ama o çok susadığı için bunu dinlememişti. "Evet," dedi polis memuru, "az önce buradan geçerken bu yaşlı beyefendinin içeceğini nasıl hızlı içtiğini gördüm ve bunun, onun için iyi olmayacağını düşündüm..." Oradan geçenlerin arasında mevtayı tanıyan genç bir vaiz vardı. Bayan Gregorius'a durumu olabildiğince sakin haber vermeyi teklif etti.

Korkacak hiçbir şey yok. O zaman neden kapıyı kontrol ediyorum? Çünkü orada toplanan, yaşayan, ölmüş olan, hatta daha doğmamış başka insanların kapıyı kırıp beni boğazlamayı planlayan düşüncelerinin o inanılmaz baskısını hissedebiliyorum. O yüzden kilidi kontrol ediyorum.

Sonunda oradan çıktığımda gelen ilk tramvaya bindim. Beni Kungsholmen'a kadar götürdü. Traneberg Köprüsü'ne kadar yürüyerek devam ettim. Ben dört ya da beş yaşlarındayken bir yaz mevsiminde orada yaşamıştık. Kıvrılmış bir iğne kullanarak ilk levreğimi burada yakalamıştım. Olduğum yeri tam olarak hatırlamıştım. Şimdi oradaydım. Uzun bir süre durdum, durgun suyun ve güneşin kavurduğu asfaltın kokusunu içime çektim. Yine hızlı ve küçük bir levrek suda ileri geri gidiyordu. Eskiden

onları nasıl hırsla izlediğimi ve onları yakalamayı ne kadar hevesle istediğimi hatırladım. Ve en sonunda başarıya ulaştığımda ve en fazla üç inçlik küçücük bir levrek kancanın ucunda asılı kaldığında, zevkle bağırıp anneme avucumun içinde titreyen ve kıvranan küçük balığı göstermek için nasıl da koşmuştum? Onu akşam yemeğinde yememizi istiyordum ama annem onu kediye vermişti. Kedinin balıkla oynamasını ve sonra da keskin dişlerinin arasında kılçıkları kıtırdatmasını dinlemek de çok zevkliydi...

Evime giderken akşam yemeği için Piperska Muren'da durdum. Orada bir tanıdığa rastlayacağımı pek sanmıyordum ama iki doktor onlara katılmam için bana işaret ettiler. Sadece bir bardak bira içtim ve onlardan ayrıldım.

Bu kâğıt parçalarıyla ne yapayım ki? Şu ana kadar bunları şifonyerdeki gizli bölmeye koyuyordum ama bu pek iyi bir fikir değil. Keskin olmayan bir göz bile bunun gibi eski bir mobilyaya baktığında bunda gizli bir bölme olduğunu görebilir ve yerini de bulabilir. Ve eğer beklenmedik bir şey olursa ve ev aranırsa bunları hemen bulurlar. Peki, bunları ne yapacağım? Biliyorum: Kitaplıkta bir sürü karton, bilimsel notlarla dolu aptal kitaplar ve özenle etiketlenmiş başka eski kâğıtlar var. Bunları jinekoloji notlarının arasına koyabilirim. Ve bunları eski günlük yazılarımın arasına karıştırabilirim. Önceden bir günlük tutuyordum, pek düzenli ve uzun zamanlı değildi ama dönem dönem tutmuştum... Aslında şimdi bu o kadar önemli değil. Eğer gerekirse bunları yakacak zamanım olur zaten.

***

İşte bitti, özgürüm. Şimdi bundan kurtulmak ve başka şeyler düşünmek istiyorum.

Peki... O zaman ne düşüneyim?

Yorgunum ve boşluktayım. Tamamen boş hissediyorum kendimi. Tıpkı iğneyle deldiğim bir su kabarcığı gibi.

Sadece açım, hepsi bu. Kristin yemeği ısıtmalı ve yanıma getirmeli.

23 Ağustos

Bütün gece boyunca yağmur yağdı ve rüzgâr esti. Sonbaharın ilk fırtınasıydı bu. Uzanmıştım ve penceremin kenarında duran devasa kestane ağacının iki büyük dalının birbirine çarpmasının çıkardığı sesi dinliyordum. Ayağa kalkıp pencerenin kenarına bir süreliğine oturduğumu hatırlıyorum. Gökyüzünü kaplayan parçalı bulutların birbiri ardına geçmesini izliyordum. Gaz lambasının yansıyan ışığı onlara sıcak, kızılımsı bir renk vermişti. Kilisenin sivri tepesi rüzgârla eğiliyor gibi görünüyordu. Bulutlar, birbirini ısrarla takip eden, borazan çalan, bağırıp çağıran, birbirlerinin üstündekileri çıkarmaya çalışan kırmızı zebanilerin şeklini almıştı. Ve orada otururken bir anda bir kahkaha patlattım: Fırtınaya gülüyordum. Tüm bunları çok ciddiye aldığımı düşündüm. Yıldırım düştüğünde domuz pirzolası yiyen, bunun domuzun iyiliği için olduğunu düşünen bir Yahudi gibi davranıyordum. Kendimi ve sorunlarımı düşünüyordum; o yüzden rüzgârın da aynısını yaptığını hayal ettim. Nihayetinde sandalyede

uyuyakaldım. Soğuk bir titremeyle uyandım. Yatağıma geçtim ama uyumadım. Nihayet yeni bir gün ağarıyordu.

Sakin, puslu bir sabahtı. Yağmur yağdıkça yağıyordu. Burnumun içi donmuştu. Şimdiden üç mendili sırılsıklam etmiştim.

Sabah kahvemin yanında gazetemi açar açmaz Papaz Gregorius'un öldüğünü gördüm. Ani bir ölüm, bir inme... Kungsträdgården Parkı'ndaki limonata büfesinin yanında... Daha ünlü olan doktoru ölümün gerçekleştiğini doğruladı. Ölen şahıs şehrin en popüler vaizlerinden biri... Halk onu çok severdi... Çok saygı duyulan ve gönlü bol bir kişiliği vardı... Elli sekiz yaşındaydı... Yas tutan bir eş, annesinin soyadı ile Bayan Waller ve yaşlı bir anne...

Ah peki, tanrı aşkına, hepimiz bu yoldan gideceğiz. Zaten kalbi de uzun zamandır güçsüzdü.

Ama yaşlı bir annesi varmış, değil mi? Bunu bilmiyordum. Korkunç derecede yaşlı olmalı.

Özellikle yağmurlu günlerde bu odada korkutucu ve hoş olmayan bir şey olduğunu hissediyorum. Buradaki her şey eski, kararmış ve yıpranmış. Ama yeni mobilyalar varken kendimi evde gibi hissedemem. Yine de her halükârda pencereler için yeni perdeler almalıyım. Bunlar çok kararmış, sertleşmiş. Işığı da geçirmiyorlar. Bir tanesi bütün kenarı boyunca yanık. Geçen yaz o gece, lamba devrilince alev almıştı.

"Geçen yaz o gece...." Bir düşünelim, ne kadar önce olmuş olabilir? İki hafta. Ama bana sonsuzluk gibi geliyor.

Annesinin hayatta olacağı kimin aklına gelirdi ki?

Eğer yaşasaydı, benim annem şu anda kaç yaşında olurdu? Oh, aslında o kadar da yaşlı olmazmış. Altmış bile değil.

Saçları beyazlaşmış olurdu. Ağır ağır yürümek yerine tepeleri ve merdivenleri çıkardı belki. Yaşlılık onun mavi gözlerini herkesinkinden daha ışıltılı yapardı. Zaten ışıldıyordu, beyaz saçlarının altına çok yakışırdı. Benim hayatımın iyi gittiğini görünce çok mutlu olurdu ama Avustralya'da bulunan ve hiç mektup yazmayan kardeşim Ernst için daha çok üzülürdü. Eskiden Ernst için üzülür ve endişelenirdi. O yüzden en çok onu severdi. Ama kim bilir, yaşasaydı belki fikri değişirdi.

Annem çok erken öldü.

Ama ölmüş olması iyi bir şey.

(Daha sonra)

Tam şu anda, gün batarken eve geldiğim sırada, oturma odasının girişinde adeta şoka girdim. Aynanın önündeki masanın üzerinde duran vazonun içinde bir demet kararmış çiçek vardı. Akşam olmuştu. Odayı keskin bir koku kaplamıştı.

Bunlar güldü. Koyu kırmızı güller. İki tanesi neredeyse siyahtı.

Gün batarken odamda öylece duruyordum, hareket bile edemiyor ve nefes alamıyordum. Rüyamda yürüyorum zannettim. Aynanın önündeki çiçekler... Bunlar gerçekten rüyamda gördüğüm çiçekler miydi?

Bir an için korkuya kapıldım. Şöyle düşündüm: Bu

bir halüsinasyon, fenalaşıyorum, işte bu sonun başlangıcı. Oraya gidip çiçekleri elime almaya çekindim, havayı tutacağımdan korktum. Bunun yerine çalışma odama gittim. Masada bir zarf vardı. Titreyen parmaklarımla zarfı açtım, bunun çiçeklerle bir bağlantısı olduğunu düşünüyordum. Ama sadece akşam yemeğine bir davetiyeydi. Onu okudum ve cevap olarak kartvizite tek bir kelime yazdım: Geliyorum.

Sonra tekrar oturma odasına gittim. Çiçekler hâlâ oradaydı. Kristin'i çağırdım, bu çiçekleri kimin getirdiğini öğrenmek istiyordum. Ama çağrıma kimse cevap vermedi. Kristin çıkmıştı. Evde benden başka kimse yoktu.

Hayatım rüyalarımla birleşmeye başlıyordu. Hayatı ve rüyayı ayrı tutmaya çalışmak beni çok zorlamaya başlamıştı. Tüm bunları biliyordum, büyük kitaplarda bunlar hakkında bir şeyler okumuştum: Bu sonun başlangıcı. Ama zaten bu son gün gelecek ve korkulacak bir şey yok. Hayatım gittikçe daha fazla rüyalaşıyor. Belki de bunun dışında hiçbir şey olmamıştı. Belki de hep rüya görüyordum. Doktor olduğumu, adımın Glas olduğunu, Gregorius ismindeki bir papazı görüyorum. Ve her an uyanabilirim ve gerçekte bir sokak temizlikçisi, piskopos, öğrenci ya da köpek olduğumu fark edebilirim. Nereden bilebilirim ki?

Ne saçmalık bu. Rüyalar ve önseziler gerçekleşmeye başladığında ve bu hizmetçiler ve yaşlı kadınlar tarafından değil de daha adamakıllı insanlar tarafından dile getirildiğinde, psikiyatri bunu yeni başlamış ruhani parçalanmanın işaretleri olarak adlandırır. Bu nasıl açıklanabilir? Açıklama şudur ki, çoğu vakada insan 'gerçekleşen' şeyi

rüyasında görmez; onu rüyamızda gördüğümüzü ya da en ince ayrıntısına kadar aynı şeyin daha önce kesinlikle başımıza geldiğini zannederiz. Ama koyu renkli çiçekleri gördüğüm rüyayı not ettim! Ve çiçeklerin kendisi de halüsinasyon değil, orada canlı canlı duruyorlar. Onları koklayabiliyorum. Onları birisi buraya getirmiş.

Ama kim? Tahminime göre sadece bir kişi olabilir. Acaba onun anladığı anlamına mı geliyor bu? Anladı, onayladı ve bu çiçekleri bir işaret olarak bana mı yolladı? Ama bu çılgınca bir şey, imkânı yok! Böyle bir şey olamaz işte, olmasına izin verilemez. Bu çok kötü olur. Böyle bir şeye izin verilemez. Bir kadının anlamasına izin verilen şeylerin bir sınırı vardır! Eğer durum buysa, o zaman artık başka bir şey anlayamam. Artık bu oyunun bir parçası olmak istemiyorum. Yine de çiçekler çok güzel.

Yazı masama mı koysam bunları acaba? Hayır. Bulundukları yerde durabilirler. Onlara dokunmak istemiyorum. Onlardan korkuyorum. Korkuyorum.

24 Ağustos

Soğuk algınlığım biraz gribe çevirdi. Kapımı hastalarıma kapattım, çünkü onlara da bulaştırmak istemiyorum. Dışarı çıkmadım. Rubin'e akşam yemeğine geleceğimi söyledim. Hiçbir şey yapamıyorum. Okuyamıyorum bile. Babamdan kalan eski oyun kartlarıyla fal açıyorum. Sanırım maun oyun masasının çekmecesinde bir düzine kadar eski kart destesi vardır. Oyun oynamaya en ufak bir niyetim olmadığı zaman bu masa tek başına bana cehennem azabı yaşatabilir.

Üstünü açınca masanın yüzeyinin yeşil çuhayla kaplı olduğu görülüyor. İşaretlemeler için kenar boyunca uzanan çizgiler çekilmiş. Çok dengeli bir döşemesi var.

İşte, bana bıraktığı şeylerin toplamı hemen hemen bu. Canım babam...

Yağmur... Ama yağan su değil, çamur. Hava artık gri değil, kahverengi. Ve yağmur bazen biraz azaldığında hava puslu bir sarıya dönüşüyor.

Oyun masasında fal açtığım kartların üzerinde saçılmış halde gül yaprakları var. Onları taç yapraklarından neden kopardım ki? Cevabım yok. Belki de çocukken güllerin taç yapraklarını çamura batırıp onları boncuk haline getirene kadar yuvarladığımızı, sonra da ipe geçirip annelerimize doğum günlerinde kolye olarak hediye ettiğimizi hatırlamışımdır. O boncuklar ne de güzel kokardı. Ama birkaç gün sonra kuru üzüm gibi buruşunca atmak zorunda kalırdık.

Güller, onların da bir hikâyesi var! Bu sabah oturma odasına gittiğimde gördüğüm ilk şey bir kartvizitti. Aynalı masada, çiçek vazosunun yanında duruyordu: Eva Martens. Şu ana kadar bunu bir önceki gün nasıl göremediğimi anlayamıyorum. Peki, hangi cehennem buz tuttu da, o güzel kızın, o işe yaramaz günahkârın aklına bana çiçek göndermek geldi? Anlayışımı zorlasam ve alçakgönüllü olmayı bir kenara bıraksam, bunun en güçlü nedenini tahmin edebilirim ama böyle hızlı olmasını nasıl açıklarım? Onun bahanesini? Durum hakkında ne kadar kafa patlatırsam patlatayım, şundan başka bir neden düşünemiyorum: Papazın ölümünün bende yarattığı üzüntüyü okumuş ya da duymuş olmalı. Bu durumun beni derinden

yaraladığını düşünüyor olmalı. Bu yüzden acımı paylaştığını hissetmem için bir kanıt olarak bana bunu yolluyor. Hemen, içinden gelerek ve kendine göre en doğal yoldan harekete geçmiş. Bu kızın iyi bir kalbi var.

Acaba beni sevmesine izin verecek miyim? Çok yalnızım. Geçen kış mevsiminde gri çizgili bir kedim vardı ama ilkbaharın yaklaşmasıyla kaçtı gitti. Şimdi ise sonbahardaki ilk ateşimin ışıltısı alev kırmızısı hasırımın üzerinde dans ederken onu hatırladım. İşte orada, sobanın önünde. Yatıp mırlamaya bayılır. İlgisini çekmek için boşuna uğraşıyorum. Benim sütümü yalayıp yuttu, benim ateşimle ısındı ama kalbi buz gibi. Sana ne oldu, pisi? İçinde kötü bir kan var. Korkarım ki heba olacaksın, tabii ki eğer canlıysan. Dün gece bir kedinin kilise mezarlığında acı acı bağırdığını duydum. Bunun senin sesin olduğundan da emindim.

***

Şunu kim söylemiş: "Hayat kısa ama saatler uzundur." Pascal gibi bir matematikçi olması lazım ama bu Fénelon'un sözü değil mi? Benim olmaması ne kötü.

***

Harekete geçmek için neden bu kadar istekliyim? Belki de en çok sıkıntımı gidermek için. Navarra Kraliçesi Margot'un da dediği gibi, "Sıkıntı, soylu insanlarda ortak olan bir şeydir." Sıkıcılığın 'soylularda' bulunan bir ayrıcalık olarak görülmesi uzun zamandan beri var. Ama kendime ve birkaç tanıdığıma dayanarak söyleyebilirim ki,

aydınlanmanın ve refahın artmasıyla halk arasında artık daha yaygın olacak gibi görünüyor.

Fırtına, bana tuhaf bir bulutmuş gibi geldi, yıldırımını düşürdü ve geçip gitti. Sıkıntı ise geride kaldı.

Neyse, bu lanet grip havası. Böylesi günlerde mezarlıktan bana çürümüş cesetlerin kokusu duvarlardan, pencerelerden geçmeye çalışıyormuş gibi gelir. Yağmur pencere pervazına damlıyor. Sanki onu delmek için kalbime damladığını hissediyorum. Beynimde ters giden bir şey var. İyi mi kötü mü olduğuna karar veremedim ama eskiden olmayan bir şey olduğu kesin. Anlamak için kalbime dokunuyorum. En azından o doğru yerde. Dıp-dıp-dıp... Bellman'ın mezarının yanındaki iki ağaç neden bu kadar ince ve yıpranmış? Hastalanmış olmalılar. Belki de gazdan zehirlenmişlerdir. Yaşlı Carl Michael... O büyük ağaçların altında uyumalıydı. Uyumak, evet... Uyumaya iznimiz var mı? Mışıl mışıl uyumaya? Keşke bilinebilseydi, ünlü şiirin şu iki dizesi aklıma geliyor:

Yaşlı bir şairin gölgesi çatı oluğunda geziniyor,

Sesi donuk bir hayaletinki gibi acı dolu.

Baudelaire bunun İsveçce'de nasıl söylendiğini duymak zorunda kalmadığı için şanslı. Zaten lanet olası bir dilimiz var. Kelimeler birbirinin ayağına basıyor ve birbirlerini çukura itiyor. Ve çok kaba ve sert bir dil! Hafif ses tonları yok, eğlenceli kinayeler ya da yumuşak geçişler de yok. Sanki bu dil, aylak insanların her şartta doğruyu pat diye söyleme alışkanlıkları için yaratılmış.

Hava gittikçe kararıyor: Ağustos ayında aralık ayı karanlığı yaşıyoruz. Siyah güllerin taç yaprakları çoktan

buruştu. Ama tüm bu griliğin içinde kartlar masamın üzerinde parlıyor, kaba ve komik renkleri bunların bir zamanlar çılgın prensin melankolik duygularını yok etmek için nasıl icat edildiğini hatırlatıyor. Ama onları biriktirirken, sağ kenarlarını kaldırıp yeni bir fal için karıştırırken aklımdaki tek düşünce beni delirtiyor ve sadece onlara bakıp oturuyorum ve "Kupa Valesi ve Maça Kızı'nın gizli aşkları hakkında nasıl fısıldaştıklarını" duyuyorum. Sone şöyle diyor:

Kupa valesi ve maça kızı,

Kara sevdalarından umutsuzca bahsederler.

Keşke şu köşedeki eski, yıpranmış mezbeleye gidebilsem ve kızlarla bira içebilsem. Acı bir pipo içerken maça hanımefendisini karşıma alıp ona romatizması için birkaç tavsiye verebilsem. Çok şişman ve gittikçe yaşlanıyor. Geçen hafta buradaydı, çok hayıflanıyordu. Koca çenesinin altına kalın bir altın broş takmıştı. Beş kronluk banknotla ödeme yapmıştı. Yeniden gelmekten memnun olacaktı.

Salon kapısının zili çalıyor. Kristin açıyor... Kim olabilir? Bugün kimseyi kabul etmeyeceğimi söylememiş miydim?.. Dedektif mi geldi? Hasta numarası mı yapsam, hasta kılığına mı girsem... İçeri gel sevgili dostum, seni hâle yola koyacağım.

Kristin kapıyı araladı ve masama siyah çerçeveli bir kâğıdı fırlattı. Cenazeye katılmam için bir davetiye...

***

Bu benim kahramanlığım, evet... "Eğer beyefendi geç-

mişini kahramanlıkla dolu bir şiirle anmak istiyorsa, bu ona 8 şiline mal olacak..."

25 Ağustos

Rüyamda gençliğimden görüntüler gördüm. Çok önceleri, genç bir delikanlıyken ve henüz kimseyi öldürmemişken yaz mevsiminin ortasında, bir gece ansızın öpmüş olduğum kızı gördüm. O günlerde çevremizde bulunan diğer genç kızları da gördüm. Bir tanesi o yıl kiliseye üye olmaya hazırlanıyordu, ben de sınava girmiştim. Benimle hep din üzerine konuşmak isterdi. Bir diğeri, benden yaşça büyük olan, gün batarken bahçemizde çiçeklerle dolu çitlerin arkasından benimle fısıldaşabilmek için can atardı. Ve beni hep aldatan, ama ben onu bir kereliğine aldattığımda sinirden çıldıran ve ağlama nöbetlerine giren bir tanesini de gördüm.

Yüzleri solgundu, karanlık tan yerinin altında yürüyorlardı. Gözleri fal taşı gibi açıktı ve korkutucuydu. Onlarla konuşmak için yaklaştığımda birbirleriyle işaretleşiyorlardı. Arkalarını döndüler ve bana cevap vermediler. Rüyamda şöyle düşündüm: Bu çok normal. Öyle değiştim ki, beni tanımıyorlar. Ama aynı anda kendimi kandırdığımı da fark ettim. Beni çok iyi tanımışlardı.

Uyanınca gözyaşlarına boğuldum.

26 Ağustos

Cenaze töreni bugün Jakob Kilisesi'nde olacak.

Oraya gittim; o kadını görmek istiyordum. Peçesinin

arasından bakan gözlerinden bir kıvılcım yakalayıp yakalayamayacağımı görmek istiyordum. Ama kocasının çelimsiz vücudunun yanında kafasını eğip oturdu ve gözlerini hiç açmadı bile.

Töreni yapan papaz, Syrak'ın sözlerini söyledi: "Sabahtan akşama zaman değişir ve her şey hızla Tanrı'ya yol alır."

Onun bu dünyanın çocuğu olmak gibi bir ünü var. Bazen tiyatro sahnelerinde akıl parıltılarını gördüğüm doğrudur. Beyaz elleriyle nazikçe alkışlar. Ama o ruhun ünlü hatibidir. Ve o da; nesiller boyunca ani ölüm ve mezar açılma durumlarında söylenen; çocukların esrarengiz bir biçimde gündüzü geceye çeviren bilinmez bir elin altındaki insanlardan ve hayat ile ölümden duydukları korkuyu akılda kalıcı bir biçimde betimleyen bu eski sözlerden açıkça etkilenmişti. "Hareketsizlik, kalıcılık bize bahşedilmez," diyordu vaiz. "Bunlar bize iyi gelmez, bizim için imkânsızdırlar, hatta dayanılmazdırlar. Değişim yasası sadece ölüme ait değildir: Aslen ilk olarak hayatın yasasıdır bu. İşte yine buradayız, değişim tamamlandığında ve beklediğimizden çok farklı sonuçlandığında yine hayrete düşüyoruz ve ürperiyoruz. Bu böyle olmamalı, kardeşlerim. Şunu göstermeliyiz: Bize pek öyle görünmese de Tanrı meyvenin olgunlaştığını biliyordu. O yüzden eline düşmesine izin verdi."

Gözlerimin dolduğunu hissettim, duygularımı şapkamın altına sakladım. O anda meyvenin çabucak olgunlaşma ve düşme nedenini unutmak üzereydim. Ya da tam olarak söylemek gerekirse başından beri herkesin bildiğinden fazlasını bilmiyor gibi hissettim. Bildiklerim en son or-

taya çıkan nedenler ve durumlardan ibaretti ama tüm bu uzun olaylar zinciri karanlıkta kayboluyordu. 'Eylemimi' bu zincirin bir halkası, daha büyük bir hareketin bir dalgası olarak gördüm. Başlangıçları benim ilk düşüncemden, babamın anneme şehvet dolu bakışlar atmasından çok daha öncesine uzanan bir zincir ve bir hareketti bunlar. İhtiyaç yasasını anlamıştım: Fiziksel bir anlayıştı bu. İliklerimden ve kemiklerimden geçen bir titreme şeklindeydi. Suçlu hissetmedim. Ortada bir suç yoktu. Hissettiğim titremeyi bazen güzel bir müzik dinlerken ya da tek başına derin düşüncelere dalmışken hissettiğimle aynıydı.

Bir kiliseye gitmeyeli uzun yıllar olmuştu. On dört ya da on beş yaşlarında bir çocuk olarak bu banklarda nasıl oturduğumu, bu yaşlı hergele minbere çıktığında dişlerimi sinirden nasıl gıcırdattığımı ve kendi kendime tüm bu saçmalığın yirmi ya da otuz yıl daha süreceğini düşündüğümü hatırladım. Uzun ve iç bayıltan vaaz sırasında bir ara kendim de bir vaiz olmaya karar verdim. Gördüğüm ve duyduğum vaizin işini doğru yapamadığını düşündüm ve bence ben bunu daha iyi yapabilirdim. Eğitimini alıp, piskopos ve başpiskopos olmalıyım. Başpiskopos olduğumda insanlar gerçekten eğlenceli vaazlar dinlemeye başlayacak! İşte o zaman Uppsala Katedrali dolup taşar! Ama vaiz "âmin" demeden önce hikâyem çoktan bitmişti bile: Okulda her şeyi karşılıklı tartıştığım yakın bir dostum vardı; bir kıza âşıktım ve tabii ki annem vardı. Piskopos olabilmek için onlara yalan söylemem ve numara yapmam gerekirdi. Bu da imkânsızdı. Her zaman dürüst olmam gereken birkaç insan vardı. Tanrım, o zamanlar, ne masumdu...

Bir insanın oturup düşünceleriyle beraber gerilere git-

mesi ve o zamanları yaşaması ne tuhaf. Bu sayede insan zamanın uçup gittiğini anlıyor. Vaizin dile getirdiği değişim yasası bu (bu arada bunu Ibsen'in bir oyunundan çalmış). Bu sanki birinin kendi fotoğrafına bakması gibi. Ve ben de şunu düşündüm: Açıklamaları olmayan muammalar, rüyalar ve olağanüstü olaylarla dolu bu dünyada ne kadar daha rastgele dolaşacağım? Yirmi yıl mı, yoksa daha fazla mı? Eğer bir şekilde on altı yaşımdayken hayatımın şu anki halini görebilseydim nasıl hissederdim?

"On ya da yirmi yıl sonra kim olacağım? O zaman şu anki hayatım için ne düşüneceğim? Bugünlerde Furies'in[17] beni ziyaret etmesini bekliyordum. Ortaya hiç çıkmadılar. Böyle şeylerin var olduğuna inanmıyorum. Ama kim bilir... Belki de aceleleri yoktur. Belki de daha vakitlerinin olduğunu düşünüyorlardır. Şu kalan birkaç yılımda ne yapabilirler ki bana?

"On yıl sonra kim olacağım?"

Tören sona erdiğinde düşüncelerim kelebekler gibi benden kaçıştılar. Kilisenin kapıları açıldı, kulak tırmalayan çanların altındaki çıkışlarda itişmeler oldu. Kapıların orada tabut, tıpkı denizdeki bir gemi gibi yalpaladı ve süzüldü. Taze bir sonbahar esintisi yüzüme vurdu. Dışarıda grimsi bir gökyüzü ve soluk bir güneş vardı. Ben de grimsi, zayıf, solgun hissediyordum. Bir insan bir kilisede uzun süre oturup sıkışınca nasıl hissediyorsa öyle. Özellikle de bir cenaze ya da dinsel bir toplantı varsa. Fin hamamına girmek için Malmtorgsgatan'a gittim.

---

17 Yunan mitolojisinde, ailesinden birinin kanını dökenlerin başına musallat olan öç alma tanrıçaları.

Soyunup saunaya girdiğimde tanıdık bir ses duydum:

"Burası cehennemden bir köşeymiş gibi sıcak ve eğlenceli. Stina! Üç dakika içinde fırçalanacağım!"

Bu Markel'di. Tavanın hemen altındaki bir taşa çömelmişti. Yeni *Aftonblad* ile kuvvetsiz kemiklerini saklamaya çalışıyordu.

Beni gördüğü anda "Bana bakma," dedi. "Vaiz bana 'papazlar ve haberciler seni çıplak görmesinler' dedi."

Kafama ıslak bir havlu sardım ve taşlardan birine uzandım.

"Çok iyi bir papazdı," diye devam etti. "Papaz Gregorius'un bugün toprağa verildiğini gördüm. Acaba sen de kilisede miydin?"

"Evet, oradan geliyorum."

"Ölüm haberi geldiğinde ofiste çalışıyordum. Gazeteyi getiren kişi içinde senin adının da geçtiği sansasyonel bir hikâye uydurdu. Bence bu çok gereksizdi. İnsanların alâkasını pek önemsemediğini biliyorum. Haberi tekrardan yazdım ve çoğunu çıkardım. Bilirsiniz ki, gazetemiz kamuoyu görüşünün aydınlanmış bir kısmını temsil eder ve bir vaize inme inmesiyle ilgili pek bir yaygara koparmayız. Elbette yine de birkaç nazik kelime etmek gerekir, bu da beni pek üzmez açıkçası. 'Uzlaşmacı' demeyi düşündüm ona ama yeterli olmadı. Sonra sağlıksız bir kalbi ya da ona benzer bir şey olabileceğini düşündüm, sonuçta inme yüzünden ölmüştü. Sonuç olarak resmi bitirdim. Uzlaşmacı ve gönlü bol bir kişilik olarak resmettim onu."

"Sevgili dostum," dedim. "Harika bir isim bulmuş-

sun."

"Evet, ama bu senin gülmen için pek uygun bir şey değil," diye cevapladı. "Sana şunu diyeyim: Üç çeşit insan vardır. Düşünürler, yazar bozuntuları ve öküzler. İçimden düşünür ve şair olarak adlandırılanların neredeyse hepsini yazar bozuntusu olarak, yazar bozuntularının da çoğunu sığır olarak varsaydığım doğrudur. Ama asıl nokta bu değil. Düşünürlerin işi gerçeği aramaktır. Bununla birlikte gerçek hakkında tuhaftır ki pek bilinmeyen bir sır vardır, oysa bence bu gün ışığı gibi açıktır. Bu şudur: Gerçek, güneş gibidir. Değeri ondan yeteri kadar uzak olup olmamamıza bağlıdır. Eğer her şey düşünürlerin istediği gibi olabilseydi, dünyayı doğrudan güneşin içine sokarlardı ve hepimiz yanıp kül olurduk. Ufak bir merak yeterlidir, o zaman sığırlar tepinmeye ve böğürmeye başlar: 'Şeytan aşkına, güneşi getirin. Çıkarın onu ortaya!' Kötü yazarlar olan bizlerin görevi gerçekten yeterli ve doğru bir uzaklığı sağlamaktır. İyi bir yazar bozuntusu -ki pek fazla da yoktur bunlardan- düşünürü anlar, sığırın hissettiklerini de hisseder. Düşünürleri sığırların saldırısından korumak, sığırları da yüksek dozda gerçekten korumak bizim görevimizdir. Ama itiraf etmeliyim ki, ikincisi birincisine göre daha kolaydır. Ve sıradan olaylarla yapabileceğimiz en iyi iştir. Şunu da itiraf edeyim ki, bu konuda sahte düşünürler kadar sığırların nispeten mantık sahibi olanlarından da çok değerli yardımlar alıyoruz."

"Sevgili Markel," diye yanıt verdim. "Akıl dolu laflar ediyorsun ve içime gün gibi doğan şüpheden bağımsız olarak beni ne düşünür ne de yazar bozuntusu olarak kabul ettiğini, üçüncü türden varsaydığını anlıyorum. Seninle bir yemek yemeyi çok isterdim. Papazı limonata büfesinde

gördüğüm o talihsiz gün, tüm şehirde aklımda sadece bu düşünceyle seni aradım. Bugün boş musun? Eğer öyleyse Hasselbacken'a gidebiliriz."

"Harika bir fikir," dedi Markel. "Sırf bu düşüncenden dolayı seni düşünürlerin en üst rütbesine koyabilirim. Söylemeyi unuttuğum düşünürler vardır ki, bunlar sığırların içinde kendilerini saklamayı bilirler. Bunlar hepsinin içinde en nazikleridir, seni de hep onlardan biri olarak varsaymışımdır. Saat kaçta gidelim? Pekâlâ, saat altıda, harika."

Siyah pantolonum ve beyaz atkımdan kurtulmak için eve gittim. Evde hoş bir sürpriz beni bekliyordu: Geçen hafta sipariş ettiğim koyu gri takım elbisem hazırdı ve eve gelmişti. Beyaz benekli mavi yelek de onu tamamlıyordu. Hasselbacken'da yaz biterken yenecek bir akşam yemeği için bundan daha iyi bir elbise bulunamazdı. Diğer yandan Merkel'in nasıl görüneceğini de merak ediyordum. Bu konularda tahmin edilemez biridir. Bir gün bir diplomat gibi görünür, ertesi gün ise bir serseri gibi. Sonuçta birçok insanı tanıyor. Evinin odasında dolaşır gibi sokağa çıktığı için de suçlanıyor. Endişem ne boşunaydı ne de diğerlerinden korktuğum içindi: Ben tanınmış bir insanım. Unvanım var ve eğer istersem at arabacısı ile bile Hasselbacken'da yemek yerim. Markel için de, kıyafetinden bağımsız olarak, yanımda olduğu her zaman gurur duyarım. Ama şık bir restoranda, harika bir sofrada kendine bakmayan birini gördüğümde bu, güzellik algımı yaralar. Alacağım hazzın yarısını alır götürür. Aptal tüccarlar gibi giyinip büyüklük taslayan kodamanlar olduğunu biliyorum. Çok gereksiz bir şey bu.

Markel ile Torn-berg saat kulesinin orada buluştum.

Çok iyi ve özgür hissediyordum. Gençleşmiş ve yenilenmiş gibiydim. Sanki bir hastalıktan kurtulmuştum. Temiz sonbahar havası gençliğimdeki kokularla bezenmiş gibiydi. Bu belki o zamanlar içtiğim sigara hakkında ipucu verebilir. O zamanlar bu kokuya sahip sigaralar çok hoşuma giderdi ama uzun yıllar önce içmeyi bıraktım.

Markel'i çok neşeli görmüştüm. Pullu yılan derisinden yeşil renkli bir şalı vardı. Genel görüntüsü itibariyle öylesine süslenmişti ki, King Solomon[18] bile onun şıklığına yetişemezdi. Bir arabaya bindik, arabacı kırbacını kaldırdı, kendisini ve atını uyandırmak için bir fiske vurdu ve yola çıktı.

Markel o mekâna benden daha aşinaydı. O yüzden orayı telefonla arayıp bize verandanın yanında bir masa ayırttırmasını istedim. Yiyeceklerimizi beklerken içkilerimiz, sardalyalarımız ve tuzlu zeytinlerimizle vakit geçirdik: Avcı çorbası, pisibalığı filetosu, bıldırcın, meyve... Chablis: Ekstra kurutulmuş, papatyalı.

"Demek perşembe günü Rubin'in mekânına gelmedin, öyle mi?" diye sordu Markel. "Ev sahibemiz seni özledi. Sessiz kalma konusunda senin çok başarılı olduğunu söylüyor."

"Soğuk algınlığım vardı. Gelmem imkânsızdı. Evde oturdum ve tüm gün fal açtım. Akşam olunca da hemen yattım. Gelenler nasıl insanlardı?"

"Oh, hayvanat bahçesi gibiydi. Birck de onların arasındaydı. Tenyalarından kurtulmayı başardı. Rubin bize

18 Hazreti Süleyman

bunun nasıl olduğunu anlattı: Birck bir süre önce sivil görevini yakmak pahasına ciddi bir karar aldı ve tamamen edebiyata yöneldi. Tenyası da bu durumdan sıkılınca o da bir karar alıp kendisine başka bir pazar aramaya başlamış."

"Öyle mi, bu konuda ciddi mi? Yani, Birck'ten bahsediyorum..."

"O değil! Bu kararı vermek ve Gümrük-Tekel Bakanlığı'nda kalmak konusunda kararlıydı. Şimdi ise bunun bir savaş hilesi olmasını umuyor.

Uzakta bir masada Klas Recke'nin yüzünü gördüğümü zannettim. Evet, gerçekten oydu... Dörtgen bir locada, başka bir adam ve iki kadınla beraberdi. Hiçbirini tanımıyordum.

Markel'e, "Şu tarafta Recke ile beraber oturanlar kim?" diye sordum.

Oraya döndü ama ne Recke'yi ne de yanındakileri görebildi. Etrafımızdaki gürültü çoğaldı, ses Boulanger Marşı'nı çalan orkestrayı bastırmıştı artık. Markel'in suratı karardı. Kendisi ateşli bir Dreyfusçudur[19] ve bu müzik cümbüşünde bir teğmen takımı tarafından sahnelenen bir anti-Dreyfus gösterisi duyduğunu zannetti.

"Klas Recke mi?" diye sordu. "Onu göremiyorum. Ama eminim ki müstakbel kayınvalidesine ve kayınpederine numaralar yapıyordur. Sanırım yakın zamanda yanı-

19 Dreyfus olayı: 1894 yılında Yüzbaşı Alfred Dreyfus'un haksız yere casuslukla itham edilerek Fransa'da yargılandığı dava ve ardından gelişen olaylar.

mıza gelir. Zengin bir kız ona güzel gözlerini dikti. Ama ne güzel gözler... Rubin'deki akşam yemeğinde genç Bayan Mertens'in karşısında oturdum. Güzel bir kız, çok çekici. Onu daha önce hiç görmedim. Nasıl oldu hatırlamıyorum ama senin adını geçiriverdim. İkimizin yakın arkadaş olduğunu duyduğu anda başka bir konuda konuşmadı ve bana cevaplarını bilmediğim sorular sorup durdu. Sonra bir anda sessizleşti ve kulak memeleri kıpkırmızı oldu. Görünüşe göre sana fena halde âşık."

"Verdiğiniz kararlarda biraz acelecisiniz," diyerek onu uyardım.

Ama Recke hakkındaki düşüncelerini ayıpladım. Neye inanacağımı bilmiyordum. Markel anlamsız ve boş boş konuşur. Güçsüz olduğu yanlardan biri de bu. Ben de soru sormayı sevmem. Ama hâlâ Bayan Martens hakkında konuşmaya devam ediyordu ve öylesine ateşli konuşuyordu ki ona kaş göz işareti yapmak zorunda kalmıştım:

"Görünüşe göre ona sen kendin âşıksın. Bakıyorum da aşk bacayı sarmış! Al onu, sevgili Markel, ben pek tehlikeli bir rakip sayılmam. Beni rahatlıkla alt edebilirsin."

Kafasını salladı. Ciddi ve solgundu.

"Ben yarış dışıyım," diye cevapladı.

Bir şey söylemedim ve sessizce oturduk. Garson yer çekiminin yardımıyla şampanyamızı servis etti. Orkestra Löhengrin Uvertürü'ne başladı. Gündüz yağan yağmur bulutlarının geçişi yavaşlamıştı, ufuk çizgisinde kızıl bir kümelenme olmuştu ama başımızın üstünde duran gök kubbenin sonsuz mavisinin derinliği, bu mavi müzikle çok uyumluydu. Bu müzikle kendimi kaybettim. Son haftala-

rın endişeleri, merakları ve zirveye çıkmış sorunlar artık uzaktaki mavilikten uzaklaşıyor gibiydi. Sanki hiç olmamıştı bunlar, hepsi sahteydi, gizli saklı ve bağlantısız gibilerdi. Artık bana sorun çıkarmayacaklardı. Artık böyle bir şeyi dilememem ve yapmamam gerektiğini biliyordum. Acaba bu bir hata mıydı? Sonuçta bildiğim en iyi şekilde davranmıştım. Artıları ve eksileri düşünüp tartmıştım. Olayları derinlemesine araştırmıştım. Bir hata mı yapmıştım? Şimdi hepsi aynıydı. O sırada orkestra gizli nakaratı çalmaya başladı: "Sormamalısın!" Notaların bu sihirli düzeninde, bu kelimede eski ve gizli bir aklın bir anda ortaya çıkışına şahitlik ettiğimi zannettim. "Sormamalısın!" Meselelerin derinine inme: Yoksa kendin dibi boylarsın. Gerçeği arama: Onu bulamazsın ve kendini kaybedersin. "Sormamalısın!" Gerçeğin kullanacağın ufak bir yüzdesini bedavaya elde edersin; ancak eğer bu, yalanlar ve hatalarla doluysa ki bu da senin sağlığın için önemlidir ve seyreltilmiş gerçek, iç organlarını yakar. Yalanlarla dolu ruhunu temize çıkarmaya çalışma, yıkama suyundaki aklına bile gelmeyen birçok şey seni takip eder. Sadece kendini kaybedersin, en değerli şeyin de bu. "Sormamalısın!"

"Riksdag'ın[20] dışındaki opera için destek almak istediğimizde," dedi Markel. "müziğin 'asalet sağlayan' bir etkisi olduğu konusunda onları sıkıştırmamız gerekiyordu. Geçen yaz benzer bir saçmalığı başmakalemde ben de yazmıştım. Elbette, kanun koyucularımızın anlayabileceği bir dile çevrilmiş olmasına rağmen yine bir şekilde doğru duruyor. Orijinal halinde şöyle der: Müzik heyecan verir ve güçlendirir. Neşelendirir ve güven verir. Dindarın tehlike-

20 İsveç Parlamentosu

sizliğini, savaşçının cesaretini, zamparanın ahlaksızlığını arttırır. Piskopos Ambrosius kilise müziğinde renkli ilerlemeleri yasakladı, çünkü kendi deneyimlerine göre bunlar iffet dışı fantezilere yol açıyordu. 1730'larda Halle'de bir vaiz vardı. Bu adam Handel'in müziğinde Augsburg Günah Çıkarması'nın bir doğrulamasını fark etmişti. Kitabı bende var. Ve iyi bir Wagner'ci, Parsifal'deki bir motiften hayata dair bütüncül bir bakış açısı çıkarabilir."

Kahve faslına geçmiştik. Markel'e puro kutumu uzattım. Bir puro aldı ve ona dikkatlice baktı.

"Bu puronun ciddi bir görünüşü var," dedi. "İyi bir şey olmalı. Yoksa puronun varlığından dolayı biraz endişelenirdim. Bir doktor olarak bilirsin, iyi purolar en zehirli olanlarıdır. Bu yüzden bana lanet bir pislik verdiğin konusunda endişeliyim."

"Canım arkadaşım," diye cevapladım onu. "Hijyen açısından bakarsan bu akşam yemeğinin tümü aklını kaçırmana neden olur. Puroda insanı endişelendiren şeyi tütün endüstrisinin sadece belirli bir kısmı uygular. İyisini seçebilmek de onu cazip kılar."

Çevremizdeki kalabalık yavaş yavaş sıklaşmaya başlamıştı. Elektrikli lamba açıldı ve dışarıya karanlık çökmeye başladı.

Markel bir anda "Evet," dedi. "Şimdi Recke'yi görebiliyorum. Aynadan görebiliyorum onu. Ve eminim ki, tahmin ettiğim kadın da onun yanındadır. Diğerlerini tanımıyorum."

"Peki, o kadın kim?"

"Bayan Lewinson, geçen sene ölen borsacının kızı...

Yarım milyonu var."

"Peki, sence parası için mi onunla evlenecek?

"Kesinlikle hayır! Klas Recke görgülü ve mantıklı bir adamdır. Sakin ol. Öncelikle onunla tutkulu bir aşk yaşamayı ve sonrasında evlenmeyi deneyeceğinden emin olabilirsin. Tüm bunları başarabilir. Para konusu ona sürpriz bile olabilir."

"Onu tanıyor musun?"

"Bir ya da iki kez onunla karşılaştım. Çok güzel görünüyor. Burnu birazcık sivri, belki biraz da zekâsı. Kusursuz bir dürüstlük anlayışı olan genç bir bayan yelkenini rüzgâra göre Spencer ve Nietzsche arasına doğru kırar ve der ki: "Şurada ve şurada bu adam haklı ama şurada ve şurada da diğer adam hedefi tam olarak vuruyor." Böyle bir kadın beni rahatsız eder ama doğru bir şekilde değil... Bir şey mi dedin?"

Bir şey söylememiştim. Düşüncelere kapılmış oturuyordum ama dudaklarım belki düşüncelerimle beraber hareket etmiştir. Belki farkında olmayarak bir şeyler gevelemiş olabilirim. Onu karşımda gördüm, düşüncelerimdeki kadını. Akşam karanlığında, boş sokaklarda oradan oraya dolaşırken gördüm o kadını. Hiç gelmeyecek birini bekliyordu. Ve kendime şunu fısıldadım: "Sevgili insan, bu senin meselen. Bununla tek başına uğraşmalısın. Burada sana kimse yardım edemez. Ben edebilseydim bile bunu yapmayı istemezdim. Güçlü olmalısın." Ve şunu düşündüm: "Şu anda özgür ve tek başına olman iyi bir şey. Bu sayede bunu daha kolay atlatacaksın."

"Hayır, Glas, böyle devam edemeyiz," dedi Markel,

korkmuştu. "Bir damla viski olmadan burada daha ne kadar oturabiliriz sence?"

Garsonu çağırdım; viski ve iki battaniye istedim. Yavaş yavaş soğuyordu hava. Recke ve yanındakiler kalktılar ve bizi görmeden yanımızdan geçtiler. Recke aslında hiçbir şey görmemişti. İstekli bir biçimde bir hedefe doğru gider gibi dümdüz yürümüştü. Yolunun üzerinde bir sandalye vardı. Onu fark etmemişti, devirip geçti. Etrafımızda kimseler yoktu. Sonbahar rüzgârı ağaçları sallıyordu. Akşam karanlığı koyulaşmış ve yoğunlaşmıştı. Kırmızı birer manto gibi örttüğümüz battaniyelerle uzun bir süre daha oturduk, hem aptal hem de güzel konulardan bahsettik. Markel, altına imzamı atabileceğim çok doğru şeyler söyledi. Ama hepsini unuttum.

27 Ağustos

Bir gün daha geçti ve yine gece oldu. Yine penceremde oturuyorum.

Yalnız kadınım, sevgilim!

Biliyor musun? Acı çekiyor musun? Uyanık gözlerle geceyi izliyor musun? Yatağında endişeyle kıvranıyor musun?

Ağlıyor musun? Yoksa gözyaşların tükendi mi?

Adam belki son ana kadar onu aldatmıştır. Saygılı biri sonuçta. Kadının kocası için yas tuttuğunu biliyor. Şimdiye dek onun bir şeyden şüphelenmesine izin vermedi. Kadın mışıl mışıl uyuyor, hiçbir şey bilmeden.

Güzelim benim, o an geldiğinde güçlü olmalısın.

Bunu atlatmalısın. Hayatın sana daha neler getireceğini göreceksin.

Güçlü olmalısın.

4 Eylül

Günler gelip geçiyor, hepsi birbirine benziyor.

Ve görüyorum ki, ahlaksızlık her geçen gün artmakta. Bugün her zamankinden farklı olarak, bir erkek kız arkadaşına yardımcı olmam için onu bana getirdi. Eski hatıralardan ve Ladugardslandet'teki okul müdürü Snuffe'den bahsetti.

Ben dirayetliydim. Doktorluk yeminimi ona söyledim. Bu onu o kadar etkiledi ki, teklifini iki yüz kron nakite ve bir o kadar da tahvile çıkarttı. Aynı zamanda hayat boyu arkadaşım olarak da kalacaktı. Oldukça duygulu bir andı, beş parasız görünüyordu aslında.

Onu kovdum.

7 Eylül

Karanlıktan karanlığa.

Hayat, seni anlamıyorum. Bazen manevi bir baş dönmesi hissediyorum. Bana fısıldayarak mırıldanıyor ve beni doğru yoldan saptığım konusunda uyarıyor. Tam şu anda bunu hissettim. Günlüğümdeki iç seslerimi sorguya çektiğim sayfaları kurcalıyorum: Hem istekli olanı, hem de isteksiz olanı. Hepsini tekrar tekrar okuyorum ve başka bir sonuca varamıyorum. Riayet ettiğim ses tam bir daire

içinde olandı, diğeri ise içi boş olandı. İkinci söylediğim belki daha akıllıcaydı ama eğer ona riayet etseydim son kalan özsaygı kırıntılarımı da kaybedebilirdim.

Ve yine, ve yine...

Papazı rüyamda görmeye başladım. Bu elbette beklenen bir şeydi, o yüzden buna pek şaşırmadım. Bundan bir şekilde kurtulmam gerektiğini düşündüm, çünkü bunu önceden sezmiştim.

***

Kral Herod'un[21] ölüyü uyandıran peygamberlerden nefret etmesinin nedenini anlıyorum. Öte yandan onlara yüksek bir paye de verirdi. Ama yaptıklarının bu kısmı onun hoşuna gitmemişti.

***

Hayat, seni anlamıyorum. Ama bunun senin hatan olduğunu söylemiyorum. Benim daha çok doğal olmayan bir oğul olduğumu kabul ediyorum, senin değersiz bir anne olduğunu değil.

Ve en nihayetinde şüphe beni ele geçirmeye başladı. Belki de hayatı anlamamamız isteniyordur. Açıklamak ve anlamak için gösterilen bunca çaba, gerçeğin peşinde koşmak, belki de bunların hepsi yanlış yoldur. Güneşi kutsuyoruz, çünkü sağlığımız için ondan yeterince uzakta duruyoruz. Birkaç milyon mil daha uzakta ya da yakında

21 Yehuda Kralı (M.Ö 37- M.Ö 4)

olsaydık, ya yanar ya da donardık. Peki ya gerçek için de durum aynı güneşteki gibiyse?

Eski bir Fin efsanesi şöyle der: Tanrının yüzünü gören herkes ölmelidir.

Ve Oedipus... Sfenks muammasını o çözdü ve ölümlülerin en mutsuzu o oldu.

Bilmeceleri tahmin etme! Soru sorma! Düşünme! Düşünce bir asittir, bizi eritir. Önce çürük, hastalıklı ve çıkarılması gerekeni erittiğini düşünürüz. Ama düşünce tersini düşünür. Körlemesine yer bitirir bizi. Ona vermekten zevk duyduğunuz yem ile başlar yemeye. Ama bununla yetineceğini sanmayın! Sizde kalan son parçayı almadan durmayacaktır.

Belki de bu kadar çok düşünmemeliydim, belki de çalışmalarıma devam etmeliydim. 'Bilim işe yarar bir şeydir, çünkü insanları düşünmekten alıkoyar.' Bunu söyleyen bir bilim insanıydı. Belki ben de dedikleri gibi hayatımı yaşamalıydım ya da dedikleri gibi 'günümü gün etmeliydim'. Kayak yapmalı, futbol oynamalı, kadınlar ve arkadaşlarımla sağlıklı ve neşeli bir hayat geçirmeliydim. Evlenmeli ve dünyaya çocuk vermeliydim. Görevimi yapmalıydım. Böyle şeyler insana destek olur, yardım eder. Belki de politikaya girmemem ya da seçimlere katılmamam da aptallıktı. Anavatanın da bizden bekledikleri var. Belki bunun için hâlâ zaman vardır.

İlk emir şu: Bu kadar çok şey anlamamalısın.

Ama bu emri anlayan kişi, zaten çok şey anlamış olur.

Saçmalıyorum, her şey dönüyor da dönüyor.

9 Eylül

Onu hiç görmüyorum.

Bazen bir süre için Skeppsholmen'a gidiyorum. Çünkü onunla en son orada konuşmuştum. Bu akşam kilisenin tepesine çıktım ve gün batımını izledim. Stockholm'ün güzelliği beni büyüledi. Bu kadar büyüleyici olduğunu daha önce düşünmemiştim. Gazetelerde hep Stockholm'ün güzelliğinden bahsedilir ama buna hiç değer vermezler.

20 Eylül

Bayan P'deki akşam yemeğinde Recke'nin yaklaşan nişanı herkesçe biliniyor ve konuşuluyordu.

Orada insanlarla konuşmam gittikçe imkânsızlaşıyordu. İnsanlar benimle konuştuklarında cevap vermeyi unutuyordum. Bazen onları hiç duymuyordum. Acaba işitme duyum yavaş yavaş bozulmaya mı başladı?

Ve sonra, o maskeler! Hepsi birer maske takmıştı. Her şeyden kötüsü, bu onların en büyük meziyeti. Onlar olmadan bu insanları görmemem gerekir. Hayır, onsuz kendimi de göstermem! Hele ki bunlara asla!

Kime o zaman?

Mümkün olduğunca erken çıktım oradan. Eve doğru yürüdüm, donuyordum. Geceler birden soğuk olmaya başlamıştı. Sanırım soğuk bir kış gelmek üzere.

Yürümeye devam ettim, onu düşünüyordum. Bana gelip yardım istediği o ilk anı hatırladım. Nasıl da kendini bırakıp sırrını açığa vurmuştu, buna hiç gerek de yok-

tu. Yanakları nasıl da yanıyordu o gün! Şunu söylediğimi hatırlıyorum: "Böyle şeyler gizli tutulmalı." O da şöyle demişti: "Bunu söylemek istedim. Kim olduğumu bilmenizi istedim." Sanırım şimdi ihtiyaç duyduğum için ona ben gitmeliyim, tıpkı onun bana gelmesi gibi. Ona gidip şöyle demeliyim: "Buna artık dayanamıyorum. Yalnızım, kim olduğumu biliyorum, her zaman herkesin karşısında taktığım bir maskem var! Kendimi başka bir insana açmalıyım; başka biri de benim kim olduğumu bilmeli... Oh, ikimiz de aklımızı kaybetmeliyiz."

Sokaklarda rastgele dolaştım. Yaşadığı evin olduğu yere geldim. Pencerelerin birinden bir ışık süzülüyordu. Perde çekilmemişti. Zaten ihtiyacı da yoktu, çünkü sokağın karşısında kerestelerle dolu inşaat alanları vardı ve içeriye kimse bakamazdı. Ben de bir şey görememiştim. Ne bir gölge, ne de hareket eden bir el... Sadece tüllere vuran sarı lamba ışığı. Düşünmeye başladım: Şimdi ne yapıyor, ne ile uğraşıyor? Bir kitap mı okuyor ya da başını ellerine almış oturup düşünüyor mu? Yoksa gece dışarı çıkmak için saçını mı tarıyor? Oh, eğer orada olsaydım, onunla beraber olabilirdim. Aynanın önünde saçlarını yaparken ve elbiselerini yavaşça çıkarırken orada uzanıp, onu izleyip beklerdim. Ama başlangıç gibi, ilk sefer gibi değil; her zamanki gibi, güzellikle, zevkini çıkararak. Başlangıcı olan her şeyin bir sonu da olmalı. Bunun ise ne bir başlangıcı ne de bir sonu olmalı.

Orada heykel gibi hareketsiz bir şekilde ne kadar uzun durduğumu bilmiyorum. Ay ışığıyla değişen renklere sahip, başımın üzerinden geçip giden şişkin bulutlarla dolu gökyüzü, sanki ıssız bir manzarayı andırıyordu. Üşümüştüm. Sokak boştu. Karanlıkta yürüyen birini gördüm.

Bana yaklaşıyordu. Beni geçtikten sonra durdu, döndü ve aç gözlerle bana baktı. Başımı salladım: Uzaklaşıp karanlıkta kayboldu.

Aniden kapının kilidine bir anahtarın girdiğini duydum. Kapı açıldı ve siyah bir varlık dışarı süzüldü. Bu gerçekten o muydu? Gecenin ortasında ışıkları söndürmeden dışarı mı çıkıyordu? Nedir bu? Kalbimin duracağını sandım. Nereye gittiğini görmek istedim. Usulca takip ettim.

Köşedeki posta kutusunun oraya kadar gitti, içine bir mektup attı ve hemen geri döndü. Sokak lambasının altında yüzünü görmüştüm: Balmumu gibi renksizdi.

Beni görüp görmediğini bilmiyorum.

***

O asla benim olmayacak; asla. Onun yanağına hiç kızarıklık konduramadım. Onu şimdi kireç gibi bembeyaz yapan da ben değilim. Kalbinde endişe ve elinde bana göndereceği mektupla gece sokağın karşısına asla geçmeyecek.

Hayat benden geçti artık.

7 Ekim

Sonbahar, ağaçlarımı yağmalıyor. Penceremin kenarındaki kestane ağacı çoktan soyuldu ve karardı. Bulutlar, çatıların üzerinden yoğun kümeler halinde geçiyor ve ben güneşi hiç göremiyorum.

Çalışma odama yeni perdeler aldım. Saf beyaz renkte-

ler. Bu sabah uyandığımda ilk düşündüğüm şey karın yağmasıydı. Odamdaki ışık, ilk karın düştüğü andaki ışığın aynısıydı. Taze kar kokusunu bile duyduğumu hissettim. Ve kar, yakında gelecekti. İnsan bunu havadan hissediyor.

Gelse ne iyi olur. Keşke gelse. Keşke yağsa.

"Bir İskandinav başyapıtı."

Time

"Sürükleyici bir kitap... Evliliği bir kenara atmış ve aşkı ıskalayan bir adamın ümitsizliğinin ve yaşadığı dönemin güçlü ve yalın bir anlatımı...

Doktor Glas hayallerini gerçeğe dönüştürüyor ve bu kitap belki Freud'un "Rüyaların Yorumu" adlı kitabını andıran ilk roman.

The Times Literary Supplement

"Muhteşem bir sadelik ve derinlik...
Yalnızlık ve romantizmin birlikteliğinin hikâyesi."

The Guardian

"Olağanüstü... Nadir kalitede bir kitap...
Gerçek bir beceri eseri."

Glasgow Herald

ISBN: 978-605-81739-9-6

www.kuzeyisigi.com
kuzeyisigiyayinlari
kuzeyisigiyayin
kuzeyisigiyayinlari

17 TL

KUZEY IŞIĞI